

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา
Dhamma Study and Support Foundation

แนวทางเจริญวิปัสสนา

เล่ม ๓๖ ตอนที่ ๓๕๑ – ๓๖๐

บรรยายโดย

สุจินต์ บริหารวนเขตต์

แนวทางเจริญวิปัสสนา

๓๕๑

สำหรับชีวิตของบางท่าน ซึ่งอาจจะล่วงศีลข้อปาณาติบาตมาก เป็นผู้ดำเนินชีวิตที่เป็นมิจฉาชีพ เป็นอาชีพอหิงสา หรือถึงกับเป็นโจร พระผู้มีพระภาคก็ได้ทรงแสดงธรรม อนุเคราะห์ไม่ให้กระทำความผิดที่หนัก และเป็นการบรรเทาความทุกข์เดือดร้อนของผู้ที่จะได้รับการเบียดเบียนจากบุคคลที่เป็นโจรด้วย

อังคุตตรนิกาย อฏฐกนิบาต สติวรรคที่ ๔ โจรสูตรที่ ๑ มีข้อความที่พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย มหาโจรประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ ย่อมพลันเสื่อมตั้งอยู่ไม่นาน องค์ ๘ ประการเป็นไฉน คือ ประหารคนที่ไม่ประหารตอบ ๑ ถือเอาสิ่งของไม่เหลือ ๑ ลักพาสตรี ๑ ประทุษร้ายกุมาร ๑ ปล้นบรรพชิต ๑ ปล้นราชทรัพย์ ๑ ทำงานใกล้ถึงเกินไป ๑ ไม่ฉลาดในการเก็บ ๑

มโนรทปริณี อรรถกถา มีข้อความอธิบายว่า

สำหรับข้อที่ ประหารคนที่ไม่ประหารตอบ ซึ่งมหาโจรไม่ควรจะกระทำ

คนที่ไม่ประหารตอบ คือ คนที่ไม่มีเวรกับตน บุคคลนั้นไม่ได้โกรธเคือง ไม่ได้เดือดร้อน ไม่ได้มีเวรภัยด้วย ก็ไม่ควรที่จะประหารบุคคลนั้น

ซึ่งบุคคลที่ไม่มีเวรภัยกับตนนั้น ได้แก่ ผู้ที่ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม ผู้ที่ถึงพร้อมด้วยคุณธรรมนั้น ย่อมเป็นผู้ที่ไม่มีเวรกับผู้อื่นทั้งสิ้น นอกจากผู้ที่ถึงพร้อมด้วยคุณธรรมแล้ว ก็ได้แก่ คนแก่ และเด็กเล็ก ซึ่งไม่ควรที่จะพึงประหารตอบได้

ผู้ที่ประหารผู้ที่มีคุณธรรม คนแก่ หรือเด็กเล็ก จะต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจเหี้ยมเกรียม เพราะฉะนั้น ไม่ใช่เพียงการป้องกันตัว แต่ต้องเป็นจิตที่แรงด้วยอกุศลอย่างยิ่ง จึงสามารถประหารบุคคลที่ไม่ประหารตอบได้ เป็นโจรแล้วยังมีจิตใจเหี้ยมอย่างนี้

อกุศลกรรมนั้นก็แรง และหนักมาก ถ้าใจใดไม่ประหารคนที่ไม่ประหารตอบ ย่อมทำให้กรรมนั้นไม่หนักเท่ากับการประหารคนที่ไม่ประหารตอบ

สำหรับประการที่ว่า ถือเอาสิ่งของไม่เหลือ ๑ หมายความว่า มหาโจรนั้น ถือเอาจนหมดสิ้น แต่ว่าถ้าเป็นโจรที่ฉลาดจะต้องมีวัตรข้อปฏิบัติอย่างนี้ว่า พวกโจร ย่อมถือเอาอย่างหนึ่ง ในบรรดาเกวียนสองเล่มของบุคคลอื่น คือ ถ้ามีเกวียนสองเล่ม ก็เลือกถือเอาเฉพาะเล่มเดียว

หรือว่า เมื่อมีสิ่งของอยู่อย่างหนึ่ง ก็เหลือสิ่งที่ทรพล คือ สิ่งที่ไม่ดีไว้ และ ถือเอาสิ่งที่ดีไป การเป็นโจรนั้น ก็เพราะต้องการทรัพย์สิน เมื่อต้องการทรัพย์สิน ก็เลือกเอาทรัพย์สินที่มีราคาไป แต่ไม่ควรที่จะเอาไปจนหมดสิ้น ควรที่จะเอาสิ่งที่ดีไป และเหลือสิ่งที่พอจะเป็นประโยชน์ได้กับผู้ที่เป็นเจ้าของ ไม่ให้ผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สิน นั้นต้องลำบากเดือดร้อนจนเกินสมควร

ในส่วนหนึ่ง ในบรรดาวัตถุทั้งหลาย มีห่อข้าว และข้าวสาร เป็นต้น ก็พึง ถือเอาเพียงอย่างเดียว หมายความว่า ควรจะเหลือไว้บ้าง ถ้าทำอย่างนี้ก็จะทำให้ไม่ ถูกผูกเวรจนเกินไป จนกระทั่งตนเองต้องพินาศหรือเดือดร้อน

สำหรับข้อต่อไปที่ว่า ลักพาสตรี ๑ ประทุษร้ายกุมาริ ๑ ปล้นบรรพชิต ๑ ถ้ามหาโจรกระทำอย่างนี้ ก็ย่อมจะถูกเวรกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลเหล่านั้น กล่าวคือ ถ้าปล้นบรรพชิตซึ่งเป็นที่เคารพนับถือ ก็ย่อมจะถูกเวรกับบุคคลที่เคารพนับถือใน บรรพชิตนั้น

สำหรับมหาโจรที่ปล้นราชทรัพย์ ก็ย่อมจะไม่ตั้งอยู่ได้นาน เพราะว่าเมื่อกล้า พอที่จะปล้นราชทรัพย์ได้ ก็ย่อมเป็นภัยอย่างยิ่งแก่ประชาชน

สำหรับมหาโจรที่ทำงานโกล้งถิ่นเกินไป หมายความว่าถึงปล้นในสถานที่ใกล้ หมู่บ้าน ตำบล และเมืองหลวง ก็ย่อมจะได้รับความเดือดร้อน เพราะในสถานที่ เหล่านั้น ก็ย่อมจะมีผู้ที่จะปราบปรามได้

สำหรับประการที่ว่า มหาโจรไม่ฉลาดในการเก็บ เมื่อปล้นมาได้แล้ว ด้วย ความจำเป็น ด้วยการหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งคงจะไม่มีบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่ไม่อยากจะ มี สัมมาอาชีพ แต่เมื่อไม่สามารถที่จะมีสัมมาอาชีพได้ ก็ได้กระทำมิจอาชีพไป แต่เมื่อได้

ทรัพย์มาแล้ว มหาโจรไม่ฉลาดในการเก็บ ที่ว่าไม่ฉลาดในการเก็บนั้น คือ ไม่ฉลาด เพื่อที่จะฝังสิ่งนั้นไว้ในทักษิณียบุคคล คือ ไม่ชำระทางไปสู่ปรโลก เพราะฉะนั้น ถึงแม้ว่าจะเป็นมหาโจร ก็ควรที่จะช่วยตัวเองด้วยการทำบุญ เพื่อที่จะเป็นปัจจัยให้ ปฏิสนธิในสุคติภูมิ

ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ชีวิตของบุคคลใดจะเป็นอย่างไร พระผู้มีพระภาคก็ได้ทรง แสดงธรรมที่เป็นเหตุเป็นผล เพื่ออนุเคราะห์บุคคลนั้นให้ละคลายอกุศลจนเบาบาง เท่าที่สามารถจะกระทำได้

โจรสตฺรที่ ๒ มีข้อความว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย มหาโจรประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ ย่อมไม่เสื่อมเร็ว ตั้งอยู่ได้นาน ๘ ประการเป็นไฉน คือ ไม่ประหารคนที่ไม่ประหาร ๑ ไม่ถือเอาของจน ไม่เหลือ ๑ ไม่ลักพาสตรี ๑ ไม่ประทุษร้ายกุมาริ ๑ ไม่ปล้นบรรพชิต ๑ ไม่ปล้นราช ทรัพย์ ๑ ไม่ทำงานใกล้ถิ่นเกินไป ๑ ฉลาดในการเก็บ ๑

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย มหาโจรประกอบด้วยองค์ ๘ ประการนี้แล ไม่เสื่อมเร็ว ตั้งอยู่ได้นาน

แม้ไม่ถึงกับเป็นโจร ควรประพฤติปฏิบัติตามธรรมเหล่านี้บ้างไหม

จิตของผู้ใดที่ยังมีอกุศลอยู่ บางครั้งก็อาจจะมีการเบียดเบียนบุคคลอื่นเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือว่าอาจจะมาก โดยที่ท่านไม่ได้คิดว่า บุคคลอื่นจะเดือดร้อนเพราะการ กระทำของท่านที่เป็นการทุศีล เพราะฉะนั้น แม้จะไม่ถึงกับการปล้นฆ่า เป็นมหาโจร จริง ๆ แต่เมื่อการกระทำของท่านจะเบียดเบียนบุคคลหนึ่งบุคคลใด ซึ่งถ้าท่านได้ พิจารณาธรรมเหล่านี้ ก็จะยับยั้งไม่ให้อกุศลกรรมนั้นมีกำลังแรงมากนัก คือ ไม่ประหารคนที่ไม่ประหาร หรือว่า ไม่กระทำให้บุคคลที่มีคุณธรรมเดือดร้อน หรือว่า ไม่ถือเอาของจนไม่เหลือ

เพราะฉะนั้น ถึงแม้ว่าจะเกิดการกระทำทุจริตกรรมบ้าง ก็ไม่ควรที่จะให้ถึงกับ เป็นทุกข์เดือดร้อนแสนสาหัสกับบุคคลอื่น ซึ่งการกระทำทั้งหมดที่เป็นอกุศล ย่อม ให้ผลเป็นทุกข์ และการกระทำทั้งหมดที่เป็นกุศล ที่เป็นการงดเว้นทุจริต ย่อมให้ผล

เป็นสุข

สำหรับชีวิตของมหาโจร หรือผู้ที่กระทำอกุศลกรรมไปแล้ว ก็อาจจะเก็บทรัพย์ไว้ในทางที่ถูก คือ ได้กระทำบุญถวายทานแก่ทักษิณียบุคคลบ้าง ซึ่งก็ย่อมให้ผลที่เป็นสุขบ้าง เป็นทุกข์บ้างตามควรแก่เหตุ คือ การกระทำนั้น ๆ

ข้อความใน **อังคุตตรนิกาย อัฐกนิบาต สัพพหลุสสูตร** แสดงให้เห็นถึงการกระทำทั้งหมดให้ผลมากน้อยตามควรแก่การกระทำนั้น ๆ

ข้อความมีว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ปาณาติบาตอันบุคคลเสพแล้ว เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย วิบากแห่งปาณาติบาตอย่างเบาที่สุด ย่อมยังความเป็นผู้มีอายุน้อยให้เป็นไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์

สำหรับโจรนั้น ไม่ใช่เพียงแต่ฆ่า ยังถือเอาทรัพย์ของผู้อื่นที่ไม่ได้ให้ นอกจากนั้นยังอาจประพฤติดิฉินในกาม อาจต้องมีการมูสา มีวจีทุจริตต่าง ๆ เพราะฉะนั้น ผลของกรรมทั้งหมดที่เป็นอกุศล ย่อมให้ผลหนักและเบาตามควรแก่กรรมนั้น ๆ

สำหรับวิบากของปาณาติบาต ผลของปาณาติบาต ทำให้เกิดในนรก เป็นสัตว์ดิรัจฉาน เปรต และอย่างเบาที่สุด ทำให้เป็นผู้ที่มีอายุน้อยสำหรับผู้ที่เกิดเป็นมนุษย์

ข้อความต่อไปมีว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย อทินนาทานอันบุคคลเสพแล้ว เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย วิบากแห่งอทินนาทานอย่างเบาที่สุด ย่อมยังความพินาศแห่งโภคะให้เป็นไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์

อทินนาทาน คือ การถือเอาวัตถุที่เจ้าของไม่ได้ให้ เพราะฉะนั้น ในชาติปัจจุบันนี้ ถ้าทรัพย์สมบัติของท่านเกิดพินาศไป วิบัติไป ให้ทราบว่าเป็นเพราะผลของอทินนาทานของท่านในอดีต ซึ่งเป็นอย่างเบาที่สุดเมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ เพราะเหตุ

ว่าถ้าท่านไม่ได้เกิดเป็นมนุษย์ อทินนาทานนั้นจะเป็นปัจจัยให้เกิดในนรก เป็นสัตว์ดิรัจฉาน หรือเป็นเปรต แต่อย่างเบาที่สุดเมื่อเกิดเป็นมนุษย์แล้ว ทำให้โภคสมบัติ ทรัพย์สมบัติของท่านวิบัติหรือพินาศไป

ข้อความต่อไปมีว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย กาเมสุมิจฉาจารย์อันบุคคลเสพแล้ว เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย วิบากแห่งกาเมสุมิจฉาจารย์อย่างเบาที่สุด ย่อมยังศัตรูและเวรให้เป็นไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์

ถ้าเป็นการกระทำอย่างเหี้ยมโหด ไม่ว่าจะเป็นปาณาติบาต หรืออทินนาทาน หรือกาเมสุมิจฉาจารย์ก็ตาม ย่อมเป็นปัจจัยให้ปฏิสนธิในนรก และถ้าเป็นการกระทำให้คนอื่นเดือดร้อนด้วยโลภะ ด้วยอำนาจความปรารถนา ความต้องการของท่านในชื่อของกาเมสุมิจฉาจารย์ ท่านก็จะเป็นผู้ที่มีศัตรูมากในชาตินี้

ศัตรู ย่อมหมายรวมถึงบุคคลที่กลั่นแกล้ง ทำให้ท่านเดือดร้อน ทำให้ท่านขาดความสงบสุขในชีวิตจะด้วยคำพูด หรือด้วยการกระทำต่าง ๆ ก็ตาม ให้ทราบว่าเป็นผลของอกุศลกรรมที่เป็นกาเมสุมิจฉาจารย์ ที่ทำให้ท่านเป็นบุคคลที่มีศัตรูมากในชาตินี้

ข้อความต่อไปมีว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย มุสาวาท คือ คำพูดเท็จ อันบุคคลเสพแล้ว เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย วิบากแห่งมุสาวาทอย่างเบาที่สุด ย่อมยังการกล่าวดูด้วยคำไม่เป็นจริงให้เป็นไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์

มีท่านผู้ใดไม่เคยถูกกล่าวดูบ้างไหม ไม่ได้กระทำสิ่งนั้นเลยที่เป็นที่เป็นอกุศล แต่บุคคลอื่นพูดได้ทุกอย่างว่าท่านได้กระทำอย่างโน้น อย่างนี้ นี่คือการกล่าวดู

ทำไมไม่กล่าวดูบุคคลอื่น ทำไมท่านเองเป็นผู้ที่ถูกกล่าวดู ซึ่งก็ต้องเป็นผลของมุสาวาทในอดีตที่ท่านได้กระทำแล้ว

สมัยนี้ก็คงเห็นกันอยู่ทั่ว ๆ ไปในเรื่องของการกล่าวต่อ ถ้าท่านไม่ได้รู้จักบุคคลหนึ่งบุคคลใดอย่างคุ้นเคย ท่านอาจจะเข้าใจบุคคลนั้นผิดได้หลายอย่าง ตามเสียงอื่นที่บุคคลอื่นคิด และเข้าใจว่าบุคคลนั้นเป็นบุคคลอย่างนั้น ๆ ต่อเมื่อใดที่ท่านได้รู้จักคุ้นเคยสนิทสนม ได้ทราบความเป็นจริง จึงจะทราบว่า บุคคลนั้นไม่ได้กระทำสิ่งที่เป็นอย่างที่คิดเห็นเลย แต่เพราะเหตุว่าท่านไม่ได้รู้จักสนิทสนมคุ้นเคยใกล้ชิด ท่านเพียงแต่ได้ยินได้ฟังคำที่บุคคลอื่นกล่าวต่อ ๆ กันมา ซึ่งเป็นคำกล่าวต่อในเรื่องที่ไม่จริง ถ้าเป็นอย่างนั้น ก็เป็นผลของกรรม คือ มุสาวาทในอดีต

ข้อความต่อไปมีว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ปิสุณาวาจา คือ คำพูดส่อเสียด อันบุคคลเสพแล้ว เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย วิกาบทแห่งปิสุณาวาจาอย่างเบาที่สุด ย่อมยังการแตกจากมิตรให้เป็นไป แก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์

ทุกท่าน ควรจะมีมิตรสหายที่จะเกื้อกูลอนุเคราะห์ สงเคราะห์ในกิจการงาน ในธุรกิจต่าง ๆ แต่บางท่านขาดมิตร ไม่มีผู้สงเคราะห์เกื้อกูลช่วยเหลือ ทั้ง ๆ ที่ท่านเอง อาจไม่ได้กระทำอะไรที่จะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการแตกแยกกับมิตรเลย แต่เพราะอดีตกรรม คือ ปิสุณาวาจาที่ได้กระทำแล้ว ย่อมทำให้มีเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิด หรือว่าเป็นเหตุให้เกิดแตกแยกกับมิตรสหาย โดยที่ท่านเองไม่ได้เป็นผู้กระทำความแตกแยกกับมิตรนั้น แต่มีบุคคลอื่นที่จะทำให้เข้าใจผิด และมีการแตกแยกกันได้

ข้อความต่อไปมีว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ฆรุสวาจา คือ คำพูดหยาบคาย อันบุคคลเสพแล้ว เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย วิกาบทแห่งฆรุสวาจาอย่างเบาที่สุด ย่อมยังเสียงที่ไม่น่าพอใจให้เป็นไป แก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์

วันหนึ่ง ๆ ได้ยินเสียงที่ไม่น่าพอใจมากไหม ถ้าอยู่ในสวรรค์ ไม่มีเสียงที่ไม่น่า

พอใจ มีแต่เสียงดนตรี เสียงที่ไพเราะ เสียงที่น่ารื่นรมย์ แต่ทราบใดที่ท่านยังมีอกุศลกรรม คือ ผรุสวาจา คำพูดที่หยาบคาย ซึ่งไม่ควรจะเสพให้คุ้น หรือว่าพูดบ่อย ๆ เพราะว่าไม่มีผู้ใดที่ต้องการจะได้ยินได้ฟังคำพูดที่หยาบคาย แต่ว่าเกิดขึ้นแล้ว เพราะอกุศลจิต เพราะโทสมูลจิต เพราะความหยาบกระด้างของจิต ซึ่งถ้าสติไม่เกิดขึ้น ไม่ระลึกรู้ ไม่วิปัสสนา ไม่ดเว้น ก็ทำให้เกิดวจีทุจริต คือ ได้กล่าวคำหยาบคายออกไป ได้ล่วงไป ซึ่งผลก็คือ ย่อมยังเสียงที่ไม่น่าพอใจให้เป็นไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์

ถ้าอยู่ในภูมิมนุษย์ก็ยังมี เพราะได้รับกระทบเฉพาะเสียงที่ไม่น่าพอใจ แต่ถ้าเป็นกรรมหนักจะทำให้เกิดในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย ซึ่งแล้วแต่ว่าคำพูดหยาบคายนั้นได้กระทำกับบุคคลใด ด้วยเจตนาแรงกล้าเพียงใด และเป็นกรรมหนักมากน้อยอย่างไร

ข้อความต่อไปมีว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย สัมผัสปปลาปะ คือ คำพูดเพ้อเจ้อ อันบุคคลเสพแล้ว เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย วิบากแห่งสัมผัสปปลาปะอย่างเบาที่สุด ย่อมยังคำที่ไม่ควรเชื่อถือให้ เป็นไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์

บางที่ท่านไม่ได้กระทำทุจริตกรรมเลย แต่กล่าวเท่าไรก็ไม่มีใครเชื่อ คิดว่าท่านเป็นผู้ที่กระทำ ซึ่งเป็นผลของสัมผัสปปลาปะอย่างเบาที่สุด คือ ย่อมยังคำไม่ควรเชื่อถือให้ เป็นไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์

ข้อความต่อไปมีว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย การดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัย อันบุคคลเสพแล้ว เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย วิบากแห่งการดื่มสุราและเมรัยอย่างเบาที่สุด ย่อมยังความเป็นบ้าให้ เป็นไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์

บางท่านไม่ทราบสาเหตุว่า วิกลจริตหรือเป็นบ้าเพราะอะไร แต่นี้เป็นผลของ

การเสพสุราและเมรัย

ท่านผู้ฟังสงสัยในผลของการเสพสุราและเมรัยที่ทำให้เกิดในนรก เป็นเปรต เป็นอสุรกายในอบายภูมิบ้างไหม

ถ้าท่านเสพสุราและเมรัยจนกระทั่งเมามาย รู้ตัวบ้างไหมว่า ท่านได้กระทำ อกุศลกรรมอะไรบ้าง ฆ่าก็ได้ ถีบเอาทรัพย์ของบุคคลอื่นก็ได้ กระทำกาเมสุมิฉฉาจาร ประพฤติผิดในกามก็ได้ พุดเท็จก็ได้ กระทำอกุศลกรรมทุกอย่างได้ เพราะการเสพสุรา เมามาย

เมื่ออกุศลกรรมได้กระทำลงไปแล้ว ผลคือ ย่อมทำให้ปฏิสนธิในอบายภูมิ แต่วิบากอย่างเบาที่สุด เมื่อเกิดเป็นมนุษย์แล้ว คือ ทำให้วิกลจริต

จะอย่างไรไม่ให้วิกลจริต ก็ต้องเจริญสติปัฏฐาน ซึ่งช่วยได้จริง ๆ เนื่องจากว่า การที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดจะรู้สึกผิดปกติไปจนถึงขั้นที่วิกลจิตนั้น ก็ เพราะไม่รู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามปกติตามความเป็นจริง ซึ่งบาง ท่านเข้าใจว่าเป็นปัญญา แต่ตราบใดที่ขณะนั้นไม่ใช่ความรู้ในสภาพธรรมตามปกติใน ชีวิตประจำวัน เป็นการรู้อย่างอื่นที่ผิดปกติในชีวิตประจำวัน และการที่รู้ผิดปกติไป ทีละเล็กทีละน้อย ก็ย่อมสามารถทำให้วิกลจริต เป็นบ้าได้

ขอกล่าวถึงความละเอียดของเรื่องปาณาติบาต โดยนัยของพระวินัยเพียงย่อ ๆ เพื่อแสดงให้เห็นว่า พระผู้มีพระภาคทรงตรัสรู้สภาพธรรม จึงทรงบัญญัติพระวินัยไว้ อย่างละเอียด เพราะทรงแทงตลอดในลักษณะสภาพของจิตใจของบุคคล ผู้ซึ่งถึงแม้ว่า จะได้บรรพชาอุปสมบทเป็นบรรพชิต แต่เมื่อยังมีกิเลสอยู่ การที่จะล่วงศีล ประพฤติ ผิดเป็นอาบัติ ก็ย่อมจะมีได้

สำหรับปาณาติบาต การทำชีวิตของสัตว์ที่มีชีวิตให้ตกลงไปนั้น เป็นเรื่องที ละเอียด ในการกระทำแต่ละครั้ง ถ้าเป็นการฆ่ามนุษย์ ก็ต้องเป็นกิเลสที่มีกำลังแรง อาศัยความเพียร ความพยายามมาก ไม่เหมือนกับการฆ่าสัตว์ ซึ่งก็ต้องแล้วแต่ขนาด หรือว่ากิเลสของท่านว่า ท่านมีความตั้งใจ จงใจ พยายามอาฆาตมากน้อยเพียงไร

ในพระวินัยนั้น โดยเหตุที่มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีคุณมากกว่าสัตว์ ถ้าพระภิกษุฆ่า

มนุษย์ ต้องอาบัติปาราชิก คือ ต้องพ้นจากความเป็นภิกษุ

แต่สำหรับการฆ่าสัตว์เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เป็นไปด้วยความพลั้งเผลอ ไม่มีเจตนาที่เป็นกิเลสแรงกล้าเหมือนกับการฆ่ามนุษย์ อาบัตินั้นก็ไม่แรงเท่ากับการฆ่ามนุษย์ เพราะฉะนั้น สำหรับการฆ่าสัตว์ ถ้าเป็นภิกษุก็เพียงอาบัติปาจิตตีย์

๓๕๒

ที่การฆ่าสัตว์ไม่ถึงความเป็นอาบัติปาราชิกนั้น เป็นเพราะเหตุว่าการที่จะสามารถได้ถึงเพศของบรรพชิต เป็นพระภิกษุ นั้น ไม่ใช่เป็นการง่าย ต้องอาศัยศรัทธา บารมีที่ได้เคยบำเพ็ญมา ที่จะทำให้เกิดศรัทธาถึงกับสละเพศฆราวาส ออกจากเรือน บวชเป็นบรรพชิต และมีการประพฤติปฏิบัติสมณธรรม ที่เป็นเพศของบรรพชิต เป็น ธรรมของผู้สงบ เพราะฉะนั้น ถ้าเพียงการกระทำที่ล่วงศีล ฆ่าสัตว์ที่เป็นไปด้วยกำลัง ของกิเลสเล็กน้อย ไม่ถึงกับการฆ่ามนุษย์ และจะทำให้ถึงกับต้องอาบัติปาราชิก พ้น จากความเป็นพระภิกษุ นั้นก็จะเป็นโทษที่แรงมากสำหรับการที่จะต้องให้พ้นจากการ เป็นเพศบรรพชิตไป เพราะว่าเพศบรรพชิตนั้นเป็นเพศที่สูง ที่ควรจะได้ดำรงต่อไปด้วย ศรัทธา ฉะนั้น ถ้าเป็นการฆ่าสัตว์ ก็เป็นเพียงอาบัติปาจิตตีย์

แต่ถ้าพูดถึงกรรมบถที่ครบองค์แล้ว ต้องเป็นอกุศลกรรมบถ แต่ไม่ถึงการพ้น สภาพของการเป็นพระภิกษุ ไม่ถึงกับต้องอาบัติปาราชิก ถ้าได้ปลงอาบัติ กระทำให้ ถูกต้องตามพระวินัยแล้ว ก็ย่อมสามารถอบรมเจริญสติปัญญา จนกระทั่งรู้แจ้ง อริยสัจธรรมเป็นพระอริยเจ้าได้

สำหรับฆราวาสก็เหมือนกัน ถ้ามีกิเลส ฆ่าสัตว์ด้วยความจงใจ หากท่านเป็นผู้ที่ มีปกติอบรมเจริญสติปัญญา ก็สามารถที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรมเป็นพระอริยบุคคลได้ แต่ ถ้าท่านไม่สามารถที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรมเป็นพระอริยเจ้าได้ ปาณาติบาตนั้น ก็จะเป็น ปัจจัยทำให้ปฏิสนธิในอบายภูมิ

ขอล่าวถึงศีลข้อปาณาติบาตใน **พระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ ปฐมภาค** โดยนัย ของพระวินัยปิฎก ซึ่งจะทำให้ทราบความวิจิตรของจิต แม้ในการฆ่าว่ามีประการใดบ้าง

ตติยปาราชิกกัณฑ์ อนุบัญญัติ มีข้อความว่า

อนึ่ง ภิกษุใดจงใจพรากกายมนุษย์จากชีวิต หรือแสวงหาศัสตราอันจะปลิด ชีวิตให้แก่กายมนุษย์นั้น หรือพรรณนาคุณแห่งความตาย หรือชักชวนเพื่ออันตายด้วย

ถ้อยคำว่า แน่ะ นายผู้เป็นชาย จะประโยชน์อะไรแก่ท่านด้วยชีวิตอันแสนลำบาก ยากแค้นนี้ ท่านตายเสียดีกว่าเป็นอยู่ ดังนี้ เธอมีจิตอย่างนี้ มีใจอย่างนี้ มีความหมายหลายอย่าง อย่างนี้ พรรณนาคุณในความตายก็ดี ชักชวนเพื่ออันตายก็ดี โดยหลายนัย แม้ภิกษุนี้ก็เป็นปราชิก หาสังวาสมิได้

การที่ ภิกษุใดจงใจพรากกายมนุษย์จากชีวิต นอกจากจะกระทำด้วยมือของตน ด้วยการกระทำของตนเองทางกาย หรือแสวงหา ศัสตราอันจะปลิดชีวิตให้แก่กายมนุษย์นั้น หรือมิฉะนั้นก็ พรรณนาคุณแห่งความตาย นั้นเป็นเจตนาฆ่า

หรือชักชวนเพื่ออันตายด้วยถ้อยคำว่า แน่ะ นายผู้เป็นชาย จะประโยชน์อะไรแก่ท่านด้วยชีวิตอันแสนลำบาก ยากแค้นนี้ ท่านตายเสียดีกว่าเป็นอยู่ บางท่านอาจจะ มีชีวิตที่ลำบากยากแค้นเหลือเกิน เกือบจะทนต่อการที่จะมีชีวิตยากแค้นต่อไปไม่ได้ และท่านก็เกิดความคิดที่ว่า คนนั้นควรจะตายเสียดีกว่า บ้างไหม ถ้าใช่ ขณะนั้นก็เป็นเจตนาฆ่า เพราะฉะนั้น เป็นเรื่องที่เราควรจะได้พิจารณาจิตใจด้วยความละเอียด

เธอมีจิตอย่างนี้ มีใจอย่างนี้ มีความหมายหลายอย่าง อย่างนี้ พรรณนาคุณในความตายก็ดี ชักชวนเพื่ออันตายก็ดี โดยหลายนัย แม้ภิกษุนี้ก็เป็นปราชิก หาสังวาสมิได้ หาสังวาสมิได้ คือ อยู่ร่วมในหมู่สงฆ์ไม่ได้

ข้อความใน **ตติยปราชิกกัณฑ์ สิกขาบทวิภังค์** อธิบายว่า

ที่ชื่อว่ากายมนุษย์ ได้แก่ จิตแรกเกิดขึ้น คือ ปฐมวิญญาน ปรากฏขึ้นในท้องแห่งมารดา ตราบเท่าถึงกาลเป็นที่ตาย อตภาพในระหว่างนี้ ชื่อว่ากายมนุษย์

บทว่า พรากจากชีวิต ความว่า ตัดทอน บั่นรอนซึ่งอินทริยะ คือ ชีวิต ทำความสืบทอดให้กำเริบ

รูปเกิดขึ้นแล้วก็ดับไป จิตเจตสิกเกิดขึ้นแล้วก็ดับไป แต่จิตเจตสิกต้องอาศัยรูป เพราะฉะนั้น ถ้าธาตุ คือ รูปนั้น กำเริบ ไม่สามารถที่จะสืบทอดไปได้ ทำลายส่วนที่จะทำให้สิ้นชีวิตลงไป ส่วนนั้นก็กำเริบ ไม่เป็นปัจจัยให้จิตเจตสิกเกิดสืบทอดไปได้ นั่นก็คือ การตัดทอน บั่นรอนซึ่งอินทริยะ คือ ชีวิต ทำความสืบทอดให้กำเริบ

ข้อความในอรรถกถามีว่า

แต่ในคำว่า ปาณาติปาตํ เป็นต้น การทำสัตว์มีป्राณให้ตกลงไป ในบรรดา
อกุศลกรรมบถ ๑๐ มีคำอธิบายว่า การฆ่าสัตว์มีป्राณ คือ การประหารสัตว์มี
ป्राณ ชื่อว่าปาณาติบาต

โดยรูปศัพท์ของป्राณ หรือ ปาณะ ปาณาติบาต ก็คือ การทำสัตว์มีป्राณ
ให้ตกลง อธิบายว่า ก็ในคำว่า ปาณะ นี้ โดยโวหาร ได้แก่ สัตว์ โดยปรมาตม
ได้แก่ ชีวิตินทรีย์ะ

ข้อความต่อไปอธิบายว่า

บทว่า หรือแสวงหาศัสตราอันจะปลิดชีวิตให้แก่กายมนุษย์นั้น ได้แก่ ดาบ
หอก ฌมวก หลาว ค้อน หิน มีด ยาพิษ หรือเชือก

นี่คือ เจตนาฆ่า ถ้าจะตายได้ด้วยอย่างหนึ่งอย่างใดที่พอจะหาได้ ก็หาให้ เช่น
ดาบ หอก ฌมวก หลาว ค้อน หิน มีด ยาพิษ หรือแม้แต่เชือก

ข้อความต่อไปมีว่า

บทว่า หรือพรรณนาคุณแห่งความตาย ได้แก่ แสดงโทษในความเป็นอยู่ พรรณนา
คุณในความตาย

บทว่า หรือชักชวนเพื่ออันตาย คือ ชักชวนว่า จงนำมีดมา จงกินยาพิษ
หรือจงแขวนคอตายด้วยเชือก

บทว่า เนะ นายผู้เป็นชาย นี่เป็นคำสำหรับเรียก คือ คำทักทาย

คำว่า จะประโยชน์อะไรแก่ท่านด้วยชีวิตอันแสนลำบากยากแค้นนี้ ท่านตายเสีย
ดีกว่าเป็นอยู่ ดังนี้ อธิบายว่า ชีวิตนี้ที่ชื่อว่ายากแค้น คือ เทียบชีวิตของคนมั่งคั่ง
ชีวิตของคนเข็ญใจก็ชื่อว่ายากแค้น เทียบชีวิตของคนมีทรัพย์ ชีวิตของคนไร้ทรัพย์ก็ชื่อ
ว่ายากแค้น เทียบชีวิตของเหล่าเทพเจ้า ชีวิตของพวกมนุษย์ก็ชื่อว่ายากแค้น ชีวิต
ของคนมีมือขาด มีเท้าขาด มีทั้งมือทั้งเท้าขาด มีหูขาด มีจมูกขาด มีทั้งหูทั้งจมูก
ขาดชื่อว่าชีวิตอันแสนลำบาก จะประโยชน์อะไรด้วยชีวิตอันแสนลำบากและยากแค้น
เช่นนี้ ท่านตายเสียดีกว่าเป็นอยู่ ดังนี้

ต้องระวัง ถ้าเห็นใครมีชีวิตยากแค้น อย่าให้จิตของท่านเกิดความคิดที่ว่า เขาควรจะตายเสียดีกว่า เพราะว่าถ้าคิดอย่างนั้น มีเจตนาอย่างนั้น เป็นปาณาติบาต ซึ่งต่อไปก็ไม่ทราบว่าจะลำบากกว่าสมัยปัจจุบันนี้เท่าไร แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ถึงจะลำบากมากกว่านี้ ชีวิตก็ยังมีค่า โดยเฉพาะถ้าได้เข้าใจธรรม และได้เจริญกุศลธรรม คือ การเจริญสติปัฏฐาน ไม่ควรเลยที่จะพรรณนาคุณของความตาย หรือว่าแนะนำให้บุคคลอื่นเห็นว่า การตายนั้นดีกว่าการอยู่

ข้อความต่อไปมีว่า

บทว่า มีจิตอย่างนี้ มีใจอย่างนี้ ความว่า ธรรมชาติใดอันเป็นจิต ธรรมชาติอันนั้นชื่อว่าใจ ธรรมชาติอันใดเป็นใจ ธรรมชาติอันนั้นชื่อว่าจิต

ก็แล้วแต่พยัญชนะ ที่จะทำให้ท่านผู้ฟังสามารถเข้าใจสภาพลักษณะของ ธรรมชาติที่เป็นจิต ที่เป็นนามธรรม ที่เป็นสภาพรู้ได้

ข้อความต่อไปมีว่า

บทว่า มีความมุ่งหมายหลายอย่าง อย่างนี้ คือ มีความหมายในอันตาย มีความจงใจในอันตาย มีความประสงค์ในอันตาย

บทว่า โดยหลายนัย คือ โดยอาการมากมาย

บทว่า พรรณนาคุณในความตายก็ดี ได้แก่ แสดงโทษในความเป็นอยู่ พรรณนาคุณในความตายว่า ท่านตายจากโลกนี้แล้ว เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก จักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ จักได้รับบำเรอเพียบพร้อมอิมเอบด้วยเบญจกามคุณ อันเป็นทิพย์ ในสุคติโลกสวรรค์นั้น

บางที่ถ้าเห็นคนที่ได้กระทำบุญมามาก และเกิดอุบัติเหตุ หรือว่าเกิดพิการ ได้รับความทุกข์ยากลำบากแสนสาหัสต่าง ๆ บางท่านอาจพรรณนาคุณในความตาย และแสดงโทษในความเป็นอยู่ให้เห็นว่า ถ้าท่านผู้นั้นตายจากโลกนี้แล้ว เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก จักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ จักได้รับบำเรอเพียบพร้อมอิมเอบด้วยเบญจกามคุณอันเป็นทิพย์ ในสุคติโลกสวรรค์นั้น พิจารณาจิตในขณะนั้น มีเจตนาที่

จะให้บุคคลอื่นตายหรือไม่ มีความจริงใจ มีความต้องการไหม ถ้าขณะนั้นเป็นอย่างนั้น ก็เป็นปาณาติบาต

ข้อความต่อไปมีว่า

บทว่า ชักชวนเพื่ออันตายก็ดี คือ ชักชวนว่า จงนำมีดมา จงกินยาพิษ จงแขวนคอตายด้วยเชือก หรือจงจมน้ำในบ่อ ในเหว หรือในที่ชัน

ถ้าคนนั้นเกิดสิ้นปัญญา ไม่ทราบว่าจะตายได้อย่างไร ท่านก็อาจจะชักชวน แนะนำเสนอว่า จงกินยาพิษ จงแขวนคอตายด้วยเชือก จงจมน้ำในบ่อ ในเหว หรือในที่ชัน แล้วแต่จะเลือก นั้นเป็นคำชักชวน เจตนาในขณะนั้น ไม่พ้นจากปาณาติบาต

ข้อความต่อไปมีว่า

คำว่า เป็นปาราชิก มีอธิบายว่า ศีลาหนาแตกสองเสี่ยงแล้ว เป็นของกลับต่อ ให้ติดสนิทอีกไม่ได้แม้ฉันใด ภิกษุก็ฉันนั้นเหมือนกัน จงใจพรากกายมนุษย์จากชีวิตแล้ว ย่อมไม่เป็นสมณะ ไม่เป็นเชื้อสายพระศาสดาบุตร เพราะเหตุนี้ จึงตรัสว่า เป็นปาราชิก

บทว่า หาสังวาสมิได้ ความว่า ที่ชื่อว่าสังวาสนั้น ได้แก่ กรรมที่พึงทำร่วมกัน อุทเทสที่พึงสวดร่วมกัน ความเป็นผู้มีสิกขาเสมอกัน นั้นชื่อว่าสังวาส สังวาสนั้น ไม่มีกับภิกษุนั้น เพราะเหตุนี้ จึงตรัสว่า หาสังวาสมิได้

หมายความว่า สิกขาไม่เสมอกันแล้วกับภิกษุสงฆ์อื่น เพราะฉะนั้น ก็กระทำการรวมกันไม่ได้ อุทเทสก็พึงสวดร่วมกันไม่ได้

ข้อความต่อไป เป็นการแสดงให้เห็นถึงความละเอียดของปาณาติบาต ซึ่งแล้วแต่ความวิจิตรของจิตที่จะให้บุคคลอื่นสิ้นชีวิต ด้วยการกระทำอย่างไร

ข้อความใน **ตติยปราชิกกัณฑ์ บทภาชนีย มาติกา** แสดงว่า เจตนาฆ่า นั้นเป็นไปด้วยการกระทำหลายอย่าง คือ

ทำเอง ยืนอยู่ใกล้

สั่งทูต สั่งทูตต่อ

ทูตไม่สามารถ

ทูตไปแล้วกลับมา

ที่ไม่ลับ สำคัญว่าที่ลับ	ที่ลับ สำคัญว่าที่ไม่ลับ
ที่ไม่ลับ สำคัญว่าที่ไม่ลับ	ที่ลับ สำคัญว่าที่ลับ
พรรณนาด้วยกาย	พรรณนาด้วยวาจา
พรรณนาด้วยกายและวาจา	พรรณนาด้วยเหตุ
พรรณนาด้วยหนังสือ	หลุมพราง วัตถุที่พึง
การลอบวาง เกสัช	การนำรูปเข้าไป
การนำเสียงเข้าไป	การนำกลิ่นเข้าไป
การนำรสเข้าไป	การนำโผฏฐัพพะเข้าไป
การนำธรรมารมณ์เข้าไป	กิริยาที่บอก การแนะนำ
การนัดหมาย	การทำนิมิต.

ทำได้มากมายหลายประการทีเดียว ซึ่งจะขอกล่าวถึงคำอธิบายเพียงย่อ ๆ ซึ่ง
มีใน **พระวินัยปิฎก มาติกาวิภังค์** ว่า

คำว่า ทำเอง คือ ฆ่าเองด้วยกาย ด้วยเครื่องประหารที่เนื่องด้วยกาย ด้วย
เครื่องประหารที่ขัดไป

ฆ่าเองด้วยกาย สมัยนี้มีไหม วิธีฆ่าด้วยกายของตนเองด้วยมือ ด้วยเท้าของ
ตน ด้วยเครื่องประหารที่เนื่องด้วยกาย จับมีด ยิงปืน ใช้ได้ทุกอย่าง หรือแม้ด้วย
เครื่องประหารที่ขัดไป

คำว่า ยืนอยู่ใกล้ คือ ยืนสั่งอยู่ ณ ที่ใกล้ๆ จงยั้งอย่างนี้ จงประหารอย่างนี้
จงฆ่าอย่างนี้

หรือว่าในข้อที่ ส่งทูตไป หมายความว่า ส่งให้บุคคลอื่นไปฆ่า

ส่งทูตต่อ คือ ส่งให้ไปบอกคนอื่น ให้บอกคนอื่นให้ฆ่า

นี่ก็เป็นการกระทำที่เป็นไปได้ ในเรื่องของการฆ่า

ในข้อที่ว่า ทูตไม่สามารถ

บางทีคนที่ได้รับคำสั่งให้ฆ่า เกิดฆ่าไม่ได้ เพราะฉะนั้น ก็สั่งใหม่ว่า ฆ่าได้
เมื่อไรก็ให้ฆ่า ก็เป็นเจตนาฆ่า

ในข้อที่ว่า พุตไปแล้วกลับมา คือ เวลาที่สั่งให้ฆ่าแล้ว แต่เกิดความร้อนใจขึ้น แต่พูดไม่ได้ยินว่า อย่าฆ่า เพราะฉะนั้น ถ้าผู้นั้นฆ่า ก็เป็นปาราชิกทั้งสองรูป เพราะว่าบางทีก็กลับใจได้ แต่พูดไม่ได้ยินว่าอย่าฆ่า ภิกษุที่ได้รับคำสั่งก็ไปฆ่า ก็ถึงความอาบัติเป็นปาราชิกทั้งสองรูป แต่ถ้าสั่งแล้วเกิดร้อนใจ และพูดไม่ได้ยินว่า อย่าฆ่าเลย แต่ภิกษุผู้รับคำสั่งกลับพูดว่า ท่านสั่งผมแล้ว จึงฆ่าบุคคลนั้นเสีย ภิกษุผู้สั่งเดิมไม่ต้องอาบัติ ภิกษุผู้ฆ่าต้องอาบัติปาราชิก

ความละเอียดในเรื่องของปาณาติบาตมีมากในพระวินัย ซึ่งไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นกิจของพระภิกษุสงฆ์ที่จะศึกษาเท่านั้น สำหรับท่านที่ต้องการพิจารณาตรวจสอบจิตใจของท่าน เจตนาฆ่าของท่าน แม้จะยังไม่ไหวไปเป็นการกระทำทางกาย ทางวาจา เป็นแต่เพียงความคิดก็ได้

สำหรับพระวินัยบัญญัติ ในข้อที่ว่า ที่ไม่ลับสำคัญว่าที่ลับ ที่ลับสำคัญว่าที่ไม่ลับ ที่ไม่ลับสำคัญว่าที่ไม่ลับ ที่ลับสำคัญว่าที่ลับ แล้วพูดขึ้นว่า ทำอย่างไรหนอ บุคคลชื่อนี้พึงถูกฆ่า ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ

เพราะเหตุว่าเป็นแต่เพียงเจตนาที่มีกำลัง ที่ทำให้วาจาไหวขึ้นว่า ทำอย่างไรหนอบุคคลชื่อนี้พึงถูกฆ่า ถ้าเป็นเพียงขั้นนี้ ยังไม่ถึงการสำเร็จเป็นอกุศลกรรมบถ จึงเพียงต้องอาบัติทุกกฏ

เปรียบเทียบกับจิตใจของท่านเอง เคยพูดเล่น พูดจริงอะไรบ้างไหมว่า คนนี้ คนนั้นถ้าตายเสียได้ก็จะดี หรือถ้ามีใครฆ่าให้ตายเสียก็จะดี ถ้าท่านมีกิเลสที่มีกำลัง ถึงกับกล่าวอย่างนี้ ท่านก็เปรียบเทียบได้ว่า จะเป็นกิเลสขั้นไหนสำหรับบรรพชิต เป็นอาบัติขั้นไหนของบรรพชิต

ข้อความต่อไปที่ว่า

พรรณนาด้วยกาย

เคยคิดไหมว่า จะมีเจตนาที่เป็นการกระทำอย่างนี้ พรรณนาด้วยกายทำอะไร คือ ทำอาการวิการของกายให้รู้ว่า ตายแล้วจะได้ทรัพย์ ได้ยศ ไปสวรรค์

บางคนไม่พูด กล่าวหาพูดแล้วจะเป็นหลักฐาน ทำให้คนอื่นรู้ถึงเจตนาของตน

จึงไม่พูด แต่ทำอาการวิการของกาย ทำมือทำไม้ ทำกิริยาท่าทาง ทำอาการให้รู้ว่า ถ้าตายแล้วจะได้ทรัพย์ ได้ยศ ไปสวรรค์ ถ้าเป็นอย่างนี้ก็เป็นอาบัติทุกกฏ เพราะไม่เป็นเพียงความคิด แต่ทำให้อาการวิการของกายเกิดขึ้น

หรือมีฉะนั้น ก็ พรรณนาด้วยวาจา บางคนไม่ใช้การทำอาการวิการของกาย แต่กล่าวด้วยวาจา พรรณนาให้เห็นว่า ถ้าตายแล้วจะได้ทรัพย์ ได้ยศ ไปสวรรค์ อย่างไร บางคนก็ พรรณนาด้วยกายและวาจา ทั้งสองประการ

การพรรณนาด้วยทนต์ คือ สั่งทนต์ไป พรรณนาด้วยหนังสือ คือ เขียนหนังสือให้รู้ความหมาย

สำหรับการขุดหลุมพราง เจาะจง หรือไม่เจาะจง ความละเอียดของอาบัติข้อนี้ เจตนาข้อนี้ ศึกษาได้ใน พระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ ปฐมวิภาค

๓๕๓

ที่ชื่อว่าวัตถุที่พึง

เป็นเจตนาอาการต่าง ๆ ของการที่จะฆ่าบุคคลอื่น ซึ่งมีวิธีการหลายอย่าง สำหรับวัตถุที่พึง ได้แก่ วางศัสตราไว้ในที่สำหรับพึงก็ดี ทายาพิษไว้ก็ดี ทำที่พึงให้ ชำรุดก็ดี หรือมีฉะนั้นก็วางวัตถุที่พึงไว้ริมบ่อ เหว หรือที่ชัน เจตนาให้ตาย

ถ้ามีความต้องการที่จะให้ผู้อื่นตาย ก็คงจะมีวิธีการหลายอย่าง ซึ่งการกระทำ ทั้งหมดนั้น เป็นปาณาติบาตทั้งสิ้น

ที่ชื่อว่า การลอบวาง วางดาบ หอก ฆมวก หลาว ไม้ค้อน หิน มีด ยาพิษ หรือเชือกไว้ใกล้ ๆ ด้วยเจตนาฆ่า

ที่ชื่อว่า เภสัช ได้แก่ ฤๅษีให้เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง หรือน้ำอ้อย ด้วยตั้งใจว่า เขาลิ้มเภสัชนี้แล้วจักตาย

ผู้อื่นไม่สามารถจะทราบได้ว่า บุคคลนั้นมีเจตนาฆ่าหรือไม่ เป็นเรื่องของจิตใจ ของแต่ละคนจริง ๆ ถ้าเห็นบุคคลนั้นให้เนยใส ให้เนยข้น ให้น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ก็คิดว่าเป็นกุศลจิตที่ให้ แต่ว่าคนที่ให้ไม่ใช่ให้ด้วยกุศลจิต เพราะทราบว่า ถ้าภิกษุนี้ ลิ้มเภสัชนี้ ก็อาจจะแสดงกับโรค หรืออาจจะถึงสิ้นชีวิตได้ ด้วยเหตุนี้เจตนาฆ่านั้น ทำให้เกิดการให้เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง หรือน้ำอ้อยได้

ข้อความต่อไป

ที่ชื่อว่าการนำรูปเข้าไป มี ๒ ลักษณะ คือ นำรูปที่ไม่เป็นที่ชอบใจ นำกลัว นำหวาดเสียวเข้าไป ตั้งใจให้ตกใจตาย

อย่างนี้ก็ฆ่าได้ ด้วยการนำรูปเข้าไป

หรืออีกประการหนึ่ง นำรูปที่น่าชอบใจ น่ารัก น่าจับใจเข้าไป ด้วยตั้งใจว่า เขาเห็นรูปนี้แล้ว จักชুবดมตาย เพราะหาไม่ได้

หมายความว่า เมื่อไม่ได้รูปที่น่าพอใจนั้น ก็จะต้องตายแน่ ๆ คือ จักชুবผอมตาย นี่ก็เป็นเจตนาฆ่า

ที่เชื่อว่าการนำเสียงเข้าไป ได้แก่ นำเสียงไม่เป็นที่ชอบใจ น่ากลัว น่าหวาดเสียวเข้าไป ด้วยตั้งใจให้ตกใจตาย

การฆ่าด้วยเสียงก็ได้ แล้วแต่เจตนาของบุคคลนั้น

นำเสียงที่น่าชอบใจ น่ารัก น่าจับใจเข้าไป ด้วยตั้งใจว่า เขาได้ยินเสียงนี้แล้ว จักชুবผอมตาย เพราะหาไม่ได้

ที่เชื่อว่าการนำกลิ่นเข้าไป โดยนัยเดียวกัน

ที่เชื่อว่าการนำรสเข้าไป โดยนัยเดียวกัน

ที่เชื่อว่าการนำโณรสูปพะเข้าไป โดยนัยเดียวกัน

ที่เชื่อว่าการนำธรรมารมณ์เข้าไป คือ ภิกษุแสดงเรื่องนรกแก่ผู้ควรเกิดในนรก ด้วยตั้งใจว่า เขาฟังเรื่องนรกนี้แล้ว จักตกใจตาย

การพูดเรื่องนรกนี้ ก็ต้องแล้วแต่เจตนาอีกเหมือนกัน จะพูดให้ถึงกับตกใจตาย เป็นปาณาติบาตก็ได้

หรือว่าภิกษุแสดงเรื่องสวรรค์แก่ผู้ทำความดี ด้วยตั้งใจว่า เขาฟังเรื่องสวรรค์นี้แล้ว จักน้อมใจตาย

นี่ก็แล้วแต่เจตนา

ที่เชื่อว่าการทักท้วงได้แก่ ภิกษุถูกเขาถาม แล้วบอกว่า จงตายอย่างนี้ ผู้ใดตายอย่างนี้ ผู้นั้นจะได้ทรัพย์ ได้ยศ หรือไปสวรรค์

นี่ก็เป็นไปได้ โดยเฉพาะสำหรับภิกษุซึ่งเป็นผู้ที่บุคคลทั้งหลายเคารพเลื่อมใสในธรรม

ที่เชื่อว่าการแนะนำ ได้แก่ ภิกษุอันเขาไม่ได้ถาม แต่แนะนำ ข้อความซ้ำ โดยนัยเดียวกัน

ที่ชื่อว่าการนัดหมาย ได้แก่ ภิกษุทำการนัดหมายว่า จงปลงชีวิตเขาเสียตาม
คำนัดหมายนั้น ในเวลาเช้าหรือเวลาเย็น ในเวลากลางคืนหรือกลางวัน ดังนี้

ที่ชื่อว่าการทำนิมิต ได้แก่ ภิกษุทำนิมิตว่า จักขยิบตา ยกคิ้ว หรือผงกศีรษะ
แล้วท่านจงปลงชีวิตเขาตามนิมิตนั้น ดังนี้

ทั้งหมดนี้ คือ กิริยาอาการของปาณาติบาตที่จะเป็นไป เมื่อมีเจตนาฆ่าเกิดขึ้น

ถ. โทษของการฆ่านี้ สมมติว่า บุรุษหนึ่งมาฟังคำบรรยายของอาจารย์เรื่อง
การฆ่า ท่านก็เข้าใจดีว่า การฆ่านี้ไม่ดี มีโทษ แต่เกิดความจำเป็นที่จะต้องฆ่า และก็
ทำการฆ่า เช่น เกิดความหิวจัด ไม่มีอะไรจะกิน ก็ไปยิงสัตว์ตัวใดตัวหนึ่ง สัตว์นั้นก็
ตายตามเจตนาของเขา เขารู้ทุกสิ่งทุกอย่างว่า การฆ่านี้ไม่ดี แต่เขาก็ฆ่า ในขณะที่อีก
บุรุษหนึ่งไม่รู้ และได้ฆ่าสัตว์ เพราะสัตว์เป็นอาหารของมนุษย์ สัตว์นั้นก็ตาย
เช่นเดียวกัน โทษของการฆ่าทั้งสองประการนี้จะแตกต่างกันอย่างไร

สุ. ถ้าตามกำลังของกิเลสแล้ว คนที่ไม่รู้กิเลสแรงกว่า เพิ่มโมหะความไม่รู้
ด้วย แต่ว่าคนที่รู้ ด้วยความจำเป็นถึงกระทำให้ อาจจะมีความตั้งใจที่ไม่มีกำลังแรงเท่ากับ
คนที่มีจิตใจเหี้ยมเกรียมด้วยความไม่รู้ เพราะประกอบด้วยโมหะด้วย ถ้ากิเลสและ
ความเพียรของผู้ใดแรง ผู้นั้นก็มีโทษมาก

เพราะฉะนั้น คนที่ไม่รู้ กิเลสและความเพียรก็ต้องแรงกว่า ถ้าท่านมีปัญญา
รู้ความควรไม่ควร ท่านก็จะลดคลายความเพียรและกิเลส แต่ว่าผู้ที่ไม่รู้ ก็ไม่มีปัจจัย
อะไรที่จะไปทำให้ลดคลายความเพียรและกิเลสได้

ขุททกนิกาย ชาดก สิลวิมังสชาดก มีข้อความว่า

ข้าพระองค์มีความสงสัยว่า ศิลประเสริฐ หรือสุตะประเสริฐ ศิลนี้แหละ
ประเสริฐกว่าสุตะ ข้าพระองค์ไม่มีความสงสัยแล้ว

ข้อ ๗๕๙ มีข้อความว่า

ชาติและวรรณะเป็นของว่างเปล่า ได้สดับมาว่า ศิลเท่านั้นประเสริฐที่สุด
บุคคลผู้ไม่ประกอบด้วยศิล ย่อมไม่ได้ประโยชน์เพราะสุตะ

ข้อ ๗๖๐

กษัตริย์และแพศย์ผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม ไม่อาศัยธรรม ชนทั้งสองนั้นละโลกนี้ไปแล้ว ย่อมเข้าถึงทุกคติ

เสมอกันหมด ไม่เลือก ไม่เว้นว่า จะเป็นชาติวรรณะใด ถ้ากระทำทุจริตกรรมแล้ว ก็ย่อมเข้าถึงทุกคติ

ข้อ ๗๖๑

กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร คนจัณฑาล และคนเทหยากเยื่อ ประพฤติธรรมในธรรมวินัยนี้แล้ว ย่อมเป็นผู้เสมอกันในไตรทิพย์

ข้อ ๗๖๒

เวท คือ วิชาความรู้ ชาติ แม้พวกพ้อง ก็ไม่สามารถจะให้อิสรียศ หรือความสุขในภพหน้าได้ ส่วนศีลของตนเองที่บริสุทธิ์ดีแล้ว ย่อมนำความสุขในภพหน้ามาให้ได้

ในชาดกนี้แสดงให้เห็นถึงข้อที่ควรคิดว่า ศีลประเสริฐ หรือสุตะประเสริฐ

การฟัง การศึกษา กับการเป็นผู้มีปกติประพฤติกายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต อย่างไหนประเสริฐ บางท่านรู้มาก จริง แต่กระทำทุจริต เพราะฉะนั้น ความรู้ไม่เป็นประโยชน์ อีกบุคคลหนึ่ง กายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต แต่ว่าสุตะอาจจะน้อย

เพราะฉะนั้น ที่จะเป็นประโยชน์จริง ๆ ของการศึกษานั้น เพื่อการปฏิบัติ ไม่ใช่เพียงเพื่อการศึกษาเท่านั้น

ในพระสูตรมีข้อความว่า

ถ้าบุคคลใดมีการศึกษามาก การปฏิบัติน้อย บุคคลอื่นก็ย่อมสรรเสริญเขาในด้านการศึกษา แต่ไม่สรรเสริญในด้านการปฏิบัติ บุคคลใดมีการปฏิบัติมาก มีการศึกษาน้อย บุคคลก็สรรเสริญเขาในการปฏิบัติ ไม่สรรเสริญในการศึกษา บุคคลใดมีการศึกษามาก มีการปฏิบัติมาก บุคคลอื่นก็สรรเสริญเขา ในการศึกษามาก และในการปฏิบัติมาก บุคคลใดมีการศึกษาน้อย มีการปฏิบัติธรรมน้อย ก็ย่อมไม่ได้รับการสรรเสริญ ทั้งในการปฏิบัติ และในการศึกษา

ถึงแม้ว่าท่านจะได้ศึกษาพระธรรม ทั้งพระวินัยปิฎกก็ดี พระสุตตันตปิฎกก็ดี

พระอภิธรรมปิฎกก็ดี หรือเรื่องของการเจริญสติปัฏฐานก็ดี แต่เกื้อกูลให้ท่านประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยมากขึ้นแล้วหรือยัง หรือว่าบางครั้งก็ยังมีอาการกระทำทุจริตกรรมตามกำลังของกิเลส แต่ธรรมก็ยังเกื้อกูล อนุเคราะห์ให้ละคลายกำลังที่แรงกล้า ความเพียรที่แรงกล้าในทางทุจริตกรรมลง

เคยมีท่านผู้ฟังท่านหนึ่งถามเรื่องการค้าขายว่า การค้าขายอย่างไรจะเป็นสุจริต หรือทุจริตประการใด โดยเฉพาะในการค้าขายเนื้อสัตว์

**อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต จตุตถปัณณาสก์ อุปาสกวรรคที่ ๓
วณิชสูตรที่ ๗** มีข้อความว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย การค้าขาย ๕ ประการนี้ อันอุบาสกไม่พึงกระทำ ๕ ประการ เป็นไฉน คือ การค้าขายสัตว์ ๑ การค้าขายสัตว์ ๑ การค้าขายเนื้อสัตว์ ๑ การค้าขายน้ำเมา ๑ การค้าขายยาพิษ ๑

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย การค้าขาย ๕ ประการนี้แล อันอุบาสกไม่พึงกระทำ

มโนรทปฺรณี อรรถกถา อธิบายว่า

บทว่า วณิชฺชา การค้าขาย ได้แก่ การงานของพ่อค้า

บทว่า อุปาสเกน ได้แก่ บุคคลผู้ถึงไตรสรณคมน์

คือ อุบาสกที่ทำการค้าเป็นผู้ที่ถึงไตรสรณคมน์ คือ มีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นสรณะ ก็ย่อมจะไม่ทำการค้าในสิ่งที่ไม่ควรจะทำ

ข้อว่า การใช้ให้ทำอาวุธ แล้วขายอาวุธนั้น ชื่อว่าสตฺถวณิชฺชา การค้าขาย สัตว์

โดยมากในพระสูตรนี้ มีคำอธิบายมุ่งไปถึงเจตนาที่ใช้ให้ทำด้วย

การค้าขายมนุษย์ คือ คำทาส ชื่อว่าสตฺถวณิชฺชา การค้าขายคนไม่ควรกระทำ

การเลี้ยงสุกร และเนื้อ เป็นต้น แล้วขายสัตว์เหล่านั้น ชื่อว่ามฺสวณิชฺชา การค้าขายเนื้อสัตว์

การให้กระต๋ำน้ำเมา หรือของเมาชนิดใดชนิดหนึ่ง แล้วค้าขายน้ำเอนั้น
ชื่อว่ามชฺชวณิชชา การค้าขายน้ำเมา

การให้ทำยาพิษ แล้วค้าขายยาพิษนั้น ชื่อว่าวิสวณิชชา การค้าขายยาพิษ
การค้าขายทั้งหม่นี่ อุบาสกจะทำด้วยตนเองก็ตาม จะใช้ให้คนอื่นทำก็ตาม
ไม่ควรทั้งนั้น

ถ. การค้าขายเนื้อสัตว์ในสมัยก่อน ผู้ที่จะขายเนื้อหมูก็ดี เนื้อวัวก็ดี
จะต้องทำการฆ่าเอาเองแล้วจึงขาย แต่สมัยนี้ผู้ที่จะขายเนื้อหมูหรือเนื้อวัว เขาไม่ต้อง
ทำการฆ่า แต่ไปรับที่โรงฆ่าสัตว์ ผมสงสัยว่าสมควรหรือไม่สมควร

ส. การค้าขายเนื้อสัตว์ มีข้อความว่า การเลี้ยงสุกร และเนื้อ เป็นต้น แล้ว
ขายสัตว์เหล่านั้น ชื่อว่ามังสวณิชชา การค้าขายเนื้อสัตว์

คราวที่ได้พูดถึงตติยปาราชิกถ์ ซึ่งท่านผู้ฟังจะได้พิจารณาความละเอียด
ของธรรมจากจิตใจของท่าน และจากพระวินัยปิฎกด้วย เพราะว่าการศึกษาธรรมนั้น
ไม่ใช่เพียงปิฎกใดปิฎกหนึ่ง บางท่านอาจจะเห็นว่า พระวินัยปิฎกนั้นเป็นเรื่องของ
พระภิกษุสงฆ์ แต่ตามความเป็นจริง การที่พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทโดย
ละเอียด ย่อมเป็นไปตามความละเอียดของจิต

สำหรับในเรื่องของปาณาติบาต เจตนาฆ่า ถ้าเป็นเพียงความคิด แม้ใน
พระวินัยปิฎก ก็ไม่ต้องโทษเป็นอาบัติ คือ ไม่เป็นอาบัติ ซึ่งเวลาที่เกิดความโกรธ
มาก ๆ แรง ๆ อาจจะทำให้เกิดความคิดสักแวบหนึ่งเล็กน้อยว่า บุคคลนั้นน่าจะตายเสีย
จริง ๆ ในขณะนั้นเป็นองค์ของปาณาติบาต แต่ว่ายังไม่ครบองค์ เพราะเป็นการคิด
ด้วยกำลังของโทสมูลจิต ด้วยความหยาบกระด้างของจิต นั้นเป็นขั้นของความคิดนึก

แต่ถ้าถึงกับแสดงด้วยวาจา หรือด้วยกาย เช่น สั่งทุต สั่งทุตต่อ พุดในที่ลับ
ในที่ไม่ลับ พรรณนาด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยหนังสือ ด้วยชุดหลุมพราง ด้วยวัตถุ
ที่ฟัง ด้วยการลอบวาง ด้วยการให้เภสัช ด้วยการนำรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ
เข้าไป ด้วยเจตนาจะฆ่า ถ้ามีการกระทำเกิดขึ้นแล้วอย่างนั้น ตามพระวินัยแล้ว
ภิกษุนั้นต้องอาบัติทุกกฏ ยังไม่ถึงกับปาราชิก ยังไม่ถึงกับการขาดจากภาวะของการ

เป็นบรรพชิต

ผู้ที่เป็นฆราวาสก็เปรียบเทียบกับจิตใจของท่านได้ แม้บรรพชิตยังคิด ยังมีการกระทำอย่างนั้น ด้วยกำลังของโทสมูลจิต ซึ่งขณะนั้นหลงลืมสติ ชีวิตจริง ๆ ของฆราวาสจะมีการคิดอย่างนี้บ้างไหม จะมีการกระทำที่เป็นกาย เป็นวาจา อย่างนี้บ้างไหม

เพราะฉะนั้น การต้องอาบัติ ก็แรงขึ้นตามขั้นของการกระทำ เช่น ถ้ากระทำด้วยกาย ด้วยวาจา ก็เป็นอาบัติทุกกฏ ถ้าบุคคลนั้นเกิดทุกขเวทนาขึ้นเพราะการกระทำของภิกษุ นั้น ภิกษุผู้กระทำนั้น ต้องอาบัติอุลลัจจัย เป็นอาบัติที่มากกว่าทุกกฏ และถ้าบุคคลนั้นตาย ภิกษุนั้นก็ถึงปาราชิก

เรื่องความละเอียดของพระธรรมวินัย เป็นไปตามสภาพของจิตใจ สำหรับบุคคลที่แม้ว่าจะฆ่ามนุษย์ แต่ไม่ถึงความเป็นปาราชิก เมื่อเป็นเพศของภิกษุ นั้น คือ อนาปัตติวาระ มีข้อความว่า ภิกษุไม่จงใจ ๑ ภิกษุไม่รู้ ๑ ภิกษุไม่ประสงค์จะให้ตาย ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุมีจิตฟุ้งซ่าน ๑ ภิกษุผู้กระสับส่ายเพราะเวทนา ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ เหล่านี้ ไม่ต้องอาบัติ ดังนี้แล

ภิกษุอาทิกัมมิกะ คือ ผู้ที่กระทำผิดเป็นรูปแรก ที่ทำให้พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทนั้น

เพราะฉะนั้น ท่านก็เทียบกับจิตใจของท่านได้จากพระวินัยปิฎก เพราะท่านผู้ฟังบางท่านเกิดความข้องใจว่า สัตว์นั้นตายลงไปโดยที่ท่านไม่ได้จงใจ จะเป็นอกุศลกรรมบถหรือไม่

ถ้าท่านไม่มีเจตนาฆ่า ไม่เป็นอกุศลกรรม หรือเวลาที่ท่านไม่รู้ หรือไม่มีความประสงค์จะให้ตาย เช่นนั้นก็ไม่ใช่ปาณาติบาต

เพราะฉะนั้น ถ้าท่านผู้ฟังได้ศึกษาพระธรรมวินัยโดยตลอดทั้ง ๓ ปิฎก ก็จะทำให้ท่านเข้าใจความละเอียดของสภาพของจิตที่เป็นเหตุและเป็นผลยิ่งขึ้น

บางท่านก็สงสัยว่า เพียงการกระทำบางอย่าง บางครั้งท่านคิดว่าด้วยเจตนาดี แต่ว่าบุคคลอื่นสิ้นชีวิตลง จะเป็นอกุศลกรรมไหม และถ้าเป็นภิกษุจะเป็นปาราชิกไหม

ขอกล่าวถึงความละเอียดในเรื่องนี้ ใน **ตติยปาราชิกกัณฑ์ วินีตวัตถุ** เรื่อง
พรรณนา ความตาย ซึ่งมีข้อความว่า

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธ ภิกษุทั้งหลายได้พรรณนาคุณแห่งความ
ตายแก่ภิกษุนั้นด้วยความกรุณา ภิกษุนั้นถึงมรณภาพแล้ว ภิกษุเหล่านั้นมีความ
รังเกียจว่า พวกเราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี-
พระภาค

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

เพราะฉะนั้น ท่านต้องระวังจิตใจของท่าน ท่านคิดจะกรุณาให้คนอื่นสิ้นชีวิต
ด้วยเข้าใจว่า ขณะนั้นเป็นความกรุณา แต่ความจริงแล้ว การที่ต้องการให้บุคคลอื่น
สิ้นชีวิตลง ไม่ใช่ความกรุณา เป็นเจตนาที่ต้องการให้บุคคลนั้นสิ้นชีวิต เพราะฉะนั้น
เป็นอกุศลกรรม เป็นปาณาติบาต จะด้วยการพรรณนาอย่างไรก็ตาม ถ้าภิกษุนั้นถึง
มรณภาพ ภิกษุที่พรรณนาคุณแห่งความตายก็ต้องอาบัติปาราชิก

เรื่องของจิตใจเป็นเรื่องที่ละเอียด ถ้าท่านไม่ทราบว่าจะอะไรเป็นกุศลกรรม อะไร
เป็นอกุศลกรรม บางที่ท่านอาจจะทำอกุศลกรรม เพราะคิดว่าเป็นกุศลกรรมก็ได้ แต่
ขอให้ท่านผู้ฟังระลึกถึงสภาพของจิตจริง ๆ ของท่าน และการกระทำของบุคคลบางท่าน
ที่อาจจะเข้าใจผิดได้ คิดว่าขณะนั้นเป็นความกรุณา

ถ้าท่านกรุณาจริง ๆ ก็ควรที่จะบรรเทาทุกข์ของบุคคลนั้นทางกาย และทางใจ
ด้วย คือ ด้วยการพูดถึงเรื่องของศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อที่จะให้บุคคลนั้นเกิดกุศลจิต

๓๕๔

ความละเอียดของจิตใจของผู้ที่ยังมีกิเลส ถ้ากิเลสนั้นมีกำลังแรงกล้า แม้ในครั้งที่พระผู้มีพระภาคยังไม่ปรินิพพาน จิตใจของบุคคลต่าง ๆ ในสมัยนั้น ก็คงจะไม่ผิดกับบุคคลในสมัยนี้ พระธรรมวินัยจึงเป็นประโยชน์ในการศึกษาและตรวจสอบสภาพจิตใจของท่านเอง

ตติยปาราชิกกัณฑ์ วินิตวัตถุ เรื่องพระผู้เฒ่า ๓ เรื่องซึ่งมีข้อความว่า

ก็โดยสมัยนั้นแล บิดาและบุตรบวชอยู่ในสำนักภิกษุ เมื่อเขาบอกภักตกาลแล้ว ภิกษุผู้บุตรได้กล่าวแก่ภิกษุผู้บิดาว่า นิมนต์ไปเถิดขอรับ พระสงฆ์กำลังคอยท่านอยู่ แล้วคุณหลังผลักไป ภิกษุผู้บิดาได้ล้มลงถึงมรณภาพ ภิกษุผู้บุตรนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า

ดูกร ภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิกษุนั้นกราบทูลว่า

ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความประสงค์จะให้ถึงมรณภาพ พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ภิกษุไม่มีความประสงค์จะให้ถึงมรณภาพ ไม่ต้องอาบัติ

จะเห็นได้ว่า จะต้องระวังมากสักแค่ไหนในกาย ในวาจา แม้แต่การที่คุณหลังหรือผลักไป ซึ่งทำให้ผู้ที่เป็นบิดาถึงมรณภาพ เพราะฉะนั้น เรื่องกาย เรื่องวาจา เป็นเรื่องที่จะต้องระวัง ถ้าไม่ระวังอาจจะมีการบาดเจ็บ หกล้ม ทำให้ตนเองได้รับความเจ็บปวด ได้รับความทุกข์ทรมานต่าง ๆ และถ้าเป็นบุคคลอื่นอาจจะทำให้ถึงกับสิ้นชีวิตก็ได้ แต่ถ้าไม่มีความประสงค์จะให้ตาย ก็ไม่ต้องอาบัติสำหรับพระภิกษุ สำหรับท่านเองก็เหมือนกัน ไม่ได้มีความประสงค์ที่จะฆ่า ก็ไม่ใช่อกุศลกรรม

อีกเรื่องหนึ่ง

ก็โดยสมัยนั้นแล บิดาและบุตรบวชอยู่ในสำนักภิกษุ เมื่อเขาบอกภักตกาลแล้ว ภิกษุผู้บุตรได้กล่าวกะภิกษุผู้บิดาว่า นิมนต์ไปเกิดขอรับ พระสงฆ์กำลังคอยท่านอยู่ ภิกษุผู้บุตรมีความประสงค์จะให้ถึงมรณภาพ จึงดุนหลัง ผลักไป ภิกษุผู้บิดาได้ล้มลงถึงมรณภาพ ภิกษุผู้บุตรมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า

ดูกร ภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิกษุนั้นกราบทูลว่า

ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้ถึงมรณภาพ พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

นี่เป็นความละเอียด ให้เห็นกำลังของกิเลสอย่างโทสมูลจิต ซึ่งแล้วแต่ว่าปัจจัย ในขณะนั้นจะแรง ทำให้โทสะเกิดกล้าสักแค่ไหน

บางคนอาจจะรู้สึกรำคาญในบุคคลผู้สูงอายุด้วยประการต่าง ๆ ในความช้า ในความที่อุปนิสัยต่าง ๆ กัน ถึงแม้จะเป็นบุตรกับบิดา และเกิดโทสะขึ้นเล็ก ๆ น้อย ๆ จนกระทั่งในที่สุดมีเหตุการณ์เกิดขึ้น ทำให้ถึงกับมีเจตนาต้องการที่จะให้สิ้นชีวิตลงก็มี การกระทำ คือ มีการดุนหลัง การผลักไป และภิกษุผู้เป็นบิดาก็ล้มลงถึงมรณภาพ แต่ว่าขณะนั้น ภิกษุนั้นมีเจตนาที่จะให้มรณภาพ เพราะฉะนั้น ก็ต้องอาบัติปาราชิก

นี่เป็นโทษภัยของกิเลส โดยที่ไม่ทราบเลยว่า การสะสมไปทีละเล็กทีละน้อย แต่ละขณะในวันหนึ่ง ๆ วันไหนจะมีกำลังแรงกล้าทำให้เกิดเจตนาที่เป็นอกุศลกรรม ถ้าท่านผู้ฟังเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติปัฏฐานท่านจะทราบ และเป็นเหตุให้ละคลายอกุศล ธรรมลงไปเรื่อย ๆ เพราะเห็นว่าเป็นสภาพธรรมที่เป็นอกุศล

อีกเรื่องหนึ่ง

ก็โดยสมัยนั้นแล บิดาและบุตรบวชอยู่ในสำนักภิกษุ เมื่อเขาบอกภักตกาลแล้ว ภิกษุผู้บุตรได้กล่าวกับภิกษุผู้บิดาว่า นิมนต์ไปเกิดขอรับ พระสงฆ์กำลังคอยท่านอยู่

ภิกษุผู้บ่มตรมมีความประสงค์จะให้ถึงมรรณภาพ จึงดุนหลัง ผลักไป ภิกษุผู้บิดาได้ล้มลง แต่ไม่ถึงมรรณภาพ ภิกษุผู้บ่มตรมมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนี้แด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า

ดูกร ภิกษุ เธอคิดอย่างไร

ภิกษุนั้นกราบทูลว่า

ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้ถึงมรรณภาพ พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติอุลลัจจัย

อาบัติก็มีลดหลั่นกันไปตามกำลังของกิเลสและการกระทำ สำหรับอาบัติที่ร้ายแรงที่สุดนั่น คือ ปาราชิก ต้องขาดจากการเป็นเพศบรรพชิตทันที สังฆาทิเสสก็ยังมีส่วนเหลือของความเป็นภิกษุที่พอจะแก้ไขได้ รองจากนั้นก็ปณตลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ ทุพภาสิต เป็นเรื่องความละเอียดยของจิตที่ทำให้ล่วงออกไปเป็นการกระทำทางกาย ทางวาจา ซึ่งถ้าได้กระทำอุกศลกรรมนั้นให้สำเร็จลงไปตามกำลังของโทสะ ของความต้องการ ของเจตนาในขณะนั้น และบุคคลนั้นสิ้นชีวิตลง เป็นที่พอใจของบุคคลที่มีความประสงค์จะให้ตาย กรรมนั้นก็ครบองค์ ถ้าเป็นภิกษุก็ถึงกับปาราชิก

วันหนึ่ง ๆ ขอให้สังเกตจิตของท่าน อย่าให้แรงจนถึงกับเกิดความคิดแวบขึ้นมา ด้วยกำลังของความโกรธว่า คนนี้น่าจะตายเสีย ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ทีเดียว แต่แม้กระนั้นก็ขอให้สติเกิด ระลึกได้ รู้ว่าขณะนั้นเป็นอกุศลจิต และควรที่จะรังเกียจ เพราะว่าเป็นอกุศลกรรมที่ร้ายแรงถึงขั้นคิดที่จะให้บุคคลอื่นสิ้นชีวิต เมื่อเกิดความรู้สึกและเห็นว่าเป็นโทษ เห็นว่าเป็นอกุศลกรรมที่ร้ายแรง ความโกรธที่ถึงขั้นที่ต้องการให้บุคคลอื่นสิ้นชีวิตนี้ก็จะลดน้อยลง

จะสังเกตได้ว่า เวลาที่โทสะมูลจิตเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย แม้ว่าท่านเป็นผู้ที่ละคลายจากเจตนาที่จะให้บุคคลอื่นสิ้นชีวิตแล้วก็ตาม แต่ก็อาจจะเป็นกิเลสที่มีกำลังแรง

ถึงกับต้องการจะประทุษร้ายบ้าง แต่ไม่ถึงกับให้สิ้นชีวิต เป็นไปได้ไหม ก็ต้องเป็นไปได้ เพราะฉะนั้น ต้องลดลงไปอีกว่า ทางกายในขณะนั้น ถ้าเกิดการกระทำอย่างนั้น ก็ เป็นสิ่งที่ไม่ควร ซึ่งถ้าเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติปัฏฐานจะทราบว่า ขณะนั้นเป็น อกุศลกรรม ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน และการรู้ความจริงอย่างนี้ก็จะทำให้ ละคลายเจตนาที่จะประทุษร้ายบุคคลอื่น แต่แม้กระนั้น โทสมูลจิตที่ยังไม่ได้ดับเป็น สมุจเฉท เวลาที่มีปัจจัยที่จะให้เกิดขึ้นอย่างแรงกล้า ก็ย่อมจะเกิดขึ้น

บางครั้งวาจาไม่ล่งออกไป แต่อาจจะนึกถึงคำผรุสวาจาอยู่ในใจ เพียงแต่ว่า ยังไม่เปล่งออกไปก็ได้ นี่เป็นขั้นต่าง ๆ ของกิเลสที่มีกำลัง ที่ผู้เจริญสติปัฏฐาน สามารถ จะระลึกได้ตรงตามความเป็นจริงของสภาพธรรมนั้น ๆ ซึ่งดีกว่าการที่สติจะไม่เกิด ไม่ระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริง

บุคคลอื่นไม่สามารถที่จะละกิเลสให้ตัวท่านได้เลย นอกจากสติจะเกิดระลึกได้ และรู้ลักษณะของสภาพธรรมในขณะนั้น บ่อย ๆ เนือง ๆ

ถ. ถ้าผู้นั้นมีอาชีวะเป็นเพศฆาตจะว่าอย่างไร

ส. การที่บุคคลใดจะมีอาชีวะอย่างใดนั้น เลือกไม่ได้ เพราะมีการสะสมมา ที่จะเป็นแต่ละบุคคล ที่มีความพอใจ มีอหยาศัย มีความโน้มเอียงที่จะประกอบ การอาชีวะอย่างนั้น สำหรับท่านผู้ฟังเองจะมีอาชีวะเป็นเพศฆาตไหม ไม่มีความโน้มเอียง ที่จะเป็น ก็ไม่เป็น แต่ว่าสำหรับบุคคลที่เป็น ซึ่งก็จะต้องมีไหม เมื่อนำที่การงาน อย่างนี้ มี ก็จะต้องมีบุคคลที่กระทำหน้าที่การงานนี้ เมื่อบุคคลใดสะสมความโน้มเอียง มาที่จะกระทำ ก็กระทำหน้าที่นั้น เป็นไปตามกรรมของผู้ที่จะถูกประหาร

อกุศลกรรมมีระดับขั้นซึ่งวิจิตรมาก แล้วแต่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นใคร กระทำไป ด้วยความสนใจ สะใจที่จะได้ประหาร หรือว่าเพียงกระทำไปตามหน้าที่ซึ่งตนเองสะสม มาที่จะมีอาชีวะอย่างนี้ มีหน้าที่อย่างนี้ ก็กระทำกิจ กระทำหน้าที่อย่างนี้ แต่ไม่ใช่ด้วยความ อาฆาตพยาบาทส่วนตัว ที่ต้องการจะฆ่าบุคคลนั้น

ถ. ถือว่าเป็นมิจฉาชีพไหม

ส. ต้องเป็นปาณาติบาต พระโสดาบันบุคคลซึ่งไม่มีเจตนาฆ่าจะไม่กระทำ

หน้าที่นี่ เรื่องของจิตใจไม่ใช่เรื่องของการบังคับ เป็นเรื่องของการที่จะรู้สภาพธรรมทั้งหมดตรงตามความเป็นจริง

ถ. แพทย์ที่นำหนู กระต่ายมาทดลอง เพื่อช่วยเพื่อนมนุษย์ด้วยกันทั้งโลก นำมาทำเซรุ่มต่าง ๆ สัตว์นั้นไม่ตายด้วยความเจตนา จะถือว่าเป็นบาปไหม

ส. เรื่องนี้ตรงกับการตอบปัญหาธรรมที่ห้องบรรยายสรีรวิทยา คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล เมื่อ ๓ ปีก่อน มีคำถามข้อหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับปาณาติบาต ซึ่งเป็นคำถามของนักศึกษาและนายแพทย์ ถามว่า การปฏิบัติทดลองทางวิทยาศาสตร์บางอย่าง ที่ต้องทำให้มีการสูญเสียชีวิตของสัตว์ เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งความสำเร็จ จะไม่เป็นการขัดต่อศีล ๕ หรือ

คำตอบมีว่า เวลาที่ยังไม่ได้ศึกษาธรรม หรือว่าตอนที่ยังเป็นเด็กอยู่ คงจะไม่มีใครเลยที่จะไม่ฆ่าสัตว์ เป็นเรื่องของบุคคลแต่ละบุคคล ซึ่งเมื่อมีเหตุปัจจัย คือ ความไม่รู้ ก็จะต้องเป็นโลภะบ้าง เป็นโทสะบ้าง เป็นโมหะบ้าง ตามวิสัยของแต่ละคน

การเป็นนักศึกษาแพทย์ บางท่านอาจจะไม่ทราบ ว่าทำไมจึงต้องเป็นนักศึกษาแพทย์ อาจจะคิดว่า เพราะอยากจะเป็นเท่านั้น หรือเป็นเพราะชอบมาก หรืออาจจะเห็นว่าเป็นวิชาที่เป็นประโยชน์ สามารถที่จะทำประโยชน์ได้มากที่สุด

แต่ความจริง การที่แต่ละคนจะเป็นอะไรนั้น มีการสะสมมาแล้ว เพราะเหตุว่าธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ใครจะมีความโน้มเอียง มีความชอบในศิลปะ ในการวาดรูป หรือในการดนตรี หรือในเรื่องหนึ่งเรื่องใดนั้น ก็เป็นความสามารถของแต่ละบุคคลที่มีการสะสมมาโดยเฉพาะ ที่ให้มีความโน้มเอียง หรือความพอใจในการที่จะได้ศึกษาวิชาการต่าง ๆ ซึ่งไม่ใช่ตัวตนที่เลือก แต่เป็นเพราะเหตุว่าโดยสภาพของธรรมแล้ว ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครเลย เป็นเรื่องของจิตของแต่ละบุคคลที่ได้สะสมอบรมมาที่จะให้มีฉันท์ มีความพอใจ มีความต้องการในทางนั้น

เพราะฉะนั้น การที่เกิดมา และก็มี การสะสมต่างกัน มีการศึกษาวิชาการต่างกัน มีการประกอบอาชีพต่างกัน ก็ย่อมมีทั้งอาชีพที่เป็นสัมมาชีพและมิจฉาชีพ

ซึ่งความจริงแล้ว ก็ไม่มีใครอยากทำความไม่ดี แต่มีการสะสมมา มีความชำนาญมา ในทางหนึ่งทางใด ก็เป็นไปในทางนั้น สำหรับคนที่ยังเป็นปุถุชน ยังไม่ใช่พระอริยเจ้า ก็ย่อมจะมีการล่องลัดบ้างเป็นธรรมดาจริงหรือไม่ หรือใครไม่เคยเลย ไม่ว่าจะเป็น นักศึกษาแพทย์หรือไม่ก็ตาม

ผู้ที่รักษาศีล ๕ ได้สมบูรณ์จริง ๆ นั้น ต้องเป็นพระโสดาบันบุคคลขึ้นไป แต่ไม่ได้หมายความว่า จะสนับสนุนให้มีการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตมาก ๆ ไม่ใช่อย่างนั้น แต่ให้ ทราบความจริงว่า ผู้ที่จะละอกุศลกรรม และรักษาศีล ๕ ได้อย่างสมบูรณ์นั้น เป็น พระโสดาบันบุคคลเป็นต้นไป แต่ถึงแม้ว่าจะยังไม่ใช่พระโสดาบันบุคคล ก็มีบุคคล หลายคนที่ในอดีตกาลและในปัจจุบันนี้ และต่อไปในอนาคตด้วย ที่มีศรัทธา มีเจตนาที่จะวิริยอุตสาหะ ไม่เบียดเบียน ไม่ทำร้าย ไม่ทำอันตรายต่อบุคคลอื่น ตามที่ได้ สะสมมา คือ ถ้าใครจะวิริย ก็สะสมมาที่จะวิริยที่จะไม่กระทำทุจริต เช่น บุคคลที่ละ อคารบ้านเรือนเป็นบรรพชิต หรือทั้ง ๆ ที่ยังไม่ใช่พระอริยบุคคล แต่ก็มีเจตนาที่จะขัด เกลา รักษาศีลได้มากกว่า ๕ ข้อ การที่แต่ละบุคคลจะมีอัธยาศัย หรือว่ามีความโน้ม เียงที่จะทำอะไร คนนั้นก็ทำไป ตราบใดที่ยังไม่ใช่พระอริยบุคคล

แต่ว่าผู้ที่เป็นนักศึกษาแพทย์ ก็คงจะฆ่าสัตว์ ทำลายสัตว์เพื่อประโยชน์กับ บุคคลอื่น ไม่เหมือนพวกมิจฉาชีพ ที่ทำอันตรายทั้งคนและสัตว์โดยที่ไม่ได้เป็น ประโยชน์กับบุคคลอื่น ซึ่งเป็นเรื่องของแต่ละบุคคลที่สะสมมา ที่จะเห็นว่าเป็นความจำ เป็น หรือว่าเห็นแก่ประโยชน์ของบุคคลอื่น เมื่อยังไม่ใช่พระอริยเจ้า และได้ฝึกอบรม สะสมมาในการที่จะเป็นผู้ศึกษาทางนั้น ก็ต้องปฏิบัติไปในทางการศึกษา แต่ว่าต้อง ทราบตามความเป็นจริงว่า ขณะนั้นเป็นปาณาติบาต

เมื่อกระทำก็ต้องรู้ด้วย ไม่ใช่ว่าไม่รู้ ต้องทราบว่าขณะนั้นเป็นปาณาติบาต เป็นอกุศลกรรม ไม่เว้น ไม่ว่าใครจะกระทำ ไม่ว่าพระมหากษัตริย์จะทำ นักศึกษา แพทย์จะทำ ไม่ว่าโจร หรือบรรพชิตจะทำ ก็เป็นอกุศลกรรมโดยสภาพของกรรมนั้น

ขอให้ทราบด้วยว่า นี่ไม่ใช่การสนับสนุนหรือส่งเสริม แต่ให้ทราบตามความเป็น จริงว่า ได้ทำอกุศลกรรมด้วยความจำเป็น ด้วยประโยชน์ในการศึกษา เพราะฉะนั้น

ขอให้เจริญกุศลด้านอื่น ๆ มาก ๆ ด้วย อย่าขาดการเจริญกุศล

พวกชาวประมงก็มีปัญหาในเรื่องนี้เหมือนกันว่าเป็นอาชีพ แต่ก็ไม่ใช่ทุกคนจะเป็นชาวประมง คนที่สะสมอบรมเหตุปัจจัยที่จะทำให้เกิด หรือมีสิ่งแวดล้อม หรือว่ามีเชื้อสายวงศ์ตระกูลที่ได้ดำเนินอาชีพนั้นมาแล้ว ก็มีความโน้มเอียงที่จะทำ แต่บางท่านก็เลิก บางท่านก็ไม่เลิก บางท่านก็สะสมปัจจัยใหม่ในการที่จะเจริญในทางกุศลมากขึ้น ซึ่งถ้าเจริญกุศลมาก ๆ เรื่อย ๆ ชัดเกล้าไปอีก ก็จะทำให้บรรลุดุคคุณธรรมถึงความเป็นพระอริยบุคคล พ้นจากอกุศลกรรมที่ได้กระทำไว้ ที่จะเป็นเหตุให้เกิดในอบายภูมิได้

เพราะฉะนั้น ถ้าเป็นนักศึกษาแพทย์ เคยฆ่าสัตว์ตัดชีวิต เมื่อทราบว่า เป็นอกุศลกรรม เป็นปาณาติบาต ก็ควรที่จะเจริญกุศลมาก ๆ โดยเฉพาะควรจะเจริญกุศลที่จะให้ถึงการบรรลุดุคคุณธรรมเป็นพระอริยบุคคล ซึ่งจะทำให้ไม่ต้องไปเกิดในอบายภูมิ แต่ถ้าไม่บรรลุดุคคุณธรรมถึงความเป็นพระอริยบุคคล ก็มีหวังที่จะไปสู่อบายภูมิทุกคน เพราะทุกคนมีทั้งกุศลกรรมบ้าง และอกุศลกรรมบ้าง

ถ. ที่ภิกษุพรรณนาคุณของความตาย และภิกษุนั้นก็ตาย ภิกษุนั้นในพยานุชนะไม่ได้บ่งว่า ภิกษุนั้นตายด้วยเหตุที่อาพาธ หรือว่าตายด้วยภิกษุนั้นกระทำความหนึ่งสิ่งใด หรือฆ่าตัวตาย หรืออย่างไร พยานุชนะก็ไม่ได้ระบุไว้

สุ. เป็นข้อความที่ต่อมาจากตติยปาราชิกกัณฑ์ คือ การฆ่ามนุษย์ เพราะฉะนั้น เจตนาที่เป็นในเรื่ององค์ของปาณาติบาต แสดงให้เห็นถึงความละเอียดซับซ้อนของจิต ซึ่งบางคนเข้าใจว่าตัวท่านมีความกรุณา เพราะฉะนั้น ก็ฆ่าคนอื่นเสียเถอะด้วยความกรุณา เข้าใจว่าอย่างนั้น แต่เป็นความซับซ้อนของจิต ซึ่งถ้าท่านทราบ พิจารณาโดยละเอียดจริง ๆ เป็นผู้มีปกติเจริญสติปัฏฐานจริง ๆ จะทราบได้ว่าสภาพของกุศลจิตและอกุศลจิตนั้นต่างกัน ไม่สามารถที่จะกล่าวอย่างบุคคลที่ไม่ได้เจริญสติปัฏฐานได้ว่า ขณะนั้นเป็นกุศล เป็นความกรุณา

ถ้าเป็นความกรุณาจริง ก็เกื้อกูลบรรเทาทุกข์เวทนาของภิกษุนั้นทางกาย และก็เกื้อกูลอนุเคราะห์ทางธรรม ให้จิตใจในขณะนั้นเป็นกุศล ไม่ใช่ให้เป็นอกุศลทั้งตนเอง

และบุคคลอื่น

เวลาที่คิดจะให้บุคคลอื่นสิ้นชีวิต ขอให้พิจารณาโดยละเอียด การเป็นมนุษย์ ตราบใดที่ยังมีลมหายใจอยู่ มีโอกาสที่จะฟังธรรม เจริญกุศล ถ้าสิ้นชีวิตแล้ว ไม่ทราบว่า จะไปเกิด ปฏิสนธิในภูมิใด ถ้าไปปฏิสนธิในอบายภูมิ ไม่มีโอกาสจะฟังธรรม พิจารณาธรรม ไม่มีโอกาสจะอบรมเจริญปัญญาให้รู้สภาพธรรมตามปกติ ตามความเป็นจริงได้ และจิตที่ปฏิสนธิก็ไม่ประกอบด้วยอโลภะ อโทสะ อโมหะ ซึ่งจะเป็นพื้นของจิตที่สามารถจะเป็นปัจจัยเกื้อกูลให้เจริญกุศลได้ยิ่งขึ้น

เพราะฉะนั้น ถ้าบุคคลนั้นกำลังมีทุกข์เวทนา จะสงเคราะห์อนุเคราะห์เกื้อกูลทางกายได้อย่างไร ก็ควรกระทำด้วยความกรุณา นั่นเป็นกุศลจิต และในขณะเดียวกันอย่าทอดทิ้งเรื่องของจิตใจ ซึ่งจะต้องเกื้อกูลอนุเคราะห์ให้เป็นกุศลจิต และก็ไม่ควรที่จะเกิดความคิดที่ว่า ควรจะตายเสีย กรุณามาก สงสารมาก ก็ให้ตายเสียเถอะ นั่นไม่ถูก

เมื่อท่านเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติปัฏฐานแล้ว จะทราบได้ว่า ขณะไหนเป็นอกุศล ขณะไหนเป็นกุศล แต่ถ้าไม่เป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติปัฏฐานจะเข้าใจว่า อกุศลนั้นเป็นกุศล ซึ่งไม่ควรเลยที่จะให้เกิดความคิดแม้แต่ที่จะให้บุคคลอื่นสิ้นชีวิต แต่ควรที่จะเกื้อกูลเท่าที่สามารถจะอนุเคราะห์ สงเคราะห์ เกื้อกูลได้ ทั้งทางกายและทางใจ

๓๕๕

ถ. หนูที่บ้านมาก เลยเอาแมวมาเลี้ยงด้วยความกรุณา และแมวก็กัดหนูเราพอใจ เราจะบาปไหม

ส. จุดประสงค์ก็มีอยู่แล้วว่าเลี้ยงแมวเพื่ออะไร ผู้ที่จะเป็นพระอรหันต์บุคคลอุชุปฏิปันโน เป็นผู้ตรง ไม่ใช่ว่าคนที่กำลังเจริญมรรคมีองค์ ๘ ไม่มีกิเลส มี และต้องรู้ตามความเป็นจริง ต้องตรงต่อธรรมที่ปรากฏตามความเป็นจริงด้วยที่จะรู้ว่าขณะนั้นเป็นกุศลจิตหรืออกุศลจิตกันแน่ แม้ว่าท่านจะพยายามบ่ายเบี่ยง เลี่ยงไปว่าท่านกรุณาแมว แต่ใจจริงของท่านเป็นอย่างไร เป็นกุศล หรืออกุศล

ท่านผู้ฟังถามถึงอาชีพอื่น คือ อาชีพทนาย ช่วยผู้ร้ายสำเร็จ จะเป็นอย่างไร ทนายก็เจริญสติ ระลึกรู้ลักษณะสภาพของจิตของตนเองละเอียดลออ ทุกซอกทุกมุม รู้ว่าเป็นนามธรรมและรูปธรรม ปรากฏเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัยอย่างไรตามปกติตามความเป็นจริง จะเปลี่ยนบุคคลนั้นเป็นบุคคลอื่นก็ไม่ได้ เพราะว่าแต่ละคนสะสมปัจจัยมาต่าง ๆ กัน และทนายนั้นมีอกุศลมากน้อยเท่าไรก็เป็นเรื่องปกติธรรมดา ซึ่งเมื่อเป็นพระอรหันต์แล้วจะไม่ล่วงศีล ๕ แต่ถ้ายังไม่ถึงความเป็นพระอรหันต์ การศึกษาพระวินัยปิฎกก็ดี พระสุตตันตปิฎกก็ดี พระอภิธรรมปิฎกก็ดี จะเกื้อกูลให้เห็นความละเอียด ความสลับซับซ้อนของจิตที่ละเอียดมาก

ถ. ผมมีอาชีพเป็นครู เวลาที่เราเขียนเด็ก ผมเป็นครูที่ชอบเขียนเด็กที่ทำผิด แม้ในวันอุโบสถ ผมถือศีล ๘ ผมก็เขียนเด็กที่ทำผิด แต่ในขณะที่เขียน ผมมีสติคิดว่าผมไม่มีความโกรธ ความเคืองเด็กเลย ไม่มีความพยาบาทเลย แต่เขียนเพราะเหตุว่า ทำผิดระเบียบ อยากให้เด็กได้ดี ทุก ๆ ครั้งที่ผมเอาไม้เรียวลง ผมบอกว่าต้องการดัดนิสัยเด็กให้เป็นพลเมืองดี เพราะฉะนั้น แม้ผมถืออุโบสถ ผมก็เขียนได้ไม่บาป จะถูกหรือไม่

ส. เรื่องบาปเป็นเรื่องที่ละเอียด เพราะเป็นเรื่องของจิต และเป็นเรื่องของ

กรรม คือ การกระทำ ซึ่งไม่สามารถจะมีบุคคลหนึ่งบุคคลใดเปลี่ยนการกระทำของบุคคลอื่นได้ ถ้ามีปัญหาแล้วเสนอขึ้นมาว่า ใครควรทำอย่างไร ก็ต้องแล้วแต่ว่าบุคคลนั้นเป็นใคร มีหน้าที่อย่างไร ถ้าเป็นเรื่องของนักปกครอง จะต้องใช้วิธีการอย่างนั้นในการปกครองจึงจะได้ผล แต่ถ้าถามนักธรรม วิธีการของนักธรรมก็จะเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง และนักธรรมก็มีหลาย ๆ บุคคล นักปกครองก็มีหลาย ๆ บุคคล ซึ่งแต่ละความคิดความเห็นก็ต่าง ๆ กันไป

เพราะฉะนั้น ถ้าเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติแล้วก็จะทราบว่า ท่านยังไม่ใช้พระอนาคามีบุคคล ความไม่แช่มชื่นของจิตก็ยังมี คนดี ๆ เด็ดดี ๆ ท่านก็คงไม่ไปตีไปสั่งสอน แต่เวลาที่มีการประทุติ การกระทำที่ไม่ดีขึ้น ใจของท่านไม่แช่มชื่น ชวนเคืองสักเล็กน้อย หรือว่ายังคงส่ำเสมอมั่นคง ไม่หวั่นไหว ก็เป็นเรื่องที่ผู้ที่ยังมีกิเลสอยู่ย่อมสามารถที่จะระลึกได้ตามความเป็นจริง

แต่ว่าผู้ที่ประกอบด้วยเหตุผล ถึงแม้ว่าจะเป็นนักปกครอง และก็ใช้วิธีการปกครองตามที่ท่านเห็นสมควรว่าควรจะใช้วิธีนั้น นั่นก็เป็นเรื่องของวิธีการและเหตุผลของท่าน ถ้าเป็นบุคคลที่โง่ธำจัดและตีตันที อาจจะขาดการยับยั้งพิจารณาว่า มากหรือน้อย ควรหรือไม่ควรประการใด แต่บางท่านก็ใช้วิธีการอื่นที่ไม่ใช่การเสียสติ แต่ว่าผลที่เกิดขึ้นก็แล้วแต่ท่านจะแลกเปลี่ยนทัศนะความคิดเห็นกันว่า ประการใดจะเหมาะสมมากกว่ากัน ซึ่งการเหมาะสมนั้น ก็ต้องแล้วแต่กรณี แล้วแต่บุคคลด้วย แต่จะเห็นได้ว่า ธรรมไม่ขัดกับโลก และก็เกื้อกูลโลกด้วย

ถ. เราเลี้ยงปลาเงินปลาทอง ซื้อมันมาให้ปลากิน จะมีบาปกรรมไหม ถ้าไม่ซื้อมันมาให้ปลากิน ปลาอาจจะตายก็ได้

ส. ภรรยานาค อกุศลไม่คิดเลย คิดแต่ในเรื่องกุศลทั้งนั้น เพื่อกลบเกลื่อนอกุศล แต่ว่าธรรมอย่างไรก็เป็นธรรมอย่างนั้น ซึ่งจะต้องรู้สภาพธรรมนั้น ๆ ตรงตามความเป็นจริง ถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น จึงสามารถที่จะละกิเลสได้ ถ้าเป็นอกุศลก็ต้องยอมรับว่าเป็นอกุศล เมื่ออกุศลยังมีก็ยังมี เพราะเหตุว่าปัญญายังไม่สมบูรณ์ถึงขั้นดับอกุศลนั้น

ถ. มีอะไรที่จะแก้ความลำเอียงได้

ส. ท่านผู้ฟังก็รู้จักตัวเองดี ท่านถามว่า มีอะไรที่จะแก้ความลำเอียงได้ การบรรลุคุณธรรมเป็นพระโสดาบัน รู้สภาพธรรมตรงจริง ๆ ตามความเป็นจริง ความลำเอียงเกิดจากอะไร ก็เลสใช้ใหม่ที่ทำให้เกิดความลำเอียง เพราะโลภะ ความรักบ้าง หรือเพราะโทสะ ความไม่พอใจบ้าง หรือว่าเพราะความกลัว นี่เป็นเรื่องของกิเลส ประมาณ จัดสรรรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ซึ่งความจริงก็เป็นนามธรรมและรูปธรรมเท่านั้น แต่เพราะเหตุว่าไม่รู้สภาพธรรมตรงตามความจริง ก็เลยทำให้เกิดความลำเอียงขึ้นได้ เพราะฉะนั้น ต้องรู้แจ้งอริยสัจธรรมเป็นพระอริยเจ้า ก็จะดับความลำเอียงได้เป็นสมุจเฉท

ถ. ความตระหนี่

ส. ก็เป็นกิเลสอีกเหมือนกัน เป็นความติดในวัตถุ ไม่สามารถจะสละให้ได้ นี่ก็เป็นเรื่องของกิเลสที่สะสมไป ก็สามารถที่จะจำแนก หรือประมาณบุคคลนั้น ๆ ให้เป็นบุคคลที่มีลักษณะต่าง ๆ กันไปได้

ถ. สมมติว่า เราเดินไปข้างหน้า ก้าวไปเรื่อย ๆ และเห็นว่าข้างหน้านี้มีมด เราก้าวไปเกือบ ๆ จะเหยียบมด แต่เราก็ก้าวขายาวออกไปเพื่อไม่ให้เหยียบ ขณะที่ก้าวขายาวออกไปก็รู้ว่า เป็นจิตที่เคยอบรมเป็นกุศลขั้นศีล รู้เพียงว่า จิตที่เคยอบรมนี้เป็นกุศลจิต เป็นนามธรรมชนิดหนึ่ง ไม่ใช่รูปธรรม ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน ขณะนั้นจะมีศีลสังวร มีสุจริต ๓ มีสติปัฏฐาน มีโพชฌงค์ในจิตขณะนั้นด้วยกันหรือเปล่า

ส. ไม่จำเป็นที่จะจำแนกออกไปว่า ขณะนั้นประกอบด้วยอะไรบ้าง เพราะเหตุว่าในขณะที่ระลึกถึงลักษณะของนามธรรมและรูปธรรม สังวรแล้วที่ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรม เมื่อสังวรแล้ว ไม่เป็นทุจริตใช้ใหม่ เป็นศีลแล้ว แต่ถ้าปัญญายังไม่ถึงขั้นที่จะรู้แจ้งแทงตลอด บรรลุคุณธรรมเป็นพระโสดาบันบุคคล ขณะนั้นก็จะยังไม่ถึงโพชฌงค์ แต่ก็เป็นกำหนัดไป สะสมไปที่ละขณะ สองขณะ จนกว่าจะถึง

อุปมาเหมือนกับการที่จะยกเสานัก ๆ ต้นหนึ่งให้ตั้งขึ้น ต้องอาศัยคนหลาย ๆ คนช่วยกัน เวลาที่ยกเสาสเสร็จแล้ว จะบอกได้ใหม่ว่า คนนี้คนเดียวเป็นคนยก ในเมื่อ

ต้องช่วยกันหลาย ๆ คน เพราะฉะนั้น การที่จะอบรมสติปัญญาจนกระทั่งสามารถที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรมได้ จะขาดสุจริต จะขาดธรรมประการอื่น ๆ มาเกื้อกูลไม่ได้เลย และการที่แต่ละคนหลงลืมสติในวันหนึ่ง ๆ มากนั้น ก็เพราะกิเลสมีกำลัง จึงได้หลงลืม

ถ. มีกรรมข้อใดเป็นยารักษาแก้โรคฟุ้งซ่าน ที่ทำให้ปวดศีรษะได้บ้าง

สุ. มีหลายท่านที่เข้าใจว่า ธรรมจะมีผลเหมือนยาเม็ดรักษาโรค ธรรมสักข้อหนึ่งเท่ากับยาเม็ดชนิดหนึ่ง อีกข้อหนึ่งก็เป็นยาเม็ดอีกชนิดหนึ่ง รักษาโรคต่าง ๆ ชนิดแต่ความจริงไม่ใช่อย่างนั้น

การที่จะได้รับผลจริง ๆ จากพระธรรม คือ ความเข้าใจถูกในสภาพธรรม แต่ไม่ใช่หมายความว่า ทำบุญเสียแล้วก็จะหาย ไม่ใช่เหมือนกับการรับประทานยาเป็นชุด ๆ หรือว่าเป็นโรค ๆ ว่า โรคนี้ใช้กรรมข้อนั้น โรคนั้นใช้กรรมข้อนี้

การที่ท่านจะได้รับประโยชน์จากธรรมจริง ๆ ต้องเกิดจากการเข้าใจธรรมที่ได้ยินได้ฟัง ถ้าท่านเห็นว่าธรรมมีประโยชน์แน่ ทำให้ท่านสามารถเข้าใจในเรื่องของธรรมในเรื่องของชีวิต ในเรื่องของตัวท่านถูกต้อง ตรงตามความเป็นจริง เมื่อปัญญาเกิดขึ้น กิเลสย่อมจะละลายเบาบางลง แต่ถ้าปัญญาไม่เกิด จะไม่มีกรรมข้อใดที่สามารถจะรักษาโรคต่าง ๆ ได้

หากท่านหวังจะรักษาโรคจริง ๆ ถ้าเป็นโรคทางกาย ก็ควรจะเป็นยาที่รักษาโรคทางกาย ไปหาหมอ ปรีक्षाแพทย์ รับประทานยา แต่ถ้าท่านรู้ว่าเกิดเพราะจิต และธรรมจะช่วยได้ ประโยชน์ของธรรม คือ เมื่อท่านได้เข้าใจธรรมนั้นถูกต้องละเอียดยิ่งขึ้น แต่ถ้าไม่เข้าใจ เพียงแต่คิดว่า ธรรมข้อนั้นจะรักษาโรคได้โดยที่ไม่ได้เข้าใจ ธรรมนั้นจะไม่มีประโยชน์แก่ใครเลย

ถ. บุญที่เราทำกันอยู่ทุกวันนี้ ขณะที่ยังไม่ให้ผล อยู่ที่ไหน หรือจะไม่ให้ผลเลย ถ้าจะให้ผล ชาติไหน

สุ. บุญ หมายความว่าถึงกุศลธรรม กุศลจิต เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป หดไป อย่างที่ท่านทำบุญเมื่อวานนี้ ก็เป็นเมื่อวานนี้ ทำไปแล้ว เสร็จไปแล้ว จิตที่ทำบุญที่เป็นกุศลจิตดับไปแล้ว และจิตอื่นก็เกิดสืบต่อ มากมาย

แต่ว่าจิตที่เป็นเหตุ ที่เป็นเจตนาที่จะสละวัตถุให้เป็นประโยชน์แก่บุคคลอื่น เป็นกุศลเจตนา เป็นเหตุ เพราะฉะนั้น ก็เป็นปัจจัยทำให้จิตภายหลังที่เกิดขึ้น เป็นจิต ที่ได้เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ได้ลิ้มรส ได้รู้โผฏฐัพพะต่าง ๆ ที่ดี ขณะนั้นเป็นผลของบุญ ซึ่งแล้วแต่ว่าบุญที่ท่านทำนั้น จะให้ผลในชาตินี้ หรือว่าในชาติหน้า หรือว่าในชาติต่อ จากชาติหน้าไป ก็เป็นเรื่องของเหตุ คือ บุญที่ได้กระทำไว้ พร้อมเมื่อไรก็ให้ผลเมื่อนั้น

ท่านไม่สามารถที่จะทราบได้ว่า ขณะที่ท่านได้รับรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะที่ดีในขณะนี้ เป็นผลของบุญอะไร ทำไว้เมื่อไร ชาตินี้ หรือชาติไหน ไม่มีบุคคลใดสามารถจะหยั่งรู้ได้

ถ. ความอาย จัดอยู่ในประเภทไหน

ส. ถ้าไม่เจริญสติจะทราบได้ไหมว่า อาย บางคนจะทำบุญก็อาย บางคน จะพูดว่าอนุโมทนาก็อาย บางคนระลึกถึงอกุศลแล้วรังเกียจเห็นว่า เป็นสิ่งที่ควรอาย ไม่ควรที่จะทำ ไม่ทราบว่าที่อายนี้อายอะไร อายบุญ หรือว่าอายบาป หรือว่า อย่างไร ท่านผู้ฟังยกตัวอย่างว่า ไปในงานเลี้ยงเขาเชิญร้องเพลง ก็อาย ไม่กล้าร้อง นั่นไม่ใช่กุศลจิต กุศลจิตต้องเป็นไปในทาน ในศีล ในภาวนา นอกจากนั้นแล้ว เป็นอกุศล

ท่านผู้ฟังบอกว่า ร้องเพลงในงานกุศล บำรุงการกุศลอย่างนั้นหรือ

ตามความเป็นจริง สติควรที่จะเกิดขึ้นระลึกถึงลักษณะสภาพของจิตในขณะนั้น เป็น ความกระดาก เป็นความไม่กล้าที่จะกระทำ เพราะกลัวว่าคนอื่นจะหัวเราะ หรือคิดถึง ตนเองในทางที่น่าขบขันต่าง ๆ ก็เป็นการรักตัว สภาพของจิตเป็นสภาพที่ละเอียดมาก เกินกว่าที่จะตอบกว้าง ๆ ซึ่งต้องแล้วแต่ความจริงในขณะนั้น บุคคลนั้นเป็นใคร และ สภาพของจิตในขณะนั้นเป็นจิตประเภทไหน

อย่างบางคนอาจร้องเพลงเก่งตอนเป็นเด็ก แต่พอโตขึ้น ศึกษาพระธรรมบ้าง ก็เห็นว่าการร้องเพลงเสมือนการร้องไห้ของบรรพชิต บรรพชิตร้องเพลงไม่ได้เลย ถ้า พระภิกษุท่านร้องเพลง สภาพของท่านจะเหมือนกับการร้องไห้ เพราะไม่ควรแก่สมณะ นั้นเป็นเรื่องของบรรพชิต แต่ถ้าบุคคลนั้นพยายามที่จะละกิเลสของตัวเอง ไม่ร้อง

เพราะรู้ว่า ไม่ต้องการที่จะให้กิเลสของตนเอง เป็นไปด้วยความเพ็ดเพลินในเสียงของตัวเอง

ถ. นางวิสาขา

สุ. นางวิสาขาเป็นนางวิสาขา ไม่ใช่เป็นคนอื่น แต่ละคนไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้น เวลาที่คนหนึ่งเกิดโสมนัส ลองดูอากัปกิริยาว่าเหมือนกันไหม ถ้าดีใจมาก ๆ นางวิสาขาร้องเพลง คนอื่นร้องด้วยหรือเปล่า ก็ไม่เหมือนกัน

มีโสมนัสได้เป็นกุศลก็ได้ มีโสมนัสได้เป็นอกุศลก็ได้ ถ้าเป็นอกุศลโสมนัสสติเกิดขึ้นระลึกได้ตามความเป็นจริงว่า ขณะนั้นเป็นอกุศลโสมนัสแล้วก็ดับไป ขณะใดที่รู้ความจริงก็รู้ว่า เป็นแต่เพียงนามธรรมและรูปธรรม แต่ถ้าไม่รู้จักความจริงก็เดือดร้อน

ถ. คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่า ทำดีก็ได้ดี ทำชั่วก็ได้ชั่วนั้น สงสัยว่าบางคนทำชั่วในปัจจุบัน ทำความเดือดร้อนแก่นุชย์ทุกหย่อมหญ้า แต่ทำไมเขาได้ดี แต่บางคนอยู่ในศีล ๕ ประจำ รักษาอุโบสถศีลประจำ ใส่บาตร ทำบุญ แต่ทำไมตกทุกข์ได้ยาก เพราะเหตุไร อยากจะทราบผลของกรรม

สุ. อยากจะทราบผลกรรมในอดีตที่เป็นปัจจัยทำให้ทุกข์ยากในปัจจุบัน ต้องอาศัยพระผู้มีพระภาคเท่านั้นที่จะทราบได้ คนอื่นบอกไม่ได้เลย

วันหนึ่ง ๆ คงจะไม่มีใครที่ตลอดชีวิตนี้มีแต่กุศลกรรม อกุศลกรรมก็ต้องมีบ้าง ในสังสารวัฏฏ์ที่ยาวนานนับไม่ถ้วน แม้พระผู้มีพระภาคเองก็ระลึกไม่จบสิ้นในปฐมยาม ใครจะรู้ว่า กรรมที่ทำให้ปฏิสนธิเป็นบุคคลทุกข์ยากในปัจจุบันนี้มาจากอดีตกรรมอะไร เป็นผลของอดีตกรรมอะไร แต่ถ้าบุคคลใดก็ตามเข้าใจว่า กรรมดีให้ผลไม่ดี กรรมชั่วให้ผลดี ผู้นั้นไม่ตรงต่อเหตุผล ผู้นั้นไม่สามารถที่จะบรรลुकุณธรรมเป็นพระอริยเจ้าได้ เพราะว่าเข้าใจธรรมผิด แม้ในเบื้องต้น

เพราะฉะนั้น จะต้องพิจารณาด้วยความมั่นใจว่า ท่านเชื่อจริง ๆ หรือว่า อกุศลกรรมให้ผลดี กุศลกรรมให้ผลไม่ดี ถ้าปัญญาของท่านเองไม่สามารถที่จะทำให้เข้าใจปัญหานี้ได้ชัดเจน ก็ควรจะศึกษาจากพระธรรม

ต่อไปเป็นเรื่องของสิกขาบท ศีลข้อที่ ๒ คือ อทินนาทานา เวรมณี การงดเว้น

ละเว้น จากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้

ในคราวก่อนกล่าวถึงปาณาติบาต เป็นเจตนาที่จะทำสัตว์มีชีวิตให้ตกลงไป ให้ถึงแก่ความตาย ซึ่งไม่ควรจะกระทำอย่างยิ่ง เพราะว่าทุกคนย่อมรักชีวิตมากที่สุด และต่อจากชีวิต สิ่งที่ยึดมั่นมากที่สุด ก็เป็นการยึดมั่นติดข้องในวัตถุ ในโกศสมบัติ ในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในโผฏฐัพพะ ซึ่งจะเห็นได้ว่า รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะนั้น เป็นสิ่งที่จำเป็นแก่ชีวิต อำนวยความสุข ความสะดวกสบายให้กับชีวิต เพราะฉะนั้น วันหนึ่ง ๆ ท่านก็必将มีความยึดมั่น ติดข้อง พอใจในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในโผฏฐัพพะ แล้วแต่ว่าจะมากหรือน้อยสักแค่ไหน

๓๕๖

สำหรับบางท่านที่ไม่สำรวจ ไม่ระวังว่า กิเลสของตนเองนั้นเพิ่มขึ้น มากขึ้น เพียงใดทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ก็ย่อมจะไม่ละคลาย และไม่ขัดเกลากิเลสของตนเอง ซึ่งถ้าท่านไม่ละคลาย ไม่ขัดเกลากิเลสของตนเอง ด้วยปัญญาที่รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง การติดข้องในวัตถุ โภคสมบัติ รูป เสียง กลิ่น รส โสภณูปะเหล่านี้ จะทำให้ท่านมีกิเลสที่มีกำลังแรงกล้าขึ้น ถึงกับถือเอาวัตถุที่เจ้าของไม่ได้ให้มาเป็นของตนได้ เป็นการแสดงให้เห็นว่า กิเลสมีกำลังแรงกล้ามาก

ถ้าเป็นแต่เพียงความยินดี พอใจในรูป เสียง กลิ่น รส โสภณูปะ ซึ่งเป็นธรรมดาที่ทุกคนมี แม้ว่าจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แต่ก็ยังไม่ถึงขั้นที่มีกำลังแรงกล้าถึงกับจะถือเอาวัตถุที่เจ้าของไม่ได้ให้มาเป็นของตน แต่ถ้าขณะใดเกิดการกระทำอย่างนั้นขึ้น และไม่รู้สภาพของจิตตามความเป็นจริงว่า ขณะนั้นมีกิเลสที่มีกำลังแรงกล้า ทำให้กระทำทุจริตกรรมนั้นลงไป ถ้าไม่รู้อย่างนี้ ก็ย่อมจะไม่ขัดเกลากิเลสของตนเอง แต่ถ้ารู้ว่าเป็นโทษ เห็นว่าเป็นสิ่งที่เป็นภัย เห็นว่าเป็นการกระทำที่ไม่ควร ท่านก็จะละเว้นอกุศลกรรมที่เป็นการยึดถือสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้มาเป็นของตน

สำหรับศีลทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นการงดเว้นจากปาณาติบาต งดเว้นจากอทินนาทาน เป็นต้นนั้น อย่าคิดว่าไม่ใช่เรื่องของผู้ที่มีการเจริญสติปัฏฐาน เพราะว่าผู้ที่กำลังมีการเจริญสติปัฏฐานก็ยังเป็นผู้ที่มีกิเลสอยู่ เพราะฉะนั้น ก็เป็นชีวิตปกติประจำวันของท่านที่จะทราบว่า กำลังของกิเลสของท่านนั้น ทำให้เกิดการกระทำทุจริตทางกาย หรือทางวาจาได้มากน้อยประการใดบ้าง ซึ่งเป็นเรื่องจริง

ปาณาติบาตนั้น ไม่ใช่เพียงแต่ฆ่ามนุษย์ แม้แต่การฆ่าสัตว์ จะเป็นสัตว์ใหญ่ สัตว์เล็กประการใดก็ตาม ชีวิตประจำวันของท่านกระทำทุจริตกรรมนี้หรือเปล่า ถ้ากระทำอยู่แม้ว่าท่านเป็นผู้ที่มีการเจริญสติปัฏฐาน แต่ท่านก็ทราบว่า เป็นเพราะกิเลสมีกำลังแรงถึงกับทำให้กระทำปาณาติบาต หรืออทินนาทานได้ ถ้ากิเลสไม่มีกำลังแรง

จะทำอย่างนั้นไม่ได้

เพราะฉะนั้น ถ้ายังคงกระทำปาณาติบาต หรืออทินนาทานอยู่ ก็หมายความว่ายังไม่ได้การบรรลุคุณธรรมเป็นพระโสดาบันบุคคล ซึ่งการเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติปัฏฐานนั้น จุดประสงค์เพื่อจะได้รู้แจ้งสภาพธรรมตามความเป็นจริง และละการยึดมั่น ยึดถือนามธรรมและรูปธรรมว่าเป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตน

ถึงแม้ว่ากิเลสจะมีกำลังมาน้อยประการใดก็ตาม ผู้ที่มีปกติเจริญสติปัฏฐาน ต้องระลึกไว้ในลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏในขณะนั้นโดยถูกต้อง ตรงตามความเป็นจริง และเมื่อปัญญาได้อบรมเจริญจนถึงการที่จะรู้ชัดว่า สภาพธรรมนั้น ๆ ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน จะทำให้ท่านละ และดับเจตนาที่เป็นทุจริตกรรมที่เป็น ปาณาติบาต อทินนาทาน กาเมสุมิฉฉาจาร มุสาวาท และการดื่ม น้ำเมาที่จะทำให้ หลงลืมสติได้เป็นสมุจเฉท

กิเลสเป็นเรื่องที่ละเอียด ที่ว่าละเอียดก็เพราะเหตุว่ามีมาก ทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ จนท่านเกือบจะไม่รู้สึกเลยว่าเป็นกิเลส เป็นสิ่งที่ ทำให้จิตเศร้าหมองเป็นอกุศล ทางเดียวที่จะละคลายกิเลสได้ ก็ด้วยการศึกษาเรื่องของจิตใจ เรื่องของกิเลส พร้อมกับการเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติ ระลึกรู้ลักษณะของ สภาพธรรมจนกระทั่งสามารถที่จะรู้ชัดในสภาพธรรมนั้น ๆ ได้

เพราะฉะนั้น การศึกษาเรื่องของศีล จะเป็นประโยชน์ในการที่ท่านจะได้ ตรวจสอบสภาพจิตใจของท่านเองว่า กิเลสนั้นหนาแน่นมาน้อยประการใด เรื่องของ ศีลทั้งหมด เป็นเรื่องที่ควรจะได้ศึกษาโดยละเอียด

สำหรับอทินนาทาน คือ การถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้

ข้อความใน **สัทธัมมปกาสินี อรรถกถา ปฏิสัมภีทามรรค** มีว่า

อทินนาทาน มโองค์ ๕ คือ

ปรปรีคหิตํ วัดถุนั้นเป็นของที่ผู้อื่นหวงแหน ๑

ปรปรีคหิตสญญิตา รู้อยู่ว่าวัดถุนั้นเป็นของที่ผู้อื่นหวงแหน ๑

เกยฺยจิตฺตํ จิตฺตํคิจะลัก ๑

อุปฺกุกโม พยายามเพื่จะลัก ๑

เตน หรณํ นำวัตถุนั้นมาด้วยความเพียรนั้น ๑

ไม่ใช่มีแต่เพียงความยินดีพอใจในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในโผฏฐัพพะ ในวัตถุนั้น ๆ เท่านั้น ซึ่งถ้าเกิดความยินดีพอใจขึ้น ก็เป็นกิเลส เป็นโลภะ เป็นความปรารถนา เป็นความต้องการ แต่เมื่อมีกำลังขึ้น ปรารถนาในสิ่งซึ่งเป็นของบุคคลอื่น และรู้อยู่ด้วยว่า วัตถุนั้นเป็นของที่เจ้าของหวงแหน แต่ถึงกระนั้น ก็มีเจตนาทุจริตที่จะนำมาเป็นของตน และยังมีความเพียร เกิดความพยายามที่จะได้วัตถุนั้นมา และได้กระทำการนำวัตถุนั้นมาด้วยความเพียรนั้น สำเร็จลง

อทินนาทานเป็นเรื่องที่ละเอียด การถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ชื่อว่าอทินนาทานะ ลัก อันเป็นกิริยาของโจร ชื่อว่าอทินนาทานะ หรืออทินนาทาน ซึ่งมีตั้งแต่เล็กน้อยจนกระทั่งถึงใหญ่ เปียดเบียนบุคคลอื่นให้เดือดร้อน ลำบาก ได้รับความทุกข์ยากนานาประการ

ท่านเคยดูเอาของของคนอื่นมาเป็นของท่านเองบ้างไหม ของที่คล้าย ๆ กันของท่านก็คล้ายของคนนั้น แต่ของท่านหายไป ก็อยากจะได้ของบุคคลอื่นนี้มาเป็นของตน ก็กล่าวได้ว่า วัตถุนั้นเป็นของท่านแน่นอน เคยบ้างไหม

ปัจจุบันนี้ศึกษาธรรมแล้วก็รู้ว่า อะไรเป็นอกุศลกรรม ก็คงจะละเว้น งดเว้นไป แต่ว่าลองคิดถึงอดีตก่อน ๆ นี้ จะสมัยเมื่อเป็นเด็กก็ได้ เคยมีการกระทำอย่างนี้บ้างไหม เป็นเจตนาของท่านเองที่ทุจริต เกิดแล้วด้วยความต้องการในวัตถุสิ่งของของบุคคลอื่น ทำให้เกิดการต่อสู้ เพื่จะได้วัตถุนั้นมาเป็นของตน

การทอนเงินขาดบ้าง เกินบ้าง และไม่คืนบุคคลที่เป็นเจ้าของ ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าเป็นของที่บุคคลอื่นหวงแหน เป็นประโยชน์กับเจ้าของ มีบ้างไหม

ท่านอาจจะเห็นว่า เป็นเรื่องที่เล็กน้อยเหลือเกิน แต่นั่นเป็นทุจริต เป็นอกุศลกรรมบถ เป็นเจตนาที่ต้องการที่จะได้วัตถุของบุคคลอื่นมา ด้วยการขาดความเมตตาในบุคคลอื่น บุคคลนั้นย่อมยังคงปรารถนาหวงแหนวัตถุซึ่งเป็นของ ๆ ตน

เพราะว่ายังเป็นสิ่งที่ใช้ประโยชน์ได้ แต่เมื่อท่านขาดความเมตตา ท่านไม่คิดถึงว่าบุคคลอื่นจะเดือดร้อน ท่านก็กระทำทุจริตกรรมแม้เล็กน้อยนั้น โดยที่ไม่เห็นว่าเป็นโทษ ไม่เห็นว่าเป็นกิเลส เป็นอกุศลกรรมที่ไม่ควรกระทำ

อัญญสาลินี อรรถกถา ัมมสังคณีปกรณ์ จิตตูปปาทกัณฑ์ ได้อธิบาย
อกุศลกรรมบถ และกุศลกรรมบถ มีข้อความว่า

อธิบายอทินนาทาน มีข้อความว่า การถือเอาสิ่งของ ที่เจ้าของเขายังมิได้ให้
ชื่อว่าอทินนาทาน คือว่า การนำสิ่งของ ๆ ผู้อื่นไป ได้แก่ ความเป็นขโมย คือ ลัก
บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า อทินฺนํ ได้แก่ ของอันบุคคลอื่นหวงแหน

ซึ่งอทินนาทานนั้น ก็ ย่อมเป็นไปตามสมควรด้วยอำนาจแห่งอวหาร คือ การ
ลัก หรือการถือเอา ๕ ประการเหล่านี้ คือ

เถยยาวหาร ลักโดยขโมย ๑

ปสยยาวหาร ลักโดยใช้อำนาจข่มขู่ ๑

ปฏิจจนฺนาวหาร ลักโดยปกปิด ๑

ปริกปฺปาวหาร ลักโดยตั้งใจจะโกง ๑

กุสาวหาร ลักโดยการจับสลาก ๑

นี่เป็นอาการต่าง ๆ ของการกระทำ เวลาที่ท่านมีเจตนาที่จะถือเอาวัตถุของ
บุคคลอื่นมาเป็นของท่าน คือ การลักโดยอาการของขโมยก็ได้ หรือว่าโดยใช้อำนาจ
ข่มขู่ก็ได้ หรือว่าโดยปกปิดไม่ให้อำนาจคนอื่นไปแล้ว เช่น การยกยอก
เป็นต้น หรือว่าลักโดยตั้งใจจะโกง เป็นการกระทำที่เป็นทุจริต คือ โกงจริง ๆ หรือว่า
ลักโดยจับสลาก การจับสลากนี้ยุติธรรมเสมอไปหรือเปล่า เกิดการทุจริตก็ได้ใช่ไหม
เพราะฉะนั้น การทุจริตก็มีหลายอย่าง ซึ่งบุคคลอื่นภายนอกดูแล้วเหมือนว่าไม่ใช่การ
ทุจริต แต่เมื่อเจตนาทุจริตมี แม้การโกงหรือทำอาการของโจร คือ ถือเอาวัตถุของ
บุคคลอื่น โดยการจับสลากก็ได้

สำหรับโทษของอทินนาทาน การถือเอาวัตถุของบุคคลอื่นโดยที่เจ้าของไม่ได้ให้

ก็มีมากน้อยต่างกัน ซึ่งทั้งใน **อวัฏฐสาลินี** และ **สัทธัมมปกาสินี อรรถกถา** มีข้อความว่า

อทินนาทานนั้นมีโทษน้อย ในทรัพย์สมบัติของบุคคลอื่นที่เป็นวัตถุเลว
อทินนาทานนั้นมีโทษมาก ในทรัพย์สมบัติของบุคคลอื่นที่เป็นวัตถุประณีต

ถ้าเป็นวัตถุที่ไม่ประณีต เจ้าของคงจะไม่หวงแหนเท่าไร ราคาก็คงจะไม่มาก
เป็นของที่เจ้าของก็คงอาจจะสละให้ได้โดยง่าย ไม่เป็นการเดือดร้อนแก่เจ้าของ ฉะนั้น
โทษก็น้อยกว่าการที่ถือเอาทรัพย์สมบัติของบุคคลอื่นที่เป็นวัตถุประณีต

แต่ถ้าวัตถุเสมอกัน อทินนาทาน ชื่อว่ามีโทษมาก ในวัตถุที่เป็นของท่านผู้มี
คุณมาก ชื่อว่ามีโทษน้อย ในวัตถุที่เป็นของท่านผู้มีคุณน้อย

การกระทำให้บุคคลอื่นเดือดร้อนเป็นทุกข์นี้ ถ้าท่านกระทำให้ผู้ที่มีคุณมาก
เดือดร้อนเป็นทุกข์ นั้นเป็นอกุศลกรรมที่มีกำลังแรง แต่ถ้าผู้บุคคลนั้นเป็นผู้ที่ไม่มีคุณ
มาก โทษก็น้อยลง

ท่านที่ไม่ได้กระทำความเดือดร้อนให้บุคคลอื่น ต้องเป็นผู้ที่มีคุณมาก เช่น
บรรพชิต เป็นต้น แต่ผู้ที่ไม่ได้เป็นผู้ที่มีคุณ คือ เป็นผู้ที่ยึดเบียนคนอื่นอยู่แล้ว ทำ
ความเดือดร้อนให้ผู้อื่นอยู่แล้ว โทษก็น้อยกว่าการที่จะไปยึดเบียนผู้มีคุณ ผู้มีความ
ประพฤติดี

มังคลัตถทีปนีแปล กล่าวว่าด้วยวินัย มีข้อความว่า

อีกอย่างหนึ่ง อทินนาทาน ชื่อว่ามีโทษน้อย ในเพราะของเล็ก มีโทษมาก
ในเพราะของใหญ่ เพราะเหตุไร เพราะอาศัยความเพียรมาก

แม้เมื่อวัตถุและคุณเสมอกัน ชื่อว่ามีโทษน้อย เพราะกิเลสและความเพียรอ่อน
ชื่อว่ามีโทษมาก เพราะกิเลสและความเพียรแรงกล้า

เป็นข้อความสั้น ๆ โดยย่อในเรื่องของอทินนาทาน เป็นชีวิตปกติประจำวัน
สำหรับผู้ที่ยังมีกิเลสที่จะต้องระมัดระวังสำรวม ไม่ให้เกิดการทุจริตขึ้น

ในอกุศลกรรมบถข้ออทินนาทาน ไม่ควรที่จะคิดว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย ซึ่งถ้าท่าน

ไม่เห็นว่าการกิเลสและอกุศลกรรมทั้งหมดเป็นสิ่งที่ควรละเว้น ควรบรรเทา ควรขัดเกลาให้น้อยลง ท่านอาจจะคิดว่า ท่านไม่ถึงกับทำลายชีวิตของบุคคลอื่น สัตว์อื่น เพียงแต่มีความต้องการในวัตถุเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้นเอง เพราะฉะนั้น ท่านก็คิดว่า ไม่ควรจะมีโทษมากมาย แต่ความจริงแล้ว เป็นการทำลายจิตใจของท่านเอง ด้วยการเพิ่มพูนกิเลสอกุศลของท่านให้มีกำลังยิ่งขึ้น

ถ้าไม่ได้อบรมตั้งแต่เป็นเด็กจริง ๆ ให้เห็นว่า การที่จะถือเอาวัตถุของบุคคลอื่นนั้นเป็นสิ่งไม่ควรกระทำ ท่านอาจจะมีอุปนิสัยสะสมมาในการถือเอาวัตถุของบุคคลอื่นทีละเล็กทีละน้อย จนกระทั่งเมื่อโตขึ้น มีกิจการงาน มีหน้าที่ ที่ท่านสามารถจะถือเอาวัตถุของบุคคลอื่นที่เจ้าของไม่ได้ให้ และกิเลสที่มีกำลังก็ย่อมจะทำให้ท่านสามารถจะกระทำทุจริตกรรม เบียดเบียนถือเอาวัตถุของผู้อื่นมาเป็นของท่านได้ โดยที่กระทำด้วยความเดือดร้อนให้กับบุคคลอื่นมาก ซึ่งท่านกระทำจนชิน จนเคย ก็เลยไม่รู้สึกรู้สีก ไม่คิดว่าจะเป็นโทษ หรือทำให้บุคคลอื่นเดือดร้อน ซึ่งความจริงแล้ว แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่เล็กน้อยเท่าไรก็ตามที่เป็นของท่าน ท่านก็คงไม่ต้องการจะให้หายไป เสียไป หรือว่าถูกบุคคลอื่นถือเอาไปเป็นของตนเสีย

เพราะฉะนั้น ก็ต้องขัดเกลากิเลสเรื่อย ๆ เพื่อที่จะให้เห็นว่า ทุจริตกรรมทั้งหมดนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ ถ้าขณะนี้ยังเห็นว่าไม่เป็นโทษเป็นภัย และคุ้นเคยต่อการที่จะกระทำทุจริตกรรม ทุจริตกรรมนั้นย่อมร้ายแรงขึ้นทุกที โดยเฉพาะเวลาที่โตขึ้น มีกิจการงาน มีวงศ์ญาติ มีสิ่งแวดล้อมที่อาจจะชักจูงให้กระทำทุจริตกรรมที่เป็นอกุศลได้โดยง่าย และท่านก็ไม่เห็นว่าเป็นโทษเป็นภัย ฉะนั้น ท่านก็ย่อมจะกระทำทุจริตกรรมที่เป็นอกุศลโดยไม่ได้เกิดความรู้สึก หรือไม่เกิดความรู้สึกเลย

ขอให้ท่านคิดว่า อกุศลทั้งหมดที่จะกระทำลงไปนั้น ต้องอาศัยหลายอย่างเป็นปัจจัย เช่น ถ้าท่านคบมิตรชั่ว ท่านเห็นผิดว่าการกระทำทุจริตไม่น่ารังเกียจ หรือว่ามีการนิยมนับถือ คือ นิยมยินดีกับบุคคลที่มีความสามารถในการกระทำอกุศล เห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี ทำให้ได้รับทรัพย์สินสมบัติ โภคสมบัติ รูป เสียง กลิ่น

รสต่าง ๆ แม้ว่าจะเป็นไปในทางทุจริต ถ้าเป็นการคบมิตรผิด เห็นผิด นิยมผิด ก็จะเป็นเหตุทำให้อกุศลกรรมเจริญยิ่งขึ้นแทนที่จะลดน้อย ละเอียดลง เพราะฉะนั้น จึงควรที่จะเห็นโทษของอกุศลกรรม ในเรื่องของอทินนาทานด้วย

สำหรับผลของอทินนาทานที่ได้รับอยู่ในปัจจุบันชาติ เท่าที่ท่านทราบ เช่น ต้องออกจากหน้าที่ราชการเพราะการทุจริต เป็นต้น หรือว่าทรัพย์สมบัติที่สะสมมาจากการกระทำทุจริตกรรมนั้น พอถึงเวลาที่จะวิบัติ ก็วิบัติหมดไป และนำโทษภัยต่าง ๆ มาให้ด้วย ซึ่งผลของอทินนาทานที่ปรากฏในปัจจุบันชาตินี้ ก็ยังเป็นส่วนน้อยเหลือเกินเมื่อเทียบกับชาติต่อไป คือ ถ้าอทินนาทานนั้นให้ผล จะทำให้ปฏิสนธิในอบายภูมิ

อังคุตตรนิกาย อฏฐกนิบาต สัพพหลุสสูตร มีข้อความว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย อทินนาทานอันบุคคลเสพแล้ว เจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย วิบากแห่งอทินนาทานอย่างเบาที่สุด ย่อมยังความพินาศแห่งภคะให้เป็นไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์

นี่คือผลแห่งอทินนาทาน เวลาที่ท่านได้รับภัยพิบัติในภคทรัพย์ของท่าน ท่านอาจจะไม่ทราบว่า เป็นผลของอะไร เกิดขึ้นได้อย่างไร แต่ให้ทราบว่า ผลที่เกิดขึ้นแล้วเป็นเพราะเหตุได้มีแล้วในอดีต เมื่อเหตุนั้นเพียบพร้อมถึงกาลที่จะให้เกิดผล ผลก็ย่อมเกิดขึ้น ผล คือ ความวิบัติของทรัพย์สมบัติ เป็นผลอย่างเบาที่สุดที่เป็นวิบากของอทินนาทาน คือ ย่อมยังความพินาศแห่งภคะให้เป็นไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์ แต่ถ้าเป็นผลที่หนักกว่านั้น ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก

ท่านอาจจะมีชีวิตสะดวกสบายจริงในปัจจุบันชาตินี้ เพราะเหตุว่าทุจริตกรรม คือ อทินนาทานนั้นยังไม่ได้ให้ผล แต่ทุกคนที่เกิดมาแล้วก็ต้องตาย และเมื่อได้กระทำอกุศลกรรม อกุศลกรรมนั้นก็ปัจจัย ถ้าเป็นอทินนาทาน ก็ทำให้เกิดในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัยได้ ซึ่งจะทนทุกข์ทรมาน และได้รับความทุกข์ยากเดือดร้อน ยิ่งกว่าการที่จะต้องออกจากหน้าที่ราชการ

ขุททกนิกาย เปตวิตถุ โภคสังหรเปตวิตถุ มีข้อความว่า

ในเวลารাত্রี หึ่งเปรีต ๔ ตน ถูกทุกข์ครอบงำ จึงพากันร้องรำพันด้วยเสียง
ดังอย่างน่ากลัวว่า

พวกเรารวบรวมโกศทรัพย์ไว้โดยชอบธรรมบ้าง โดยไม่ชอบธรรมบ้าง แต่คน
อื่น ๆ พากันใช้สอยทรัพย์เหล่านั้น ส่วนพวกเรากลับมีส่วนแห่งทุกข์

นี่คือคำรำพันของผู้ที่สะสมโกศทรัพย์ไว้โดยไม่ชอบธรรม และได้เห็นว่า ตนได้
รวบรวมโกศทรัพย์ไว้จริง แต่ว่าคนอื่นพากันใช้สอยทรัพย์เหล่านั้น ส่วนตนเองนั้นกลับ
มีส่วนแห่งทุกข์ คือ การเป็นเปรต

๓๕๗

เวลาที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะทำทุจริตรกรรม คือ อทินนาทาน จะอ้างว่าเป็นเพราะครอบครัว มารดาบิดาบ้าง บุตรธิดาบ้าง ญาติพี่น้องต่าง ๆ บ้าง ที่ท่านคิดว่าควรจะทำทุจริตรกรรมเพื่อเกื้อกูลบุคคลเหล่านั้น ให้ได้รับความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิต แต่ขอให้ระลึกถึงความจริงว่า กุศลกรรมและอกุศลกรรมที่จะให้ผลเป็นกุศลวิบากและอกุศลวิบากนั้น บุคคลอื่นไม่ได้รับ แต่ตัวท่านเองที่เป็นผู้กระทำกรรมนั้นเท่านั้นที่ได้รับ

บุคคลที่ท่านผูกพัน มีเยื่อใยไว้มากมายในปัจจุบันชาตินี้ โดยฐานะของมารดาบิดาบ้าง บุตรธิดาบ้าง วงศาคณาญาติ มิตรสหายบ้าง แต่ว่าเพียงพริบตาเดียวบุคคลเหล่านั้นก็เป็นอื่น ในเมื่อท่านสิ้นชีวิตจากโลกนี้ไปแล้ว ท่านก็เป็นบุคคลอื่นโดยเด็ดขาด ที่จะย้อนกลับมาเป็นบุคคลเก่าไม่ได้เลย ความสัมพันธ์ ความผูกพัน เยื่อใยต่าง ๆ ที่เคยมีกับสามีหรือภรรยา บุตรธิดา ญาติมิตรสหายต่าง ๆ เหล่านั้นในพริบตาเดียว ต่างคนก็ต่างเป็นบุคคลอื่นไปทั้งหมด ไม่มีการที่จะย้อนกลับมาผูกพันเหมือนเดิมได้ แต่กิเลสและอกุศลกรรมที่ท่านทำไว้ ท่านเท่านั้นที่จะได้รับผลของอกุศลกรรมที่ท่านทำ

การเกิดสืบต่อกันของปฏิสนธิจิตและจุติจิตนั้น ไม่มีระหว่างกัน หมายความว่าไม่มีจิตอื่นเกิดขึ้นคั่นเลย เมื่อจุติจิตซึ่งเป็นจิตดวงสุดท้ายของภพนี้ดับไปแล้ว จิตที่เกิดสืบต่อ คือ ปฏิสนธิจิต เกิดทันทีในภพภูมิต่อไป แล้วแต่ว่าจะเป็นผลของกุศลกรรมหรืออกุศลกรรม เพราะฉะนั้น การที่จะจากความเป็นบุคคลนี้และเยื่อใยความผูกพันกับบุคคลทั้งหลายในภพนี้ รวดเร็วเหลือเกิน เมื่อวานนี้กับวันนี้ยังไกลกันยิ่งกว่าขณะของจุติจิตและปฏิสนธิจิต จึงกล่าวว่า พริบตาเดียวจริง ๆ บุคคลที่ท่านเคยยึดถือเยื่อใยผูกพันไว้มาก็คือเป็นอื่น รวมทั้งตัวท่านเองด้วย

นี่คือสภาพความจริงของนามธรรมและรูปธรรม ขณะนี้ดูเหมือนไม่เห็นว่าเป็นอย่างนั้นใช่ไหม เพราะท่านกระพริบตาหลายครั้งแล้ว ก็ยังเห็นเหมือนเดิม

แต่ความจริง เมื่อสักครู่นี้กับขณะนี้ก็ไม่ใช่ขณะเดียวกันแล้ว แน่นอนที่สุด ทั้งจิตที่เห็น ทั้งวัตถุที่ปรากฏให้เห็นทางตาด้วย แต่ความที่เคยจดจำ และผูกโยงอดีตที่ผ่านมาแม้ชั่วขณะหนึ่งกับขณะนี้ และขณะต่อไป ทำให้ยึดถือว่าเป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นวัตถุ ตัวตน ที่ไม่เปลี่ยนแปลง หรือไม่เกิดดับ ซึ่งท่านจะพิจารณา ไคร่ครวญ ไตร่ตรอง เปรียบเทียบขณะต่าง ๆ ได้ว่า เป็นจริงอย่างนี้ไหม สำหรับเรื่องของภพหนึ่งกับชาติหนึ่ง

วันนี้ท่านพึงพอใจในวัตถุสิ่งของ แก้วแหวนเงินทอง เสื้อผ้าอาภรณ์มากน้อยเท่าไร พริบตาเดียวอีกเหมือนกัน ท่านก็จะไม่เป็นเจ้าของ หรือว่าไม่สามารถที่จะใช้สอยวัตถุสิ่งของต่าง ๆ เหล่านั้นได้ นี่เป็นเวลาที่รวดเร็วมากของการสืบทอดกันของปัจจุบันชาตินี้กับชาติหน้า แต่ถ้าไม่ทราบความจริงอย่างนี้ ก็ยังคงยึดมั่นในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ในวัตถุสิ่งของ ในโลกสมบัติ จนสามารถที่จะกระทำทุจริตกรรมที่เป็นอกุศลนาทาน

แต่ผลของกรรมที่เป็นอกุศล จะทำให้ท่านได้รับความเดือดร้อนเป็นทุกข์ตามควรแก่เหตุ นั่น ๆ จริง ๆ เพราะเหตุว่าถ้าท่านขาดความเมตตาในบุคคลอื่น ท่านมีเจตนาที่จะทำให้บุคคลอื่นเดือดร้อนเพราะท่าน นี่เป็นกรรม เป็นนามธรรม เพราะฉะนั้น เมื่อเจตนาที่เป็นกรรมนั้นดับไปแล้วก็จริง แต่ยังเป็นปัจจัยทำให้ปฏิสนธิจิตและรูปเกิดขึ้นตามควรแก่กรรมนั้น ๆ แล้วแต่ว่าจะเป็นในนรก หรือว่าเป็นเปรต อสุรกาย เป็นสัตว์ดิรัจฉาน หรือว่าเป็นมนุษย์แล้วก็ตาม ผลของอกุศลนาทานนั้น ก็ยังทำให้โศกะพิณาศไป

ถ. เรื่องของกลิ่น อาจารย์เคยบรรยายว่า พระภิกษุท่านลงไปในสระบัว แล้วก็ไปสูดกลิ่นดอกบัว เทวดาก็บอกว่า ท่านขโมยกลิ่นเสียแล้ว ตรงนี้หมายความว่าอะไร ถ้าจะเทียบกับบุคคลธรรมดาอย่างนี้ ต้นไม้ ดอกไม้ เขาปลูกไว้ในบ้านของเขา เขาก็พยายามจะปกปิดเอาไว้เป็นของเขา แต่ว่าเราไปสูดกลิ่นดอกไม้นั้น จะต่างกับเรื่องนั้น หรือไม่แตกต่างกันประการใด

ส. ถ้าเป็นน้ำหอม ลักไป นั่นขโมยกลิ่น แต่ถ้าน้ำหอมยังคงเป็นของท่านอยู่ ท่านเปิดจุกไว้ กลิ่นนั้นสาธารณะกับทุกคนที่มีมานพสาท จะกั้นอย่างไรได้ในเมื่อมี

ปัจจัยให้ฆานวิญญูญาณเกิด ฆานวิญญูญาณก็เกิด แต่ถ้ามีเจตนาที่จะลักไป นั่นขโมยกลิ่น
อทินนาทานนั้นมียोगค์ ๕ คือ วัตถุนั้นเป็นของผู้อื่น หวงแหน ๑ รู้อยู่ว่าวัตถุนั้น เป็นของ
ผู้อื่น หวงแหน ๑ จิตคิดจะลัก ๑ พยายามเพื่อจะลัก ๑ นำวัตถุนั้นมาด้วยความเพียร ๑
นี้ครบองค์

สำหรับตัวอย่างที่ท่านผู้ฟังถาม แสดงให้เห็นถึงคุณธรรมที่สูงของเพศบรรพชิตที่
ต่างกับฆราวาส เพราะว่าท่านสละอาคารบ้านเรือนเพื่อที่จะขัดเกลาและดับกิเลสใน
เพศของบรรพชิต ด้วยการขัดเกลาอย่างยิ่ง ไม่ใช่เพียงเล็กน้อยเลย ซึ่งเทวดาก็ใช้คำที่
จะให้ภิกษุนี้ระลึกถึงกิจและเจตนาของตน ที่จะขัดเกลาภิเลสอย่างละเอียดจนถึง
ความเป็นพระอรหันต์ได้

ถ้าภิกษุใดมีเจตนา มีความยินดีพอใจในรูปบ้าง ในเสียงบ้าง ในกลิ่นบ้าง ใน
รสบ้าง ในโณภูมิจึงบ้าง ก็ควรจะมีบุคคลที่เตือนให้ระลึกถึงข้อปฏิบัติที่จะทำให้ละ
ความยินดี การติด การพอใจในรูป เสียง กลิ่น รส โณภูมิจึง

สำหรับการกระทำของบรรพชิตในขณะนั้น ไม่ควรจะเป็นไปด้วยกำลังของ
ความยินดี พอใจ ติดข้องในรูป เสียง กลิ่น รส โณภูมิจึง เทวดาจึงเฝ้าภิกษุนี้
ด้วยคำที่จะทำให้ระลึกถึงเจตนาที่จะขัดเกลาและดับกิเลส แม้เพียงการดมกลิ่นด้วย
ความยินดี ถ้าเป็นฆราวาสก็อีกเรื่องหนึ่ง แต่สำหรับบรรพชิต จุดประสงค์ของการละ
อาคารบ้านเรือน ประพฤติพรหมจรรย์ เจริญมรรคมีองค์ ๘ ในเพศของบรรพชิตนั้น
เพื่อดับกิเลสถึงความเป็นพระอรหันต์ เพราะถ้าถึงความเป็นพระอนาคามี แม้ฆราวาส
ก็สามารถที่จะบรรลุคุณธรรมเป็นพระอนาคามีบุคคลได้

เพราะฉะนั้น ถ้าพระภิกษุยังคยยินดี พอใจ แม้ในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส
ในโณภูมิจึง หรือแม้กลิ่น ในขณะนั้นก็ควรที่จะระลึกถึง เจริญสติ เพื่อที่จะดับความ
ยินดีพอใจในรูป เสียง กลิ่น รส โณภูมิจึงเป็นสมุจเฉท

นี่เป็นการเฝ้าของบุคคลที่รู้เจตนาของผู้ที่ละอาคารบ้านเรือน เพื่อจะเจริญ
มรรคมีองค์ ๘ ในเพศของบรรพชิต ถ้าท่านเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติปัฏฐาน ขณะนั้นสติ
จะเกิดระลึกถึงลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมนั้นได้

ถ. ภิกษุฉันท์เวรตามาเตือน แต่ฆราวาส ไม่รู้ว่าใครจะมาเตือน ไม่มีใครเตือนเสียด้วย เมื่อไม่มีใครเตือน จะทำอย่างไรดี

ส. การกล่าวถึง พูดถึง สนทนาถึงเรื่องของการเจริญสติปัฏฐาน จะเป็นปัจจัยทำให้สติเกิดขึ้นระลึกถึงลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมที่กำลังปรากฏ แม้ในขณะนี้ สักช่วงขณะหนึ่งที่สติจะเกิดขึ้นระลึกถึงลักษณะที่เป็นนามธรรมที่กำลังเห็นหรือลักษณะของสิ่งที่กำลังปรากฏ และรู้ว่าเป็นเพียงสิ่งที่ปรากฏทางตาเท่านั้น

ในขณะที่ฟังเรื่องของการเจริญสติปัฏฐาน ก็เพื่อเป็นปัจจัยให้สติเกิดขึ้นระลึกถึงแม้เพียงช่วงขณะหนึ่ง ก็ยังดีกว่าที่ไม่มีอะไรจะทำให้เกิดการระลึกถึงลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมที่กำลังปรากฏในขณะนี้เลย

บางท่านกล่าวว่า ยาก การเป็นผู้มีที่ปกติเจริญสติปัฏฐานยาก ยากจนทำให้บางท่านคิดว่าเป็นไปไม่ได้ หรือเจริญอบรมไม่ได้

ขอให้ท่านใคร่ครวญ พิจารณาให้รอบคอบ ก่อนที่จะตัดสิน หรือกล่าววาทาอย่างหนึ่งอย่างใด ที่จะทำให้เห็นว่า ท่านตัดประโยชน์ของตัวท่านเองด้วยการเข้าใจว่า สติปัฏฐานนั้น ไม่สามารถที่จะเจริญอบรมได้เป็นปกติในชีวิตประจำวัน ขณะนี้นามธรรมและรูปธรรมกำลังปรากฏตามปกติ ทางตาในขณะนี้เป็นอย่างจริง เป็นปกติทางหู เป็นนามธรรมและรูปธรรมที่เป็นของจริงตามปกติ ถ้าสติระลึกได้ขณะหนึ่ง รู้ว่าที่กำลังเห็นนี้เป็นแต่เพียงสภาพรู้ทางตาเท่านั้น ไม่เหมือนสภาพรู้ทางอื่น สภาพรู้ทางตาเป็นอย่างนี้ คือเห็นอย่างนี้ รู้สิ่งที่กำลังปรากฏทางตาอย่างนี้ นี่เป็นสภาพรู้ เป็นนามธรรมชนิดหนึ่ง ซึ่งรู้สิ่งที่ปรากฏทางตาเท่านั้น ต่างกับนามธรรมอื่น

ไม่ยุ่งยาก ไม่ได้ดร้อนอะไรเลยใช่ไหม ในขณะที่สติเกิดขึ้นระลึกได้ รู้ และก็รู้ถูกด้วย เป็นสัมมาสติ เป็นสัมมาทิฐิ เพราะรู้ของจริง ตามความเป็นจริงที่กำลังปรากฏตามปกติ

ท่านมีความยึดมั่นติดข้องในรูป รส กลิ่น เสียง โผฏฐัพพะ ซึ่งไม่ใช่ในรูป รส กลิ่น เสียง โผฏฐัพพะอื่น แต่ทุกขณะที่เป็นจริงตามปกติในชีวิตประจำวัน เป็นสิ่งที่ไม่รู้จึงยึดถือว่าเป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตน มีความปรารถนา มีความ

ต้องการในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ที่ปรากฏเป็นปกติในชีวิตประจำวันอย่างนี้

เพราะฉะนั้น การที่จะละกิเลส ดับกิเลส ก็ด้วยการเจริญปัญญา รู้สภาพธรรมที่กำลังปรากฏตรงตามความเป็นจริง ตามปกติในขณะนี้ เพราะเหตุว่าการเจริญอบรมปัญญานั้น ไม่ใช่ท่านสามารถที่จะละคลายความไม่รู้ที่สะสมมาเนิ่นนานเหลือเกิน ออกได้ เพียงชั่วขณะที่ท่านต้องการให้สติระลึกอยู่ที่ลักษณะของรูปเดี๋ยวเดียวให้นาน ๆ ให่มาก ๆ นั้นเป็นการจะทำให้ยุ่ง และไม่ใช่ว่าเป็นการอบรมเจริญปัญญาให้รู้เพื่อที่จะละความไม่รู้ในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมตามปกติ

ที่ยุ่งยาก ไม่ใช่สติที่ระลึกรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมตามปกติ แต่ที่ยุ่งยาก เพราะความต้องการ เพราะกิเลสที่ไม่รู้ว่า การที่จะละความไม่รู้ในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมนั้น จะต้องเจริญอบรมให้เกิดปัญญาที่รู้จริงในสภาพของธรรมที่กำลังปรากฏตามปกติ

นี่เป็นสิ่งที่ท่านควรที่จะใคร่ครวญ พิจารณาโดยละเอียดว่า ที่ท่านว่ายยุ่งยาก เป็นไปไม่ได้ นั่น เป็นเพราะอะไร ถ้าสติระลึก รู้ อบรมเจริญไปเรื่อย ๆ ตามปกติ ตามความเป็นจริง จะไม่มีอะไรยุ่งเลย เพราะเป็นปกติ ไม่มีความต้องการที่จะมาบังคับสติให้ยุ่งยาก ให้เป็นไปไม่ได้ แต่ว่าเป็นการอบรมเจริญปัญญาเพื่อรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมโดยละเอียด ถูกต้อง ตรงตามความเป็นจริง ที่ละเล็กทีละน้อย จนกว่าจะเป็นปัญญาที่สมบูรณ์ และรู้จริง

ถ. การถือเอาสิ่งของที่ผู้อื่นไม่ได้ให้ นั้น บางคนขโมยเขามาเลี้ยงครอบครัว ผู้ที่ได้ใช้ทรัพย์สมบัติที่เขาขโมยมานั้น ถ้าเขารู้และใช้ทรัพย์สมบัตินั้น ก็เป็นอกุศลกรรมด้วยเหมือนกัน อยากทราบว่า ผู้ที่ใช้เจ้านั้น จะต้องได้รับเคราะห์กรรมไปปฏิสนธิในอบายภูมิ หรือว่าชาติต่อไป สมบัติที่ได้มาจะต้องพินาศไปหรือไม่

ส. อกุศลกรรม ได้แก่ อกุศลเจตนา บุคคลใดมีอกุศลเจตนาที่จะถือเอาวัตถุของบุคคลอื่นที่ไม่ได้ให้ นั่นเป็นเจตนาของบุคคลนั้น เป็นอกุศลกรรมของบุคคลนั้น แต่บุคคลอื่นที่ไม่มีเจตนาอย่างนั้น ก็ไม่ต้องรับผลของอกุศลเจตนา นั้น เพราะไม่มีอกุศลเจตนาอย่างนั้นเป็นเหตุ ถ้าท่านจะอ้างว่า กระทำอกุศลนาทานเพราะบุคคลอื่น แต่

ความจริงแล้ว การที่จะมีชีวิตอยู่ ไม่ควรจะยากเกินกำลังที่จะอยู่ได้ ดูชีวิตของบรรพชิต เป็นตัวอย่าง แต่กิเลสทำให้อยู่ยาก จึงเป็นเหตุให้เกิดการกระทำอกุศลมากขึ้น

ถ้าเพียงเสื้อผ้าพอประมาณ อาหารพอประมาณ ที่อยู่พอประมาณ ก็คงจะไม่ ถึงกับเดือดร้อนที่จะต้องกระทำอกุศลอกุศลมากขึ้น แต่ถ้าไม่พิจารณาความจริงอย่างนี้ ไม่ เคารพความจริงว่า ที่แต่ละคนมีชีวิตสะดวกสบายมากน้อยต่างกันไป ก็เพราะกรรมที่ ได้กระทำไว้ในอดีต

อย่างบางท่านที่มีชีวิตสะดวกสบายมาก ก็เป็นผลของกุศลกรรมที่ได้กระทำแล้ว แต่ท่านก็ไม่ได้ติดในภพสมบัติจนกระทั่งไม่รู้ในสภาพความจริงว่า การที่ท่านได้รับผล ของกุศลกรรมนี้ เป็นเพราะอดีตท่านได้กระทำกุศลกรรมไว้

สำหรับบุคคลที่อาจจะมีความทุกข์ยาก ได้รับความเดือดร้อนในชีวิต ซึ่งถ้า พิจารณาจริง ๆ แล้ว ก็ไม่ได้เดือดร้อนเกินไปนัก สามารถที่จะมีชีวิตอยู่ได้จริง ๆ พอสมควรแก่การขยันหมั่นเพียร

ถ้ามีน้อย แต่ใช้มาก มีความต้องการมาก ก็เลยคิดว่า ไม่สามารถจะเป็นอยู่ได้ ซึ่งความจริงแล้ว ไม่น่าที่ใครจะถึงกับต้องกระทำอกุศลอกุศลมากขึ้น ไม่ว่าจะอ้างความจำเป็น ประการใด ๆ ก็ตาม ถ้ารู้เรื่องกรรม และผลของกรรมของตนเองว่า จะมีสุขมีทุกข์ใน วันหนึ่งวันใดก็เพราะเหตุในอดีต เมื่อพร้อมที่จะให้วิบากเกิดขึ้น วิบาก คือ ผลของ กรรมนั้นก็เกิดขึ้น เป็นไปตามควรแก่เหตุการณ์นั้น ๆ วันนี้อาจจะเพียบพร้อมสมบูรณ์ ด้วยโภคสมบัติ แต่ว่าพรุ่งนี้วิบัติทั้งหมดก็ได้ หรือว่าบุคคลที่กำลังทุกข์ยากในขณะนี้ ก็ ไม่มีใครทราบว่าจะวันต่อไปข้างหน้าจะมีความสมบูรณ์ในโภคสมบัติมากน้อยสักเท่าไร แต่ถ้ารู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง ในเหตุในผล ย่อมสามารถดำรงชีวิตได้ด้วยการ ไม่กระทำทุจริตกรรม

สำหรับผลของอกุศลอกุศลมากขึ้น ข้อความใน **ขุททกนิกาย เนมิราชชาดก** ข้อ ๕๕๒ มีว่า

ในภูมินรก

แม่น้ำนี้มีน้ำมาก มีตลิ่งไม่สูง มีทำนบน้ำราบเรียบ ไหลอยู่เสมอ สัตว์นรกผู้เร่า

ร้อนเพราะความร้อนแห่งไฟ จะตี่มน้ำ แต่เมื่อสัตว์นรกเหล่านั้นจะตี่มน้ำ ย่อมกลายเป็นแกลบ เพราะสัตว์นรกเหล่าใด เมื่อเป็นมนุษย์ มีกรรมอันไม่บริสุทธิ์ เอาข้าวลืบ แกลบ หรือทราย เป็นต้น ปนข้าวเปลือกขายให้แก่ผู้ซื้อ เมื่อสัตว์นรกเหล่านั้น มีความร้อนเพราะความร้อนแห่งไฟ กระหายน้ำ จะตี่มน้ำ น้ำจึงกลายเป็นแกลบไป

ข้อ ๕๕๔

นายนิรบาลเอาลูกศร หอก และโตมร แทะข้างทั้งสองของสัตว์นรกผู้คร่ำครวญอยู่ ฯลฯ เพราะชนเหล่าใด เมื่อยังอยู่ในมนุษย์โลก เป็นผู้ที่มีกรรมไม่ดี ลักทรัพย์ของผู้อื่น คือ ข้าวเปลือก ทรัพย์ เงิน ทอง แปะ แกะ ปศุสัตว์ และกระบือ มาเลี้ยงชีวิต ชนเหล่านั้น ผู้มีกรรมหยาบช้า กระทำบาปกรรมแล้ว ต้องถูกแทงด้วยหอก นอนอยู่

เทียบกันไม่ได้เลยใช่ไหม ได้ข้าวมาหนอยหนึ่ง ได้ทรัพย์สินเงินทองมาบ้าง โดยการถือเอาของบุคคลที่ไม่ได้ให้มาเป็นของตน เพราะความปรารถนา ความต้องการเพียงชั่วครู่ชั่วยาม ที่คิดว่าจะได้รับความสุขความพอใจเพราะวัตถุทรัพย์สมบัติเหล่านั้น แต่เจตนาที่เป็นอกุศลที่ทำให้บุคคลอื่นเดือดร้อน จะให้ผล คือ ทำให้ตนเองได้รับความทุกข์เดือดร้อนทรมานอย่างแสนสาหัสในภูมิปรก ซึ่งไม่ใช่บุคคลอื่นทำให้ แต่อกุศลกรรมของตนเองนำมาซึ่งวิบากนั้น

ข้อ ๕๖๒

ท่านจงดูลิ้นของสัตว์นรก อันนายนิรบาลเกี่ยวด้วยเบ็ด และจงดูหนังของสัตว์นรก ที่ถูกนายนิรบาลลอกด้วยขอเหล็ก สัตว์นรกเหล่านี้ ย่อมดิ้นรนเหมือนปลาที่ถูกโยนขึ้นบนบก ร้องไห้ น้ำลายไหล เพราะเหตุอะไร ฯลฯ เพราะสัตว์นรกเหล่านั้น เคยเป็นมนุษย์ อยู่ในตำแหน่งดีราคาสิ่งของ ยังราคาซื้อให้เสื่อมด้วยราคาขาย ทำการโกงด้วยการโกง เหตุเพราะความโลภทรัพย์ ปกปิดความโกงไว้ด้วยวาจาอันอ่อนหวาน เปรียบเหมือนคนเข้าใกล้ปลาเพื่อจะฆ่า เอาเหยื่อเกี่ยวเบ็ดติดเบ็ดไว้ ฉะนั้น บุคคลจะช่วยป้องกันคนทำการโกงผู้อันกรรมของตนหุ้มห่อไว้ ไม่มีเลย สัตว์

นรกเหล่านั้น ผู้มีกรรมอันหยาบเข้า กระทำบาปกรรมแล้ว จึงต้องกลืนเบ็ด นอนอยู่

นี่เป็นทุจริตต่าง ๆ ซึ่งแล้วแต่ว่าวิธีการทุจริตนั้นจะเป็นอย่างไร แต่ก็ยอมเป็นไปด้วยกำลังของเจตนาที่ถือเอาวัตถุที่เจ้าของไม่ได้ให้มาเป็นของตน

๓๕๘

สำหรับการที่จะวิวัติจากทุจริตกรรม ถ้าบุคคลนั้นไม่เป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติปัฏฐาน กิเลสจะเพิ่มกำลังขึ้น เป็นเหตุให้กระทำทุจริตกรรม แต่ถ้าเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติปัฏฐาน ถึงแม้ว่ากิเลสจะเกิด แต่สติเกิดขึ้นระลึกรู้ในขณะนั้น จะทำให้รู้สภาพธรรมที่เกิดขึ้นกับตนถูกต้องตรงตามความเป็นจริง ซึ่งการรู้สภาพธรรมตรงตามความจริงนั้น จะทำให้ละคลายกิเลส และขัดเกลาอกุศลกรรมได้ละเอียดยิ่งขึ้น

เพราะฉะนั้น การที่แต่ละท่านจะละเว้นทุจริตกรรมทั้งทางกาย ทางวาจาซึ่งมีมาก ไม่ใช่แต่เฉพาะปาณาติบาตและอทินนาทานเท่านั้น แต่ยังมีอกุศลกรรมบถประการอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นเพราะกิเลสมีกำลัง ท่านก็ควรจะเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติ ซึ่งจะช่วยให้สติไว ชำนาญที่จะเกิด และวิวัติทุจริตกรรมนั้นได้

ใน **อังกุตตรนิกาย จตุกกนิบาต ภยวรรคที่ ๓ ภยสูตรที่ ๑** มีข้อความที่แสดงให้เห็นว่า การละเว้นทุจริตกรรมนั้น เกิดขึ้นเพราะอะไรบ้าง

ข้อความมีว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภย ๔ ประการนี้ ๔ ประการเป็นไฉน คือ อัตตานุวาท ภย ภยเกิดจากการติเตียนตนเอง ๑ ปราณูวาทภย ภยเกิดแต่ผู้อื่นติเตียน ๑ ทัณทภย ภยเกิดแต่อาญา ๑ ทุคติภย ภยเกิดแต่ทุคติ ๑

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย บุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า ก็เราแลพึงประพฤติทุจริตด้วยกาย พึงประพฤติทุจริตด้วยวาจา พึงประพฤติทุจริตด้วยใจ ไฉนตัวเราจะไม่พึงติเตียนเราโดยศีลได้เล่า ดังนี้

เขากลัวต่อภยเกิดแต่การติเตียนตัวเอง จึงละกายทุจริต บำเพ็ญกายสุจริต ละวจีทุจริต บำเพ็ญวจีสุจริต ละมโนทุจริต บำเพ็ญมโนสุจริต ย่อมรักษาดนให้บริสุทธิ์ นี่เรียกว่าอัตตานูวาทภย

ท่านผู้ฟังเคยติเตียนตนเองบ้างหรือยังในเรื่องของศีล ถ้าจะล่วงศีล ควรติเตียน

ในขณะนั้น ไม่ใช่กิเลสของคนอื่นที่ท่านติ คนอื่นทำอกุศลกรรม น่ารังเกียจเหลือเกิน เวลาที่บุคคลอื่นกระทำปาณาติบาต อทินนาทาน คนอื่นทำน่ารังเกียจมาก แต่เวลาที่ท่านกระทำปาณาติบาต สัตว์เล็ก สัตว์น้อย สัตว์ใหญ่ ตีเตียนตนเองหรือไม่ ขณะนั้น กิเลสของใคร ไม่ใช่ของคนอื่น แต่เมื่อเป็นกรรมที่มีเหตุปัจจัยที่จะให้เกิดก็เกิด และก็เกิดแล้วตามกำลังของปัจจัยนั้น ๆ เพราะฉะนั้น ควรตีเตียนตนเอง

ถ้าท่านรังเกียจอกุศลกรรม และไม่ใช้การกระทำของคนอื่นที่ไม่ดี แต่เป็นการกระทำของตัวเองท่านเองแท้ ๆ ที่ไม่ดี ควรอย่างยิ่งที่ตนเองจะพึงตีเตียนตนเองโดยศีล เพื่อจะได้ละเว้นทุจริตกรรมนั้น แต่ถ้าท่านยังกระทำอยู่ ไม่ตีเตียนเลย ตีเตียนบุคคลอื่นได้ แต่ตัวท่านเองไม่เคยตีเตียน แม้ในข้อของปาณาติบาต ท่านก็ยังคงจะทำต่อไป ใช่ไหม เพราะท่านไม่ได้ตีเตียนตัวท่านเองว่า เป็นการกระทำที่ไม่สมควร แต่เมื่อไร ท่านตีเตียนตนเอง เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่ล่วงศีล กระทำทุจริตกรรม ท่านตีเตียนตัวท่านเองบ่อย ๆ เห็นกิเลสของตนเองบ่อย ๆ เห็นว่าเป็นการกระทำที่เป็นโทษเป็นภัย นั้นจะเป็นเหตุ เป็นปัจจัยให้ท่านละทุจริตกรรมนั้น ๆ ให้ลดน้อยลงได้

ข้อความต่อไปมีว่า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ก็ปรานุวาทภัย เป็นไฉน

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย บุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า ก็เราแล พึงประพฤติกุศลด้วยกาย พึงประพฤติกุศลด้วยวาจา พึงประพฤติกุศลด้วยใจ ไฉนคนอื่นจะไม่พึงตีเตียนเราโดยศีลได้เล่า ดังนี้

เขากลัวต่อภัยเกิดแต่คนอื่นตีเตียน จึงละเว้นกายทุจริต บำเพ็ญกายสุจริต ละเว้นวจีทุจริต บำเพ็ญวจีสุจริต ละมโนทุจริต บำเพ็ญมโนสุจริต ย่อมรักษาดินให้บริสุทธิ์ นี่เรียกว่าปรานุวาทภัย

ถ้าท่านเป็นผู้ที่รักญาติ มิตรสหาย พี่น้อง มารดาบิดา ไม่อยากจะให้ท่านเหล่านั้นพลอยถูกตีไปด้วยกับการกระทำทุจริตกรรมของท่าน ถ้าท่านระลึกได้อย่างนี้ จะเป็นการละเว้นทุจริตกรรมได้ แต่ถ้าไม่คำนึงถึงคำติเตียนของบุคคลอื่นเลย ใครจะติ

ก็ไม่เป็นไร ท่านได้วัตถุของบุคคลอื่นมาเป็นของ ๆ ท่านแล้ว อย่างนี้ก็จะไม่ทำให้ท่าน
ละคลายกิเลสอกุศลกรรมลง

ถ. คนตาบอดที่ขายสลากกินแบ่ง มีผู้ลักเอาสลากกินแบ่งไปทั้งหมดเลย
อีกประการหนึ่ง ผู้ลักทรัพย์จากคนแก่ ซึ่งไม่สามารถจะช่วยเหลือตัวเองได้ เจตนาของผู้ลัก
ขโมยนี้เท่ากัน คือ อยากจะได้ทรัพย์นั้นมา ผลที่จะเกิดต่างหรือไม่

ส. แล้วแต่ความเพียร แล้วแต่กิเลส หลายอย่างที่จะต้องพิจารณา ยากที่
จะรู้ถึงจิตใจของบุคคลอื่นที่กระทำความผิดนั้น ไม่สามารถหยั่งรู้ได้เลยว่า มีกิเลสแรง
เท่าไร มีความเพียรเท่าไร ขาดความเมตตากรุณาเท่าไร มีความจำเป็นมากน้อย
เท่าไร

เพราะฉะนั้น กรรมจึงได้วิจิตรมากตามควรแก่การกระทำนั้น ๆ ซึ่งยุติธรรมที่สุด
ใคร ๆ ก็ไม่สามารถที่จะไปสั่งกรรมว่า ให้ผลเพียงเท่านั้นเท่านี้เถอะ สงสารเขาหน่อย
เถอะ นั่นแล้วแต่เหตุ คือ เจตนาและการกระทำของบุคคลนั่นเอง

ผู้ที่รู้ถึงผล คือ วิบาก ต้องเป็นผู้ที่รู้แจ่มแจ้งในกำลังของกรรม คือ เหตุ
สามารถที่จะรู้ได้ใหม่ในกำลังของเจตนา ของการกระทำนั้นว่า มีกำลังแรงกล้า มี
กิเลสแรง มีความเพียรมากน้อย หวังร้ายมุ่งร้ายต่อบุคคลอื่นมากสักเท่าไร

คนสองคนนี้กระทำความผิดอย่างเดียวกัน โดยอาการภายนอกที่ปรากฏให้เห็น
คือ การขโมยลอตเตอรี่ของคนตาบอด ใครจะทราบถึงความละเอียด ความวิจิตรของ
จิตของแต่ละบุคคลในขณะนั้น เมื่อไม่ทราบ ก็ย่อมไม่สามารถที่จะกล่าวถึงผลซึ่งเกิด
จากเหตุ ตามควรแก่เหตุนั้น ๆ ได้

เพราะฉะนั้น ที่จะรู้วิบาก ต้องหมายความว่ารู้จักเหตุ คือ การกระทำซึ่งเป็น
เหตุ จึงจะสามารถกล่าวได้ว่า วิบากจะต่างกันประการใด แต่เมื่อตัวเจตนา หรือการ
กระทำอันนั้น กระทำด้วยจิตที่วิจิตรต่างกันมากน้อยเท่าไร ก็ไม่สามารถที่จะทราบได้
แล้วจะกล่าวถึงผลของการกระทำนั้นได้อย่างไร ก็ย่อมไม่สามารถที่จะกล่าวถึงผลได้

ข้อความต่อไป

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ก็ทัณฑภัยเป็นไฉน

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย บุคคลบางคนในโลกนี้ เห็นเจ้านายจับโจรผู้ประพฤติชั่วช้า มาลงกรรมกรณ์ต่าง ๆ คือ โขยด้วยแส้บ้าง เหยียบด้วยหวายบ้าง ตีด้วยตะบองสั้นบ้าง ตัดมือบ้าง และโทษนานาประการตลอดไปจนถึง ตัดศีรษะด้วยดาบบ้าง

บุคคลนั้นจึงมีความปริวิตกอย่างนี้ว่า เจ้านายจับโจรผู้ประพฤติชั่วช้ามาลงกรรมกรณ์ต่าง ๆ คือ โขยด้วยแส้บ้าง ฯลฯ ตัดศีรษะด้วยดาบบ้าง เพราะเหตุแห่งกรรมอันลามกเห็นปานใด ถ้าเราจะพึงทำกรรมอันลามกเห็นปานนั้นบ้าง เจ้านายจะพึงจับเราไปลงกรรมกรณ์ต่าง ๆ เห็นปานนั้น คือ โขยด้วยแส้บ้าง ฯลฯ ตัดศีรษะด้วยดาบบ้าง เขากลัวต่อภัย คือ อาญา ไม่กล้าฉกชิงทรัพย์ของผู้อื่น นี้เรียกว่าทัณฑภัย

ถ้ากลัวต่อการที่จะได้รับโทษ ก็คงจะไม่ทำทุจริต แต่เวลาที่กิเลสมีกำลัง ลืมหมดหรืออาจจะคิดว่าจะไม่ได้รับโทษอย่างนั้นก็เป็นได้ แต่ความจริงแล้ว ถ้าไม่ได้รับโทษอย่างนี้ในภูมิมนุษย์ เวลาที่จุติ สิ้นชีวิตลงแล้ว กรรมที่เป็นอกุศลนั้น ก็จะทำให้ปฏิสนธิในอบายภูมิ ในนรก เป็นต้น

ข้อความต่อไป

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ก็ทุกติภัยเป็นไฉน

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย บุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า วิบากของกายทุจริตในกายหน้า ชั่วร้าย วิบากของวจีทุจริตในกายหน้า ชั่วร้าย วิบากของมโนทุจริตในกายหน้า ชั่วร้าย

ก็เราแล พึ่งประพฤติทุจริตด้วยกาย พึ่งประพฤติทุจริตด้วยวาจา พึ่งประพฤติทุจริตด้วยใจ ชื่อนั้นอะไรเล่า เมื่อกายแตกตายไป เราจะพึงเข้าถึงอบาย ทุกติ วินิบาต นรก

เขากลัวต่อทุกติภัย ย่อมละกายทุจริต บำเพ็ญกายสุจริต ย่อมละวจีทุจริต บำเพ็ญวจีสุจริต ย่อมละมโนทุจริต บำเพ็ญมโนสุจริต ย่อมบริหารตนให้หมดจดได้
ดูกร ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่าทุกติภัย

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภย ๔ ประการนี้แล

จบสูตรที่ ๑

ถ้าสติเกิดขึ้นทำให้ระลึกได้ จะเห็นว่า ไม่ควรที่ตนเองจะติเตียนตนเองได้ ไม่ควรที่จะให้บุคคลอื่นติเตียนตนเองได้ ไม่ควรที่จะให้ตนเองได้รับโทษภัยต่าง ๆ ไม่ควรที่จะให้ตนเองต้องได้รับวิบากของทุจริตในโลกหน้า ในอบายภูมิ ก็จะทำให้ละทุจริตได้

สำหรับท่านที่กระทำทุจริตกรรมที่เป็นอกุศลนาทาน ท่านต้องการวัตถุสมบัติต่าง ๆ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะต่าง ๆ เพราะเข้าใจว่า รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ โภคสมบัติเหล่านั้น จะทำให้ชีวิตของท่านมีความสุข นี่เป็นลักษณะของความรักตน แต่ถ้ารักตนจริง ต้องเว้นทุจริตกรรม และขัดเกลากิเลสของตนเองให้เบาบางลงด้วย

เรื่องของการรักตน ควรจะเป็นการรักที่ถูกต้อง คือ ไม่ทำตนเองให้เดือดร้อน ใน **สังยุตตนิกาย สคาถวรรค ปิยสูตรที่ ๔** มีข้อความว่า

ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามแห่งท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วจึงทรงถวายบังคมพระผู้มีพระภาค แล้วประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ วันนี้ข้าพระองค์เข้าที่ลับพักผ่อนอยู่ ได้เกิดความนึกคิดอย่างนี้ว่า ชนเหล่าไหนหนอแล ชื่อว่ารักตน ชนเหล่าไหน ชื่อว่าไม่รักตน

ข้าพระองค์จึงได้เกิดความคิดต่อไปว่า ก็ชนเหล่าใดแล ย่อมประพฤติทุจริตด้วยกาย วาจา ใจ ชนเหล่านั้น ชื่อว่าไม่รักตน ถึงแม้ชนเหล่านั้น จะพึงกล่าวอย่างนี้ว่า เรายรักตน ถึงเช่นนั้น ชนเหล่านั้น ก็ชื่อว่าไม่รักตน

ข้อนี้เป็นเพราะเหตุไร ก็เพราะเหตุว่า ชนผู้ไม่รักใคร่กัน ย่อมทำความเสียหายให้แก่ผู้ไม่รักใคร่กันได้โดยประการใด ชนเหล่านั้น ย่อมทำความเสียหายให้แก่

ตนด้วยตนเองได้โดยประการนั้น ฉะนั้น ชนเหล่านั้น จึงชื่อว่าไม่รักตน

ส่วนว่า ชนเหล่าใดแล ย่อมประพฤติดุสุจริตด้วยกาย วาจา ใจ ชนเหล่านั้น
ชื่อว่ารักตน ถึงแม้ชนเหล่านั้น จะพึงกล่าวอย่างนี้ว่า เราไม่รักตน ถึงเช่นนั้น
ชนเหล่านั้น ก็ชื่อว่ารักตน

ข้อนี้เป็นเพราะเหตุไร ก็เพราะเหตุว่า ชนผู้ที่รักใคร่กัน ย่อมทำความดีความ
เจริญให้แก่ผู้ที่รักใคร่กันได้โดยประการใด ชนเหล่านั้น ย่อมทำความดีความเจริญ
ให้แก่ตนด้วยตนเองได้โดยประการนั้น ฉะนั้น ชนเหล่านั้น จึงชื่อว่ารักตน

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ถูกแล้ว ถูกแล้ว มหาบพิตร

และข้อความที่พระผู้มีพระภาคตรัส ก็ตรงกับที่พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลทุก
ประการ

พระผู้มีพระภาค ผู้พระสุตตศาสดา ครันตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้จบลงแล้ว จึง
ได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

ถ้าบุคคลพึงรู้ว่า ตนเป็นที่รัก ไม่พึงประกอบด้วยบาป เพราะความสุชนั้น
ไม่เป็นผลที่บุคคลผู้ทำชั่วจะพึงได้โดยง่าย เมื่อบุคคลถูกภรรณะครอบงำ ละทิ้งภพมนุษย์
ไปอยู่ ก็อะไรเป็นสมบัติของเขา และเขาย่อมพาเอาอะไรไปได้

อนึ่ง อะไรเล่าจะติดตามเขาไป ประดุจเงาติดตามตนไปฉะนั้น ผู้ที่เกิดมาแล้ว
จำจะต้องตายในโลกนี้ ย่อมทำกรรมอันใดไว้ คือ เป็นบุญและเป็นบาปทั้งสองประการ
บุญและบาปนั้นแล เป็นสมบัติของเขา และเขาจะพาเอาบุญและบาปนั้นไปสู่ปรโลก

อนึ่ง บุญและบาปนั้น ย่อมเป็นของติดตามเขาไป ประดุจเงาติดตามตนไป
ฉะนั้น เพราะฉะนั้น บุคคลพึงทำกัลยาณกรรม สะสมไว้เป็นสมบัติในปรโลก
เพราะว่าบุญทั้งหลาย ย่อมเป็นที่พึงของสัตว์ทั้งหลายในปรโลก

รักตัวเองใหม่ ไม่ใช่พูดว่ารัก แต่ต้องทำ คือ ประพฤติกายสุจริต วจีสุจริต
มโนสุจริต ถ้าบอกว่ารักตัวเอง แต่สะสมกิเลสอกุศลเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ นั่นชื่อว่าไม่รัก
ตัวเอง

ข้อความต่อไป อีกสูตรหนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ทุกสิ่งในวิภวที่ที่เกิดขึ้นกับแต่ละบุคคลนั้น เป็นไปเพราะบุญกรรมของบุคคลนั้นเอง

อัสตรกขิตสูตรที่ ๕ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค มีข้อความว่า

พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ วันนี้หม่อมฉันได้เข้าที่ลับพักผ่อนอยู่ ได้เกิดความนึกคิดอย่างนี้ว่า ชนพวกไหนหนอแล ชื่อว่าเป็นผู้รักษาดน ชนพวกไหนหนอแล ชื่อว่าเป็นผู้ไม่รักษาดน

ข้าพระองค์ได้คิดต่อไปว่า ก็ชนบางพวกแล ย่อมประพฤติทุจริตด้วยกาย วาจา ใจ ชนพวกนั้น ชื่อว่าเป็นผู้ไม่รักษาดน ถึงแม้พลช้าง พลม้า พลรถ หรือพลเดินเท้าจะพึงรักษาเขา ถึงเช่นนั้น ชนพวกนั้น ก็ชื่อว่าเป็นผู้ไม่รักษาดน

ข้อนี้เป็นเพราะเหตุไร ก็เพราะเหตุว่า การรักษาเช่นนั้น เป็นการรักษาภายนอก มิใช่เป็นการรักษาภายใน ฉะนั้น ชนพวกนั้น จึงชื่อว่าเป็นผู้ไม่รักษาดน

ส่วนว่า ชนบางพวก ย่อมประพฤติสุจริตด้วยกาย วาจา ใจ ชนพวกนั้น ชื่อว่าเป็นผู้รักษาดน ถึงแม้พลช้าง พลม้า พลรถ หรือพลเดินเท้า จะไม่รักษาเขา ถึงเช่นนั้น ชนพวกนั้น ก็ชื่อว่าเป็นผู้รักษาดน

ข้อนี้เป็นเพราะเหตุไร ก็เพราะเหตุว่า การรักษาเช่นนั้น เป็นการรักษาภายใน มิใช่เป็นการรักษาภายนอก ฉะนั้น ชนพวกนั้น จึงชื่อว่าเป็นผู้รักษาดน

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสตอบว่า

ถูกแล้ว ถูกแล้ว มหาบพิตร

และข้อความที่พระผู้มีพระภาคตรัสต่อไป ก็ตรงกับที่พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลพระผู้มีพระภาคทุกประการ

พระผู้มีพระภาค ผู้พระสุคตศาสดา ครันตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

การสำรวมกายเป็นการดี การสำรวมวาจาเป็นการดี การสำรวมด้วยใจเป็นการดี

การสำรวจในที่ทั้งปวงเป็นการดี บุคคลสำรวจในที่ทั้งปวงแล้ว มีความละเอียดรอบาป
เรากล่าวว่า เป็นผู้รักษาดน

ท่านผู้ฟังคงจะเห็นด้วยกับข้อความที่พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลพระผู้มี-
พระภาค เรื่องบุคคลผู้รักษาดน คือ รักษาด้วยการกระทำกายสุจริต วชิสุจริต
มโนสุจริต ไม่ใช่การมีบุคคลอื่นแวดล้อมพิทักษ์รักษา ซึ่งเวลาที่อกุศลกรรมให้ผล
ถึงแม้ว่าจะมีคนคุ้มครอง แวดล้อมรักษาป้องกัน แต่การได้รับความทุกข์เดือดร้อน ที่
เป็นอกุศลวิบาก เป็นผลของอกุศลกรรมของตนเอง ก็ย่อมเกิดขึ้น และถึงแม้ว่าบุคคล
นั้นจะไม่มีใครแวดล้อมปกป้องรักษาเลย แต่เป็นผู้ที่ได้กระทำกายสุจริต วชิสุจริต
มโนสุจริต ซึ่งตราบดีที่กายสุจริต วชิสุจริต มโนสุจริตยังให้ผลอยู่ ก็ย่อมไม่มีผู้หนึ่งผู้ใด
สามารถที่จะประทุษร้ายเบียดเบียนให้เดือดร้อนได้

ท่านผู้ฟังบางท่าน มีความคิด มีความเชื่อในเหตุการณ์สิ่งแวดล้อมภายนอก
กล่าวว่า มีเหตุการณ์จริง ๆ ที่เกิดขึ้น คือ รถโดยสารประจำทางเกิดอุบัติเหตุ มีคนที่
ได้รับบาดเจ็บ ซึ่งก่อนที่จะมีอุบัติเหตุ มีการแลกเปลี่ยนที่นั่งกัน ทำให้คนที่แลกเปลี่ยน
ที่นั่งนั้นไม่ได้รับอันตรายจากอุบัติเหตุ คล้าย ๆ กับว่า จะเป็นการบังเอิญที่ทำให้เกิด
การแลกเปลี่ยนที่นั่งกันก่อนที่จะเกิดอุบัติเหตุ ทำให้บุคคลที่แลกเปลี่ยนที่นั่งนั้น ไม่ได้
รับบาดเจ็บ

ถ้าท่านเป็นผู้ที่มั่นคงในเรื่องผลของกรรมจริง ๆ ท่านจะทราบว่า ทุกท่านสะสม
มาแล้วทั้งนั้น ทั้งกุศลกรรมและอกุศลกรรม แล้วแต่ว่ากรรมใดพร้อมด้วยเหตุที่สมบูรณ์
ด้วยปัจจัยที่สมบูรณ์ที่จะให้ผลเกิดขึ้น ผลก็เกิดขึ้น

๓๕๙

ถ้าท่านผู้ฟังเข้าใจถูกต้องในเหตุผลตามความเป็นจริง ท่านจะทราบได้ว่า ผู้ที่รักษาตน คือ ผู้ที่กระทำสุจริตทางกาย วาจา ใจ แต่ผู้ที่ไม่รักษาตน ถึงแม้ว่าคนอื่นจะปกป้องคุ้มครองรักษาสักเท่าไร เมื่อถึงคราวที่อกุศลกรรมจะให้ผล ก็ย่อมทำให้ท่านได้รับผลของอกุศลกรรมนั้น

สังยุตตนิกาย สคาถวรรค อัปปกสูตรที่ ๖ มีข้อความว่า

ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามแห่งท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้นแล พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วจึงถวายบังคมพระผู้มีพระภาค แล้วประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พระเจ้าปเสนทิโกศลประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ วันนี้หม่อมฉันได้เข้าที่ลับพักผ่อนอยู่ ได้เกิดความคิดอย่างนี้ว่า สัตว์เหล่าใดได้โภคทรัพย์ยิ่ง ๆ แล้ว ย่อมไม่มัวเมา ไม่ประมาท ไม่ถึงความติดอยู่ในกามคุณ และไม่ประพฤตินิเฝ้าในสัตว์ทั้งหลาย สัตว์เหล่านั้น มีจำนวนน้อยในโลก ส่วนว่าสัตว์เหล่าใดได้โภคทรัพย์ยิ่ง ๆ แล้ว ย่อมมัวเมา ประมาท ถึงความติดอยู่ในกามคุณ และประพฤตินิเฝ้าในสัตว์ทั้งหลาย สัตว์เหล่านั้นแล มีจำนวนมากมายในโลก

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ถูกแล้ว ถูกแล้ว มหาบพิตร

คนที่จะไม่ติดในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในโณภูมิจึงนี้น้อย ไม่ใช่มาก เมื่อได้โภคทรัพย์ยิ่ง ๆ ขึ้น ประณีตขึ้น ที่จะไม่ให้ติด ไม่ยินดีในโภคทรัพย์ที่ยิ่งขึ้นและประณีตขึ้นนั้น ย่อมไม่มี ไซ้ไหม เพราะว่า สัตว์เหล่าใดที่ได้โภคทรัพย์ยิ่ง ๆ แล้ว ย่อม

ไม่มัวเมา ไม่ประมาท ไม่ถึงความติดอยู่ในกามคุณ และไม่ประพฤติดิฉิดในสัตว์ทั้งหลาย สัตว์เหล่านั้น มีจำนวนน้อยในโลก

ข้อความต่อไปมีว่า

พระผู้มีพระภาค ผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยาภรณ์ภาษิตนี้จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

สัตว์ทั้งหลายเป็นผู้กำหนดกล้าในโภคทรัพย์ที่น่าใคร่ มักมาก หลงใหลในกามคุณ ย่อมไม่รู้สึกรู้สีกการกำลวง คือ ประพฤติผิดในสัตว์พวกอื่น เหมือนพวกเนื้อไม่รู้สึกรู้สีกการวิ่งไล่กัดไว้ ฉะนั้น ผลเผ็ดร้อนย่อมมีแก่สัตว์พวกนั้นในภายหลัง เพราะว่าการมมเช่นนั้นมิมีวิบากเลวทราม

ข้อความตอนท้ายใน **อรรถกถาสุตตที่ ๗** มีว่า

พระผู้มีพระภาค ผู้พระสุคตศาสดา ครั้นตรัสไวยาภรณ์ภาษิตนี้จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า

สัตว์ทั้งหลายเป็นผู้กำหนดกล้าในโภคทรัพย์ที่น่าใคร่ มักมาก หลงใหลในกามคุณ ย่อมไม่รู้สึกรู้สีกการลวงเกิน เหมือนพวกปลาที่กำลังเข้าไปสู่เครื่องดักซึ่งอำดักอยู่ ฉะนั้น ผลอันเผ็ดร้อนย่อมมีแก่สัตว์พวกนั้นในภายหลัง เพราะว่าการมมเช่นนั้นมิมีวิบากเลวทราม

ทรงอุปมาไว้มากมายในพระสูตรต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นโทษจริง ๆ ว่า ผู้ที่กระทำทุจริตกรรมนั้น เหมือนกับสัตว์ หรือปลา ที่เข้าไปสู่กับดัก หรือแร้ว เพราะไม่รู้ว่าเมื่อเข้าไปแล้ว จะได้รับผลที่เดือดร้อนเป็นทุกข์

เรื่องของอินนาทาน สำหรับพระภิกษุ นอกจากพระผู้มีพระภาคได้ทรงบัญญัติไว้ในพระวินัยปิฎกแล้ว พระองค์ยังทรงแสดงธรรมที่มีข้อความละเอียดเกี่ยวกับจิตที่จะเป็นเหตุให้มีโทษมากเพียงไร ซึ่งเรื่องของจิตนั้นเป็นเรื่องที่ละเอียดมาก ไม่ใช่เพียงแต่บัญญัติโทษในขั้นของพระวินัยปิฎกเท่านั้น ยังทรงชี้ให้เห็นว่า เรื่องของจิตใจนั้นต้องขัดเกลายิ่งกว่าที่จะเป็นการกระทำทางกาย ทางวาจา

อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต จิรสุตระ มีข้อความว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย มหาโจรประกอบด้วยองค์ ๕ ประการ ย่อมดัดที่ต่อบ้าง ย่อมปล้นทำลายบ้าง ย่อมทำการปล้นเฉพาะเรือนหลังเดียวบ้าง ตีชิงในทางเปลี่ยวบ้าง องค์ ๕ ประการเป็นไฉน คือ มหาโจรในโลกนี้ เป็นผู้อาศัยที่ไม่ราบเรียบ ๑ เป็นผู้อาศัยที่รกร้าง ๑ เป็นผู้อาศัยคนมีกำลัง ๑ เป็นผู้ใช้จ่ายโภคทรัพย์ ๑ เป็นผู้เที่ยวไปคนเดียว ๑

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ก็มหาโจรเป็นผู้อาศัยที่ไม่ราบเรียบอย่างไร คือ มหาโจรในโลกนี้ เป็นผู้อาศัยที่ลุ่มแห่งแม่น้ำ หรือที่ไม่ราบเรียบแห่งภูเขา ดูกร ภิกษุทั้งหลาย มหาโจรเป็นผู้อาศัยที่ไม่ราบเรียบอย่างนี้แล

ก็มหาโจรในโลกนี้เป็นผู้อาศัยที่รกร้างอย่างไร คือ มหาโจรในโลกนี้ เป็นผู้อาศัยที่รกร้างแห่งหญ้าบ้าง ต้นไม้บ้าง ผังน้ำบ้าง ป่าใหญ่บ้าง ดูกร ภิกษุทั้งหลาย มหาโจรเป็นผู้อาศัยที่รกร้างอย่างนี้แล

ก็มหาโจรเป็นผู้อาศัยคนมีกำลังอย่างไร คือ มหาโจรในโลกนี้ ย่อมอาศัยพระราชาบ้าง มหาอำมาตย์แห่งพระราชาบ้าง เขาย่อมมีความคิดอย่างนี้ว่า ถ้าใครจะกล่าวหาเรื่องบางอย่างกะเรา พระราชา หรือมหาอำมาตย์แห่งพระราชานี้จักช่วยว่าความให้ ถ้าใครจักกล่าวหาเรื่องบางอย่างกะเขา พระราชา หรือมหาอำมาตย์แห่งพระราชานี้ ก็ช่วยว่าความให้แก่เขา ดูกร ภิกษุทั้งหลาย มหาโจรเป็นผู้อาศัยคนมีกำลังอย่างนี้แล

นี่เป็นมหาโจร ไม่ใช่โจรธรรมดา เพราะฉะนั้น สามารถที่จะอาศัยพระราชาบ้าง มหาอำมาตย์แห่งพระราชาบ้าง

ข้อความต่อไปมีว่า

ก็มหาโจรย่อมแจกจ่ายโภคทรัพย์อย่างไร คือ มหาโจรในโลกนี้ เป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก เขาย่อมมีความคิดอย่างนี้ว่า ถ้าใครจักกล่าวหาเรื่องบางอย่างกะเรา เราจะจ่ายโภคทรัพย์กลบเกลื่อนเรื่องนั้น ถ้าใครกล่าวหาเรื่อง

บางอย่างกะเขา เขาย่อมใช้จ่ายโภคทรัพย์กลบเกลื่อนเรื่องนั้น ดูกร ภิกษุทั้งหลาย มหาโจรเป็นผู้ใช้จ่ายโภคทรัพย์อย่างนี้แล

ก็มหาโจรเป็นผู้เที่ยวไปคนเดียวอย่างไร คือ มหาโจรในโลกนี้ เป็นผู้ทำโจรกรรมคนเดียว ชื่อนั้นเพราะเหตุใด เพราะเขาย่อมปรารภกันว่า เรื่องลับของเราอย่าได้แพร่พรายไปภายนอก ดูกร ภิกษุทั้งหลาย มหาโจรเป็นผู้เที่ยวไปคนเดียวอย่างนี้แล

มหาโจรผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ ประการนี้แล ย่อมตัดที่ต่อข้าง ย่อมปล้นทำลายข้าง ย่อมปล้นเฉพาะเรือนหลังเดียวข้าง ดีชิงในทางเปลี่ยวข้าง

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ฉะนั้นเหมือนกันแล ปาปภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ ย่อมบริหารตนให้ถูกกำจัด ถูกทำลาย เป็นผู้มิมีโทษ มีข้อที่วิญญูชนจะพึงติเตียน และย่อมประสบบาปเป็นอันมาก

พระผู้มีพระภาคทรงเปรียบเทียบแม้ภิกษุกับมหาโจร นี่เป็นการขัดเกล่าอย่างยิ่ง ไม่ต้องกล่าวถึงชีวิตของฆราวาส ซึ่งถึงแม้ว่าจะไม่ใช่โจรที่ปล้น ที่ฆ่า ดีชิงก็ตาม แต่ถ้ามีการกระทำทุจริต เช่น อทินนาทาน จะด้วยกาย หรือด้วยวาจาก็ตาม และทรัพย์สมบัติที่ได้มาจากอทินนาทานนั้น ทำให้คนอื่นเดือดร้อนมากแสนสาหัส ก็ไม่ผิดกับมหาโจร หรือแม้ภิกษุ แม้ได้ทรงแสดงพระวินัยไว้แล้ว แต่จิตใจเป็นเรื่องที่จะเลียดกว่านั้น บางครั้งความปรารภใหญ่ ความปรารภลามก ความปรารภในลาภในยศ ในสรรเสริญ ก็ย่อมกระทำอาการเหมือนการกระทำของมหาโจรได้

พระผู้มีพระภาคตรัสต่อไปว่า

ธรรม ๕ ประการเป็นไฉน คือ ปาปภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้อาศัยกรรมที่ไม่สมควร ๑ เป็นผู้อาศัยที่รักชฏ ๑ เป็นผู้อาศัยคนมีกำลัง ๑ เป็นผู้ใช้จ่ายโภคทรัพย์ ๑ เป็นผู้เที่ยวไปคนเดียว ๑

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ก็ปาปภิกษุเป็นผู้อาศัยกรรมที่ไม่สมควรอย่างไร คือ ปาปภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ประกอบด้วยกายกรรม วจีกรรม มโนกรรมที่ไม่สมควร ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ปาปภิกษุเป็นผู้อาศัยกรรมที่ไม่สมควรอย่างนี้แล

กรรมที่ไม่สมควรเสมอ หมายความว่าถึงไม่ใช้ในทางที่ควร

ข้อความต่อไปมีว่า

ก็ปาปปิกษุเป็นผู้อาศัยที่รกชฏออย่างใด คือ ปาปปิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็น
มิชฌาทิฏฐิ ประกอบด้วยอันตคาหิกทิฏฐิ ดูกร ปิกษุทั้งหลาย ปาปปิกษุเป็นผู้อาศัยที่
รกชฏออย่างนี้แล

อรรถกถา มโนรทปฺรณิ มีข้อความอธิบายว่า หมายความว่า ผู้ถือเอาซึ่ง
ลัทธิสัสสตทิฏฐิ และอุจเฉททิฏฐิดำรงอยู่

จะเห็นได้ว่า ถึงแม้ว่าจะมีศรัทธาบวชในพระศาสนาแล้ว แต่ถ้าไม่เจริญอบรม
ปัญญาให้รู้สภาพธรรมตามปกติตามความเป็นจริง ย่อมไม่สามารถที่จะละความเห็น
ผิดที่เป็นลัทธิสัสสตทิฏฐิ และอุจเฉททิฏฐิได้เลย

ข้อความต่อไป

ก็ปาปปิกษุเป็นผู้อาศัยคนมีกำลังอย่างใด คือ ปาปปิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้
อาศัยพระราชาบ้าง มหาอำมาตย์แห่งพระราชาบ้าง เธอมีความคิดอย่างนี้ว่า ถ้าใคร
จักกล่าวหาเรื่องบางอย่างกะเรา พระราชา หรือมหาอำมาตย์แห่งพระราชาเหล่านี้
จักช่วยว่าความให้ ถ้าใครกล่าวหาเรื่องบางอย่างกะเธอ พระราชาหรือมหาอำมาตย์
แห่งพระราชาเหล่านี้ ย่อมจักช่วยว่าความให้แก่เธอ ดูกร ปิกษุทั้งหลาย ปาปปิกษุ
เป็นผู้อาศัยคนมีกำลังอย่างนี้แล

ไม่ได้อาศัยธรรมแล้วใช่ไหม คือ ไม่ได้อาศัยเหตุผล สภาพธรรมตามความเป็น
จริง แต่มุ่งอาศัยบุคคลผู้มีกำลัง ธรรมจะตรงหรือว่าจะคลาดเคลื่อนอย่างไร ถ้าผู้หนึ่ง
ผู้ใดก็ตาม แทนที่จะคิดอาศัยธรรม อาศัยเหตุผลความจริงของธรรม แต่หันไปอาศัย
บุคคลอื่นผู้มีกำลัง ไม่ใช่อาศัยเหตุผลของธรรมที่ถูกต้องแล้ว ก็ย่อมเป็นไปด้วยการ
ทุจริตได้

ประการต่อไป พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ก็ปาปปิกษุเป็นผู้ใช้จ่ายโภคทรัพย์อย่างใด คือ ปาปปิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อม

เป็นผู้ได้จัวร์ บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริวาร เธอย่อมมีความคิด
อย่างนี้ว่า ถ้าใครจักกล่าวหาเรื่องบางอย่างกะเรา เราจักแจกจ่ายลาภกลบเกลื่อนเรื่อง
นั้น ถ้าใครกล่าวหาเรื่องบางอย่างกะเธอ เธอย่อมแจกจ่ายลาภกลบเกลื่อนเรื่องนั้น
ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ปาปภิกษุเป็นผู้ใช้จ่ายโภคทรัพย์อย่างนี้แล

จะเห็นได้ว่า บางท่านมีลักษณะอาการของมหาโจร ซึ่งอาศัยโภคทรัพย์กลบ
เกลื่อนเรื่องที่ได้กระทำทุจริตไว้

ประการสุดท้าย พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ก็ปาปภิกษุผู้เที่ยวไปคนเดียวอย่างไร คือ ปาปภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมอยู่ใน
ที่ชนบทชายแดนรูปเดียว เธอเข้าไปหาสกุล (บ้านญาติโยม) ในชนบทนั้น ย่อมได้ลาภ
ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ปาปภิกษุเป็นผู้เที่ยวไปคนเดียวอย่างนี้แล

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ปาปภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการนี้แล ย่อม
บริหารตนให้ถูกกำจัด ถูกทำลาย เป็นผู้มิโทษ มีข้อที่วิญญูชนจะพึงติเตียน และ
ประสบบาปเป็นอันมาก

จบสูตรที่ ๓

ถ้าไม่ใช่ผู้ที่ตรัสรู้สภาพธรรมโดยตรง โดยละเอียด โดยทั่วถ้วน คงจะไม่
ทราบ ว่า จิตใจของสัตว์โลกทั้งหลายที่ยังมีกิเลสที่ได้สะสมมา จะมีพฤติกรรม
ประสพการณ์ หรือว่าการกระทำต่าง ๆ กันไปตามกิเลสนั้นอย่างไรบ้าง

ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่กลบเกลื่อนเรื่องของตน หรือเป็นผู้ที่อาศัยบุคคลผู้มีกำลัง เวลา
ที่มีบุคคลอื่นกล่าวหาเรื่องบางอย่างก็ตาม อย่าลืมนะ จิตที่เป็นอกุศล ที่เป็นทุจริต
นั่นเอง ทำลาย กำจัดบุคคลนั้นแล้ว โดยที่บุคคลอื่นไม่ต้องทำอันตรายให้ เมื่ออกุศล
ธรรมเกิดขึ้นแล้ว ย่อมทำลายบุคคลนั้น ย่อมกำจัดบุคคลนั้นเอง

ต่อไปเป็นศีลข้อที่ ๓ คือ กาเมสุมิฉจจา วรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้น
จากการประพฤตินอกใจ

การที่มีกิเลส ความติดข้องในรูปมาก ในเสียงมาก ในกลิ่นมาก ในรสมาก ใน
ไฉนรู้พะยะมาก ก็ย่อมจะมีกำลังถึงกับทำให้กระทำการทุจริตกรรมตามประเภทของ

กิเลสที่ได้สะสมมานั้น

กิเลสไม่ใช่ว่าจะเพิ่มมี มีมาตลอดทุกกาล ทุกสมัย เมื่อมีการอยู่ร่วมกัน และมีการสะสมกิเลสไว้มาก สังคมย่อมจะต้องเผชิญกับปัญหาเหล่านี้ด้วย เพราะฉะนั้นผู้ที่ต้องการจะแก้ปัญหาสังคมควรจะทราบว่า ปัญหาสังคมตั้งแต่ปาณาติบาต อทินนาทาน จนถึงกาเมสุมิจนอาจารย์นั้น มาจากการสะสมกิเลสที่ยังไม่ได้ขัดเกลา แต่ว่าถ้าบุคคลใดเห็นโทษ และละเว้น วิริตี ขัดเกลา ก็ย่อมจะไม่เดือดร้อน

สำหรับการประพาศิณในกามที่เป็นอกุศลกรรมบถ คือ กาเมสุมิจนอาจารย์นั้น ใน **อวัฐฐสาสนี** และ **สัทธัมมปกาสนี อรรถกถา** มีข้อความตรงกันว่า องค์ของกาเมสุมิจนอาจารย์มี ๕ ข้อ คือ

อคมนียวตฺถุ วัตถุที่ไม่ควรกำวล่วง ๑

ตสฺมี เสวนจิตฺตํ จิตฺตํจะเสพในวัตถุนั้น ๑

เสวนปฺปโยโค ความพยายามในการเสพ ๑

มคฺเคน มคฺคปฏฺติตฺติธฺวสนํ หมายถึงการเสพ ๑

ข้อความอธิบายมีว่า

คำว่า กาเมสุ ได้แก่ ในเมณฺฐสมาจาร

ความประพฤติชั่วช้าลามกที่บัณฑิตติเตียนโดยส่วนเดียว ชื่อว่ามิจนอาจารย์

ก็โดยลักษณะ เจตนาเป็นเหตุกำวล่วงฐานะที่ไม่ควรกำวล่วง ซึ่งเป็นไปทางกายทวาร ด้วยความประสงค์จะเสพอสังฺกัธฺม ชื่อว่ากาเมสุมิจนอาจารย์

สำหรับเรื่องของกาเมสุมิจนอาจารย์ เป็นการประพฤติล่วงในบุคคลที่ไม่ควรกำวล่วง ได้แก่ สตรี ๒๐ จำพวก ซึ่งถ้ากำวล่วงแล้ว เป็นอกุศลกรรมบถ เป็นกาเมสุมิจนอาจารย์ ซึ่งมีแสดงไว้ใน **มังคลัตถทีปนีแปล เล่ม ๒** กล่าวว่าด้วยวินัย และกล่าวว่าด้วยการสงเคราะห์บุตรและภรรยา

ในกาเมสุมิจนอาจารย์นั้น สตรี ๒๐ จำพวก ชื่อว่าฐานะอันไม่ควรกำวล่วง คือ สตรีที่มารดาภิเษกจำพวกหนึ่ง สตรีที่บิดาภิเษกจำพวกหนึ่ง สตรีที่มารดาและบิดาภิเษกจำพวกหนึ่ง สตรีที่พี่น้องชายรักขาจำพวกหนึ่ง สตรีที่พี่น้องหญิงรักขาจำพวก

หนึ่ง สตรีที่ญาติรักษาจำพวกหนึ่ง สตรีที่โคตร คือ สกุล รักษาจำพวกหนึ่ง สตรี
ที่สหมัมมิกักษา หรือธรรมรักษาจำพวกหนึ่ง สตรีที่มีอารักษา คือ รับหมั้นแล้วจำพวก
หนึ่ง สตรีที่กฎหมายคุ้มครองจำพวกหนึ่ง

๓๖๐

นอกจากนั้นก็มีสตรีที่เป็นภรรยาอีก ๑๐ จำพวกที่บุรุษอื่นไม่ควรจะก้าวล่วง คือ ภรรยาที่เขาซื้อหรือไถ่มาด้วยทรัพย์จำพวกหนึ่ง ภรรยาผู้ที่อยู่ด้วยความพอใจจำพวกหนึ่ง ภรรยาผู้ที่อยู่ด้วยโศกะจำพวกหนึ่ง ภรรยาผู้ที่อยู่ด้วยผืนผ้าจำพวกหนึ่ง ภรรยาที่ญาติจุ่มนิ้วมือลงในภาชนะน้ำแล้วรับมาจำพวกหนึ่ง ภรรยาที่ชายปลงเทริดลงจากศีรษะจำพวกหนึ่ง ภรรยาที่เป็นทั้งทาสีทั้งภรรยาจำพวกหนึ่ง ภรรยาที่เป็นผู้ทำงาน คือ เป็นหญิงรับใช้ ทั้งเป็นภรรยาจำพวกหนึ่ง ภรรยาที่ร้งนำมา คือ ผู้ที่เป็นเชลยจำพวกหนึ่ง ภรรยาที่อยู่ร่วมกันเพียงครู่หนึ่งจำพวกหนึ่ง

หญิงที่เป็นภรรยา ๑๐ จำพวกนี้ ที่บุรุษอื่นไม่พึงก้าวล่วง ถ้าก้าวล่วงก็เป็นการผิดศีลข้อ ๓ เป็นกาเมสุมิจจาคาร ภรรยา ๑๐ จำพวก คือ

ภรรยาที่เขาซื้อหรือไถ่มาด้วยทรัพย์ นี่ก็มีใช้ใหม่

ภรรยาผู้อยู่ด้วยความพอใจ หมายความว่า มีความรักใคร่พอใจที่จะอยู่ด้วยกัน ไม่ใช่ว่าถูกซื้อมาด้วยทรัพย์ ก็เป็นภรรยาจำพวกหนึ่ง

ภรรยาผู้อยู่ด้วยโศกะ คือ ตามชนบท ถ้าให้ของอุปกรณ์แห่งเรือน บิดามารดาของหญิงนั้นก็อาจให้หญิงนั้นมา เพราะเห็นว่าจะได้มีผู้คุ้มครองรักษา เป็นฝั่งเป็นฝา ก็หมายความว่า อยู่ด้วยโศกะ

สตรีหรือภรรยาผู้อยู่ด้วยผืนผ้า หมายความว่าถึงหญิงเชยใจจริง ๆ เพียงได้ผ้าถุง ผ้าห่ม ก็ถึงความเป็นภรรยา นี่ก็มีได้ใช้ใหม่ สมัยนี้บางคนก็อาจจะเห็นแก่เครื่องนุ่งห่ม เสื้อผ้ามาก และถึงความเป็นภรรยาก็ได้

สตรีที่ญาติจุ่มนิ้วมือลงในภาชนะน้ำแล้วรับมา หมายความว่าถึง สตรีที่หมู่ญาติยังมือของคู่บ่าวสาวให้จุ่มลงในถาดน้ำถาดเดียวกัน และกล่าวว่า ทั้งสองจงปรองดอง ไม่แตกกันดูน้ำนี้เกิด ที่มีพิธีรดน้ำในงานแต่งงาน คงหมายความว่า จงปรองดอง ไม่แตกกันดูน้ำนี้เกิด นี่ก็ด้วยความยินยอมพร้อมใจของหมู่ญาติ

สตรีอีกจำพวกหนึ่ง เป็นทั้งทาสีทั้งภรรยา ก็มีได้

สตรีที่เป็นหญิงรับใช้ และทั้งเป็นภรรยาด้วย ก็มีได้

สตรีที่ธงนำมา หมายความว่าถึงเขตที่ได้จากการบรรพการสงคราม เป็นภรรยาก็มี

สำหรับสตรีที่ชายปลงเทริดลงจากศีรษะแล้วรับมา เทริด หมายความว่าถึงของ เทินบนศีรษะของหญิงนั้น เมื่อบุรุษนั้นนำลง คือ ปลงลงแล้ว เหตุนั้นสตรีนั้น ชื่อว่า โภกตจุมพฏา คือ บรรดาสตรีทั้งหลาย มีสตรีที่หาบฟืน เป็นต้น คนใดคนหนึ่ง

คำว่า โภกตจุมพฏานั้น เป็นชื่อแห่งสตรีผู้ที่บุรุษยกเทริดลงจากศีรษะ แล้วให้อยู่ในเรือน

นี่คือ ภรรยาที่ได้มาโดยวิธีต่าง ๆ เพราะฉะนั้น ถ้าบุรุษอื่นล่วงละเมิดภรรยาของบุคคลอื่น บุรุษนั้นก็ล่วงศีลข้อที่ ๓ คือ กาเมสุมิจฉาจาร

ข้อความใน **มังคลัตถทีปนี** ยังมีเรื่องของการจำแนกว่า สำหรับหญิง ๘ ประเภท คือ สตรีที่มารดารักษาจำพวกหนึ่ง สตรีที่บิดารักษาจำพวกหนึ่ง สตรีที่มารดาและบิดารักษาจำพวกหนึ่ง สตรีที่พี่น้องชายรักษาจำพวกหนึ่ง สตรีที่พี่น้องหญิงรักษาจำพวกหนึ่ง สตรีที่ญาติรักษาจำพวกหนึ่ง สตรีที่โคตร คือ สกุล รักษาจำพวกหนึ่ง สตรีที่ธรรมรักษาจำพวกหนึ่ง

ถ้าบุรุษก้าวล่วง บุรุษนั้นเป็นมิจฉาจาร แต่สตรีไม่เป็นมิจฉาจาร ก็เป็นความต่างกัน

สำหรับ สตรีที่รับหมั้นแล้ว ๑ สตรีที่กฎหมายคุ้มครอง ๑ สตรีที่เขาซื้อมาด้วยทรัพย์ ๑ สตรีที่อยู่ด้วยความพอใจ ๑ สตรีที่อยู่ด้วยโภคะ ๑ สตรีที่อยู่ด้วยผืนผ้า ๑ สตรีที่ญาติจุ่มนิ้วมือลงในภาชนะน้ำแล้วรับมา ๑ สตรีที่ชายปลงเทริดลงจากศีรษะ ๑ สตรีที่เป็นทั้งทาสีทั้งภรรยา ๑ สตรีที่เป็นหญิงรับใช้ทั้งเป็นภรรยา ๑ สตรีที่ธงนำมา คือ ที่เป็นเขต ๑ สตรีที่อยู่ร่วมกันเพียงคู่หนึ่ง ๑

ในหญิง ๑๒ จำพวกนี้ ถ้าบุรุษอื่นก้าวล่วงเป็นมิจฉาจาร และสำหรับหญิง ๑๒ จำพวกนี้ ถ้ายินดีให้บุรุษอื่นก้าวล่วง หญิง ๑๒ จำพวกนี้เป็นมิจฉาจาร

สำหรับโทษ ก็เช่นเดียวกับอกุศลกรรมอื่น ๆ คือ ถ้าเป็นการก้าวล่วงผู้ที่มีคุณ

มากก็โทษมาก ถ้าเป็นการก้าวล่วงผู้ที่มีคุณน้อยก็โทษน้อย เพราะฉะนั้น ที่สังคม วุ่นวายนี้ ก็ควรที่จะได้ทราบฐานะตามความเป็นจริงว่า เกิดจากกิเลส การสะสม ความพอใจ ติดข้องในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในโณภูมิจึงพะ ซึ่งถ้าไม่ขัดเกลา หรือว่าไม่มีหิริโอตตัปปะแล้ว การกระทำทุจริตกรรมก็สามารถที่จะก้าวล่วงไปตามกำลัง ของกิเลสได้

โทษของเมถุนธรรม ใน ขุททกนิกาย สุตตนิบาต ติสสเมตเตยยสูตรที่ ๗ ซึ่งมีข้อความใน **ปรมัตถโชติกา อรรถกถา** แสดงเรื่องการอุปติของพระสูตรนี้ว่า

ดังได้สดับมา เมื่อพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ เมืองสาวัตถี สหายสองคน ชื่อตีสสะกับเมตเตยยะ ได้ไปถึงเมืองสาวัตถี สหายทั้งสองนั้นเห็นมหาชนเดินมุ่งหน้า ไปยังพระเชตวันในเวลาเย็น จึงถามว่า พวกท่านไปไหนกัน

ลำดับนั้นสหายทั้งสองเมื่อชนเหล่านั้นตอบว่า พระผู้มีพระภาคอรหันต- สัมมาสัมพุทธเจ้าทรงอุบัติขึ้นแล้วในโลก กำลังแสดงธรรมเพื่อประโยชน์แก่ชนเป็นอัน มากอยู่ พวกเราก็จักไปยังพระเชตวันเพื่อฟังธรรมนั้น ดังนี้ สหายทั้งสองจึงพากันไป ด้วยคิดว่า แม้เราทั้งสองก็จักฟังธรรม ซึ่งสหายทั้งสองนั้นฟังธรรมของพระผู้มีพระภาค ผู้ทรงแสดงธรรมอยู่ นั่งแล้วในท่ามกลางบริษัทนั้นเอง จึงคิดว่า เราผู้ดำรงอยู่ใน ท่ามกลางเรือนไม่อาจบำเพ็ญธรรมนี้ได้

นี่เป็นสภาพนามธรรมจริง ๆ ของสหายทั้งสองนั้น ซึ่งเมื่อได้ฟังธรรมที่พระผู้มีพระ- ภาคทรงแสดงอยู่ก็คิดว่า เราผู้ดำรงอยู่ในท่ามกลางเรือนไม่อาจบำเพ็ญธรรมนี้ได้ ขณะนี้มีท่านผู้ฟังคิดเช่นนั้นบ้างไหม ไม่จำเป็นต้องคิดเหมือนกันหมดทุกคน รู้สภาพ ความจริงของตน รู้ชีวิตจริงของตนเองว่าเป็นอย่างไร

ข้อความต่อไปมีว่า

ครั้งนั้น เมื่อมหาชนจากไปแล้ว สหายทั้งสองนั้นจึงได้ขอบรรพชากับพระผู้มี- พระภาค พระผู้มีพระภาคจึงตรัสกับภิกษุรูปใดรูปหนึ่งด้วยพระดำรัสว่า เธอจงให้ สหายทั้งสองนี้บวช ภิกษุรูปนั้นจึงให้สหายทั้งสองนั้นบวช แล้วให้ตัดจักษุจาก กัมมัญฐาน จึงได้ปรารภเพื่อจะไปอยู่ป่า

นี่ก็เป็นแต่ละชีวิต ซึ่งถ้าท่านผู้ฟังศึกษาพระสูตรนี้โดยตลอด จะได้เห็นชีวิตของสองสหายที่ต่างกันตามความเป็นจริง ไม่จำเป็นที่ใครจะทำเหมือนอย่างใคร หรือว่าเอาอย่างใคร เพราะเหตุว่าไม่ได้เข้าใจผิดในข้อปฏิบัติ

ข้อความต่อไปมีว่า

พระเมตเตยยะกล่าวกับพระติสสะว่า

ผู้มีอายุ อุปัชฌาย์กำลังจะไปป่า ถึงพวกเราก็จะไป

แต่พระติสสะกล่าวว่า

อย่าเลยคุณ ผมชอบใจการเฝ้า และการฟังธรรมของพระผู้มีพระภาค ท่านจงไปเถอะ ดังนี้ แล้วก็ไม่ได้อำนาจ

ท่านพระเมตเตยยะก็ไปกับพระอุปัชฌาย์ ทำสมณธรรมอยู่ในป่า ไม่นานนักก็บรรลุพระอรหันต์ พร้อมกับอุปัชฌาย์และอาจารย์ทั้งหลาย

น่าเอาอย่างเหลือเกินใช่ไหม เพียงฟังผล น่าเอาอย่างเหลือเกินว่า ไปป่าไม่นานนักก็บรรลุพระอรหันต์ เพียงได้ยินว่าบรรลุพระอรหันต์ก็อยากจะไปป่า และอยากจะได้บรรลุพระอรหันต์จริง ๆ ในเวลาไม่นานนัก แต่ทำไมท่านพระติสสะทั้ง ๆ ที่ท่านรู้อย่างนั้น ท่านไม่ไป ไม่อยากไปเหมือนคนอื่นหรือ ไม่อยากได้พระอรหันต์เหมือนคนอื่นหรืออย่างไร ในการที่ท่านไม่ไป

ท่านผู้ฟังที่อยากจะไป มีหวังที่จะได้พระอรหันต์ไหม ท่านผู้ฟังกล่าวว่า ไม่อยากไป เพราะอะไร เพราะว่ารู้จักตัวเองตามความเป็นจริง

แม้ในขณะที่ฟังธรรม บุคคลผู้ใดจะเกิดความคิดว่า เราผู้ดำรงอยู่ในท่ามกลางเรือนไม่อาจบำเพ็ญสมณธรรมนี้ได้ นั่นก็เป็นความคิดของบุคคลนั้นที่รู้จักตนเองตามความเป็นจริง แต่สำหรับบุคคลอื่น ก็รู้จักตัวของเขาเองตามความเป็นจริง ซึ่งท่านพระติสสะเอง ท่านรู้จักตัวของท่านเองตามความเป็นจริง เมื่ออัครยาศัยของท่านชอบใจการเฝ้า การฟังธรรมของพระผู้มีพระภาค ท่านก็ไม่ได้ไปสุป่าด้วย ขอให้ท่านดูชีวิตจริงของท่านพระติสสะว่า ชีวิตจริงของท่านพระติสสะนั้นจะดำเนินต่อไปอย่างไร

ข้อความต่อไปมีว่า

พี่ชายแม่ของพระติสสะได้ถึงแก่กรรมลงด้วยพยาธิ แม้อย่างใดอย่างหนึ่ง พระติสสะนั้น ฟังข่าวนั้นแล้ว ก็ได้ไปยังบ้านของตน ที่บ้านของท่านนั้น พวกญาติพุดประเล้าประโลมชวนให้ท่านสีก ซึ่งท่านก็สีกไป นี่เป็นชีวิตจริงของท่าน

ข้อความต่อไป กล่าวถึงท่านพระเมตเตยยะว่า

แม้พระเมตเตยยะก็ได้ไปยังเมืองสาวัตถี พร้อมกับอุปัชฌาย์และอาจารย์ ครั้นนั้น พระผู้มีพระภาคทรงออกพรรษาแล้ว จึงได้เสด็จจาริกไปยังชนบท ได้เสด็จถึงบ้านนั้นโดยลำดับ ครั้นนั้น พระเมตเตยยะได้ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค แล้วกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ในบ้านนี้ ข้าพระองค์มีเพื่อนที่เป็นภุชสะอยู่คนหนึ่ง ขอพระองค์จงทรงอาศัยความเอ็นดูรอก่อนสักครู่ ดังนี้แล้ว จึงเข้าไปสู่บ้าน นำสหายมาสู่สำนักของพระผู้มีพระภาค ได้ทูลถามปัญหาเกี่ยวกับพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาเบื้องต้น เพื่อประโยชน์แก่สหายนั้น พระผู้มีพระภาคเมื่อทรงพยากรณ์แก่พระเมตเตยยะภิกษุนั้น จึงได้กล่าวคาถาที่เหลือทั้งหลาย นี่คือการปฏิบัติขึ้นแห่งพระสูตรนี้

จะเห็นได้ว่า ผู้ที่รู้คุณค่าของพระธรรมเทศนา แม้จะเป็นเพียงโอกาสเล็กน้อยที่พระผู้มีพระภาคเสด็จจาริกไปในชนบท และท่านพระเมตเตยยะเห็นประโยชน์ของพระธรรมเทศนา จึงได้ทูลขอให้พระผู้มีพระภาคทรงอาศัยความเอ็นดู รอก่อนสักครู่

เพียงครู่หนึ่ง ที่จะได้ฟังพระธรรมเทศนา ประโยชน์ที่ได้รับมหาศาล ซึ่งผู้ที่รู้คุณค่าของพระธรรมเทศนาแล้ว ไม่ปรารถนาที่จะให้โอกาสนั้นผ่านไปเลย ยังคิดที่จะเกื้อกูลสหาย เห็นว่าแม้เพียงชั่วครู่ที่ได้ฟังธรรม ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง พร้อมกันนั้นท่านก็ทราบว่ ควรจะกราบทูลถามพระผู้มีพระภาคด้วยเรื่องใดจึงจะเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่สหายที่เป็นภุชสะของท่าน ซึ่งครั้งหนึ่งได้อุปสมบทแต่ก็ได้สีกไป

ข้อความใน ขุททกนิกาย สุตตนิบาต ติสสเมตเตยยสูตรที่ ๗ มีว่า

ท่านพระเมตเตยยะทูลถามปัญหาว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้นิรทุกข์ ขอพระองค์จงตรัสบอกความคับแค้นแห่งบุคคลผู้ประกอบเมถุนธรรมเนื่อง ๆ เกิด ข้าพระองค์ทั้งหลายได้สดับคำสั่งสอนของพระองค์แล้ว จักศึกษาในวิเวก

ปรมัตตโชติกา อรรถกถา มีคำอธิบายว่า

สองบทว่า วิเวเก ลิกขิสฺสามเส ได้แก่ เมื่อจะทูลขอให้พระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรมปรารภสหาย คือ เพื่อสหายของตน ท่านพระเมตเตยยะจึงได้กราบทูลดังนี้ แม้ว่าท่านเองนั้น สำเร็จการศึกษาแล้วเทียว

คือ ท่านบรรลุลक्षणธรรมเป็นพระอรหันต์แล้วก็จริง แต่แม้กระนั้นไม่ได้แสดงตนไม่ได้โอ้อวดว่าเป็นพระอรหันต์ แต่ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ขอพระองค์จงตรัสบอกความคับแค้นแห่งบุคคล ผู้ประกอบเมถุนธรรมเนื่อง ๆ เกิด ข้าพระองค์ทั้งหลายได้สดับคำสั่งสอนของพระองค์แล้ว จักศึกษาในวิเวก

พระผู้มีพระภาคตรัสพยากรณ์ว่า

ดูกร เมตเตยยะ ความคับแค้นของบุคคล ผู้ประกอบเมถุนธรรมมีอยู่ บุคคลผู้ประกอบเมถุนธรรม ย่อมลืมแม้คำสั่งสอน และย่อมปฏิบัติผิด การปฏิบัตินี้เป็นกิจไม่ประเสริฐในบุคคลนั้น บุคคลใดประพฤติดู้อยู่ผู้เดียวในกาลก่อนแล้ว เสพเมถุนธรรมในภายหลัง บัณฑิตทั้งหลายกล่าวบุคคลนั้นว่า เป็นคนมีกิเลสมากในโลก เหมือนยวดยานที่แล่นไปใกล้เหว ฉะนั้น ยศและเกียรติคุณในกาลก่อนของบุคคลนั้น ย่อมเสื่อม บุคคลเห็นโทษแน่แล้ว ควรศึกษาไตรสิกขา เพื่อละเมถุนธรรม ผู้ใดไม่ละเมถุนธรรม ผู้นั้นถูกความดำริครอบงำแล้ว ชบเซาอยู่ เหมือนคนกำพรวด ฉะนั้น ผู้นั้นพึงเสียอันตรายไปของชนเหล่าอื่นแล้ว เป็นผู้เก้อเขินเช่นนั้น

อนึ่ง ผู้ใดอันวาตะของบุคคลอื่นตักเตือนแล้ว ยังกระทำกายทุจริต เป็นต้น ผู้นี้แหละ พึงเป็นผู้มีเครื่องผูกใหญ่ ย่อมถือเอาโทษแห่งมุสาวาท บุคคลอันผู้อื่นรู้จักดีแล้วว่าเป็นบัณฑิต อธิษฐานการเที่ยวไปผู้เดียว แม้ในภายหลังประกอบในเมถุนธรรม ย่อมมัวหมองเหมือนคนงมฉาย ฉะนั้น

มุนี้ในศาสนานี้ รู้โทษในเบื้องต้นและเบื้องปลายนี้แล้ว ควรกระทำการเที่ยวไปผู้เดียวให้มั่นคง ไม่ควรเสพเมถุนธรรม ควรศึกษาวิเวกเท่านั้น การประพฤติวิเวกนี้เป็นกิจอันสูงสุดของพระอริยเจ้าทั้งหลาย มุนี้ไม่ควรสำคัญตนว่าเป็นผู้ประเสริฐสุดด้วยวิเวกนั้น มุนี้แน่แล ย่อมอยู่ใกล้นิพพาน หมู่สัตว์ผู้ยินดีแล้วในกามทั้งหลาย

ย่อมรักใคร่ต่อมุนีผู้สั่งสอนแล้วเที่ยวไปอยู่ ผู้ไม่มีความห่วงใยในกามทั้งหลาย ผู้ข้าม
โอฆะได้แล้ว ฉะนั้นแล

จบติสสเมตเตยยสูตรที่ ๗

ปรมัตตโชติกา อรรถกถา อธิบายความในพระสูตรนี้ว่า

บุคคลใดประพฤติดูอยู่ผู้เดียวในกาลก่อนแล้ว เสพเมถุนธรรมในภายหลัง
บัณฑิตกล่าวว่าบุคคลผู้นั้นว่า เป็นคนมีกิเลสมากในโลก เหมือนยวดยานที่แล่นไปใกล้
เหว ฉะนั้น

อธิบายว่า

บาทพระคาถาว่า เอโก บุพเพ จริตฺวา ได้แก่ ในกาลก่อนเป็นผู้ผู้เดียวอยู่
ด้วยเหตุ กล่าวคือ บรรพชา หรือว่าด้วยอรรถว่า เป็นผู้ไม่คลุกคลีด้วยหมู่คณะ

สองบาทพระคาถา ความว่า บัณฑิตทั้งหลายกล่าวว่าบุคคลผู้นั้น คือ ผู้ลา
สิกขาบท ผู้ที่สึกไปแล้วนั้นว่า เป็นคนเลว และเป็นผู้มีกิเลสหนาว่า เหมือนยานที่
แล่นไปใกล้เหว ฉะนั้น ก็เพราะด้วยการแล่นไปยังที่ไม่สมควร ชรุขระ มีกายทุจริต
เป็นต้น ด้วยการหักรานประโยชน์ของตน และด้วยการทำตนให้ตกไป มีความเป็นผู้มี
ชาติกำเนิดต่ำทราม เป็นต้น เปรียบเหมือนยวดยาน มียานที่เทียมด้วยช้าง เป็นต้น
อันเจ้าของไม่ฝึกฝนแล้ว ย่อมวิ่งไปสู่ทางอันชรุขระบ้าง ย่อมทำเจ้าของให้ได้รับ
บาดเจ็บบ้าง ย่อมตกเหวบ้าง

นี่คือชีวิตที่แล่นไปยังที่ไม่สมควร ชรุขระ มีกายทุจริต เป็นต้น ซึ่งถ้ายัง
ดำรงเพศของบรรพชิตอยู่ จะไม่ต้องกระทำกายทุจริต มีปาณาติบาต อทินนาทาน
กาเมสุมิฉฉาจาร หรือมุสาวาท เป็นต้น แต่เมื่อลาสิกขาบท สึกแล้ว ย่อมหักราน
ประโยชน์ของตน ด้วยการทำตนให้ตกไป มีความเป็นผู้มีชาติกำเนิดต่ำทราม เป็นต้น
เพราะว่าจะต้องแสวงหาโภคทรัพย์ จะต้องมีการกระทำที่อาจจะเป็นปาณาติบาต
อทินนาทาน หรือกาเมสุมิฉฉาจาร ซึ่งในระหว่างที่เป็นภิกษุ นั้น มีการละเว้นอกุศล
กรรมเหล่านี้

